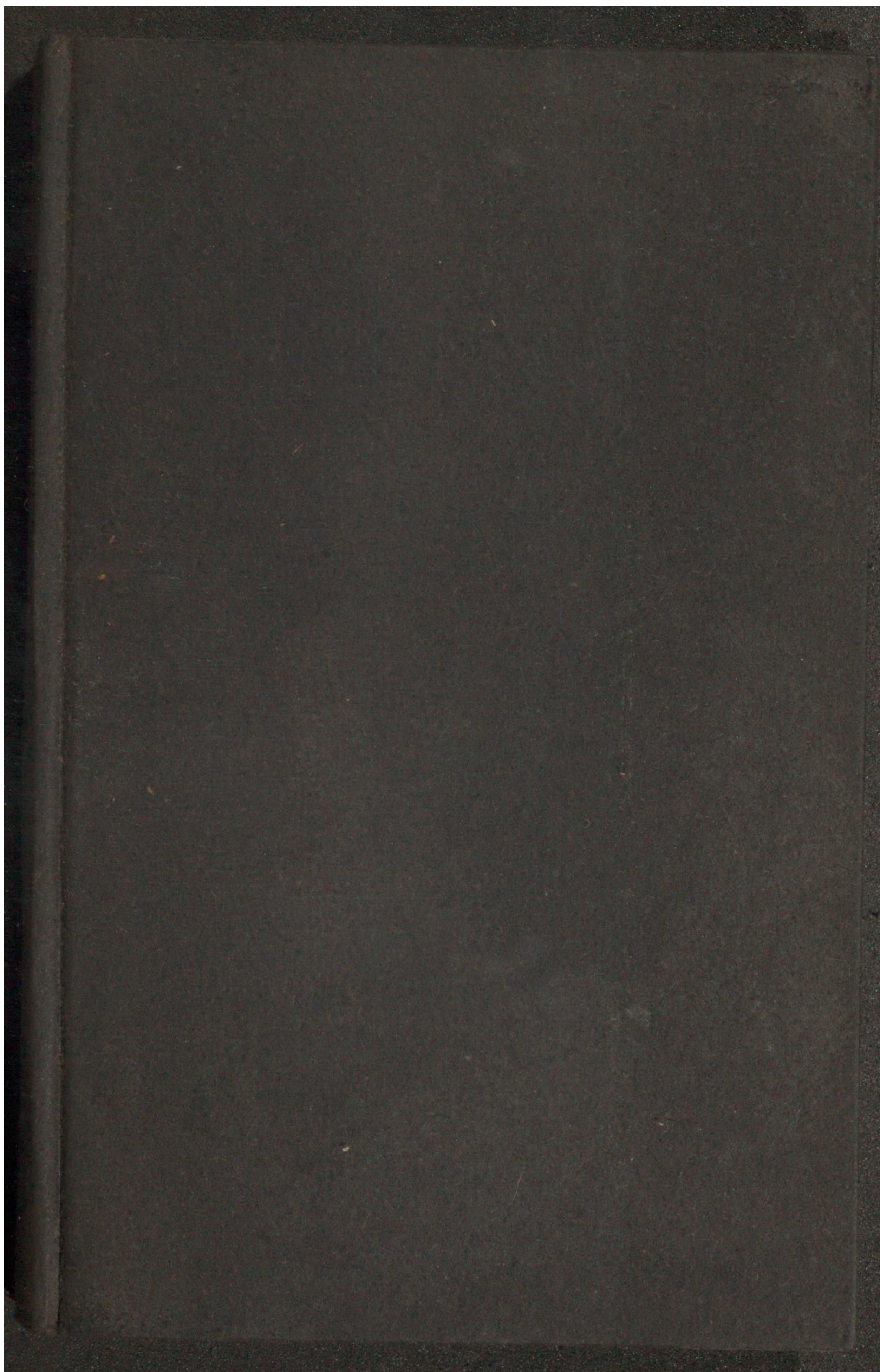
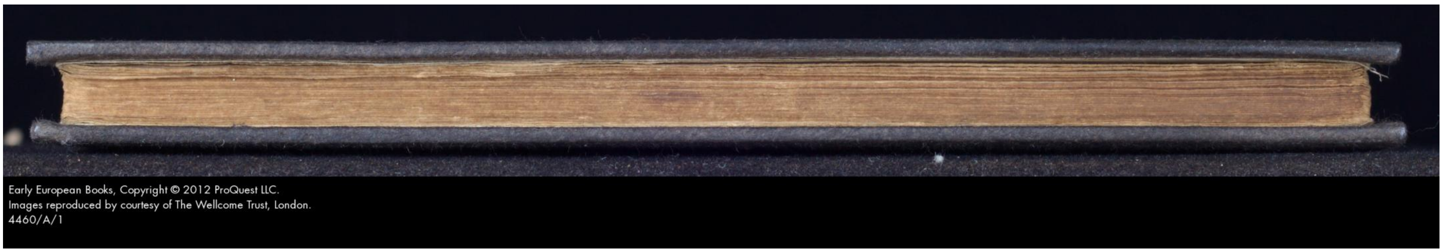

LIBER NOVVS DE METALLORVM CAVSIS ET TRANS-SVBSTANTIATIONE,

Editus per

THOMAM MORESINVM
ABERDONANVM SCOTVM,
Doctorem Medicum;

IN QVO CHIMICORVM quorundam inscitia & impostura Philosophicis, Medicis & Chimicis rationibus retegitur & demonstratur; & vera iis de rebus doctrina solide asseritur.

FRANCOFVRTI,
Apud Ioannem Wechelum.

M D XCIII.

INVICTISSIMO REGI SCOTORVM IACOBO SEXTO S.

ASSERVNT Ægyptii Isidem plurium inuentricem ad morbos modicamentorum, & medicinæ arti admodum contulisse, Rex Illustrißime, inq; hominum valetudine præcipue versari, etiam & in somnis illam dicunt non recte valentium morbis auxilia præbere, & qui eius monitis obtemperent præter opinionem curari: ab ea quoq; medelam ad assequendam immortalitatem aiunt esse inuentam: itaq; Orum filium à Titanis insidiis interfectum, ac per aquam repertum, non solum in lucem restituit, sed & fecit immortalem. Huic rei fidem facit inter alia, & medicina inter nos nomen deæ retinens: ea est Isis illa sacra, ex templorum adytis repetita, quæ iudicio veterum, omnia emplastra superat, ex

Vulcani templo, Ægypto translata est, hyerogliphicis primum descripta. Orum dicunt Apollinem interpretari, ac medendi diuinandiq; artem à matre Iside edoctum, multum hominibus tum oraculis, tum medelis attulisse vtilitatis. Apollo Æsculapiũ generat, iste habet Podalirium & Machaonem, quorum opera res medica per manus tradita est Hippocrati, qui & ipse Æsculapii est genus. Galenus Hippocratem annis & pannis obsitum restituit luci, addit quæ ad rem factura videbantur, & medendi artem absoluit: nosque medicinæ studiosi placide horum vestigiis innitentes, curamus cito, tute, iucunde: curamus autem vsu vegetabilium, animalium, & mineralium; tuto non adhibemus morbo medelam, nisi prius cognita simplicium medicamentorum natura, hanc nos docuerunt cum primis illis viris medicis, philosophi, & poetæ. Vnus à mundo condito repertus est Paracelsus qui hanc medẽdi methodum infirmare spirans, & hominum consentiente authoritate non contentus, damnarit medicinam ad metalla; hunc ineptum cum suis concionibus inter alios refellit strenue Thomas Erastus

vir late doctus, Paracelsi conterraneus & synchronus, ineptamq; eam probans methodum, quæ nomina morbis & curam ab metallis mutuetur, hominem de ponte deiicit. Altera est lis quam Paracelsus, & eius asseclæ à veteribus nonnullis Chimicis mutuati, ipsi curant: ea est de metallorum caussis. Sunt & medici non pauci, qui rei isti iuerunt obuiam, sed Philosophice, sed rationibus è veteri re medica, & philosophantium veterum libris erutis: vt videtur hac etiam de caussa, quod contenti hac veterum doctrina, hos Chimicos fumiuendulos, ordinẽ perturbantes publicum, nollent nec audire, nec rationes, contra receptam à multis seculis opinionem, admittere: aut quod lectionem Chimicorum ac inutilem reiicerent, aut offensi nouitate dictionum artis, obscuritate sententiarum, & de industria perturbati ordinis, bonas putarent horas huic temeritati non impendendas. Sed dum hos cauent labyrinthos sannis Alchimistarum accipiuntur, qui rem suam Chimice disputantes, obiiciunt, non posse medicos assequi tam sublimia mysteria, & offendere ad Chimiam, cuius tamen neq; sensum neq; vo-

ces intelligant: itaque parum abest quin triumphum erexerint. Hæc res, me Apollini sacrum, mouit in campum descendere, ne Chimici ante victoriam triumphum canāt, & qui in studiis philosophicis, medicis, & id genus aliis ætatem, quæ abiit, contriuerim: qui optimos, quos habet Europa præceptores audiuerim: celebres orbis vniuersitates frequentauerim; & quos potui in re literaria sapientißimos, adiuerim, vt eorum colloquio doctior euaderem: qui deniq; libris Chimicorum & experimentis operam dederim; possum ante alios hanc curā meo quasi iure mihi vēdicare, si medice, philosophice, & Chimice Chimicorum futilitati respōdero. Res est ista quæ principes viros doceat, quæ tot principibus & rebusp. imposuerit, imo plures ad proteruiam inuitauerit, & quæ in se contineat tam late famatam de transsubstantiatione metallorum quæstionē, cuius odore prouocati pene omnes Europæ principes, vt gregarios sileam, naufragium olei & operæ fecerunt. Taceo auum tuum felicioris memoriæ Iacobum Quintum cum sua creatura Abbate Tunlandiæ, qui, dum in multiplicationis verba assen-

lib. Para. capit. de philosophia.

ba assentitur Rex, eum circumducit ingentibus pecuniis. Ne igitur te aurem accommodare cinistonibus Chimicis, & transelementatorib. in animum inducas, quem Deus voluit hucusq; ab hac peste esse liberum: decreui ad tuam maiestatem plene scribere de re tota: Obrepent scio in aulam, & sunt (noui .n. vt homines, ita & idioticam infantiam superbiæ innitentem, qui præter focū domesticū, præterea nihil) qui blandis & verisimilib. concionibus persuadere conabuntur, esse aliquid in arte transformationis Chimicæ, quod cum vtilitate adferat voluptatem. Nec ego sane eo inficias huius industriæ homines ad persuasionem esse compositos: non est techna, quæ vt tendat laqueum, non habeat ad rem composita verba: nō est Chimiæ filius, qui adulari, & blande appellare (duæ artis columnæ) nesciat: qui montes aureos (tertium multiplicationis fulcrum) diuitibus non polliceatur. dicunt tum abstrusa & recondita artē habere, & comminatos artis huius patres filiis non semel, si tantæ sublimitatis rem in vulgus abscedere aliquando permitterent: tamen si ego meis rationibus persuasero hanc sacratioris

mysterii rem, conclamatæ insaniæ esse significationem. non erit in posterum, qui audeat Mag. aures his illusionibus offendere, aut suis bracteatis lenociniis principib. imponere tuis. Exeat igitur sub M.T. tutela in publicū, doceatq; alios, cùm tibi suæ æquitatis fidem fecerit, quam à vero aberrarint, qui vario sermone caussas metallorum vni metamorphosi accommodarint, & ita plurimis imposuerint. Et si hunc meum industrium laborem abs te probari videro, audebo alia mea medica, philosophica, theologica & poëtica M. T. commendare. Quæ dum enixe curamus, Deum opt. max. precamur, vt te, heroinamq; tuam feliciter vnanimes velit æterna prole beare. Vale, Francofurti ad Mœnum Calend. Februar. Anno æræ Christianæ Iↄ.CIↄ. LXXXXIII.

M. T.

addictissimus

THOMAS MORESINVS

Aberdonanus Doct. Med.

DE METALLORVM CAVSIS, EORVMQVE METAMORPHOSI.

SVscipienti mihi contra Chimicos de metallorum genitura defensionem, erit res video cum magnis illis seculi prioris viris Gebero, Lullo, Alberto, & id genus naturæ assieclis, qui nihil prius habere videntur ratione & experimentis, & varie varia differenti occurrent forte huius æui non vulgaris eruditionis illi, qui transitionem à fide medica facientes se totos dicauerunt Alchymiæ: nec meas rationes cum horum componẽti, semper auxiliatriçem offerent manum Philosophi, aut Physici medici; ita sedet animo, meis aliquando potius inniti argumentis, quam vbiuis gentium, tanquam ad sacram anchoram, ad theoremata veterum auolare, nostro cum placeat, ac video, orbi, & inuentis addere, & congruam elicere ex veterum scriptis mentem, quæ voces nostras non abhorreat. Nam (vt Ganiueti astrophili in Amico, quẽ vocat, medicorum vtar sententia) *artifex dici non meretur, qui semper libris vtitur inuentis, & doctrina aliorũ, nihil de suo addendo.* Sunt & ciniflones circumforanei, & carbonarii imperiti huius æui, ferulæ qui manũ nunquam subduxerunt, Chimice tamen subscribant, fumorum artis hæredes, qui post sumptus cum dedecore effusos iactabunt in me probra, & ampullas vitreas abiectæ plenas mentis: sed quoniam horum ine-

ptiæ obuiam nunc olim iuimus, ſtatutum eſt mihi in animo, nō habere modo hac de nequitia quæſtionem, ſed cum iis, qui in naturæ abdita penetrarunt, & vt ſuus cuique eſt mos in metallorum principiis ſtabiliendis, quæ Chimici alia atque medici cum Philoſophis probant ratione, ortum & Stagyrim, vt plurimum varie diſtrahunt, qui tamen naturæ quoniam adhærere mihi videntur, & intra rationis ſuæ limites quiſque ſe continere, hanc gratiam his beneuolis acceptam referimus hominibus, quod diuitias ex abdito naturæ ſinu erutas ingenioſiſſime humano generi prodant, & alia ad alios vitæ vſus accommodēt. Cui mortalium ſectæ, ſi, ac aliis artibus, frænum iniiceretur, & certa ſtudiorum methodus, poſſet detegere ſtomachum, & liberius pro ſe cauſam dicere, deturbatis impoſterum cuniculis, & improbitate præſtigiatorū, qui artem alioqui vtilem, quaſi cum ipſis & natam & periturā mortalium ſannis accipiendam præbent, vtpote quæ tota, ac nunc ſunt tempora, hominum bonis & vitę inſidiari videatur.

Quare ſi propter abuſum, & artis non reuelata huic æuo myſteria, noſtri & Reges & Leges, & medici interdicant inter alia Chimicis negotio morboſo, ſuo iure id mihi facere videntur: cū quid ſibi velit res medica primi Chimici non curarunt, multo minus morbo medicinam facere; cum placita veterum Chimicorum noſter ignoret orbis, ita placuit inuolucris hāc rem vallare totam, ne peruia eſſet: aut diſſimulare verborum quadam ambage, ne in vulgus abſcederet, metallorum vt origo, ita &, quam illi prædicant, tranſubſtantiatio. Ita fuco illitam videmus Mercurii *tabulam Smaragdinam*, ita Geber mihi faſcinare videtur quod docet, ita eius interpres Lullus conniuere in authoris ſui mente elucidanda, ita Albertus non intellecta plurima hominum effutire cœtui, vana vt plurimum docere, & perſpicue falſa, vt *ruſtici mendacis* nomen obtinuerit:

nuerit: ita natura ad Eurotam ſedente Paracelſus præſtigiis, conſtellationibus, characteribus, amuletis ſe proſtituere (vt videre eſt Paragr. cap. de Philoſ. item lib. 5. de cauſ. morb. inuiſib.) quaſi ea, quam ſuſcepit ars introſpicicienda, non ſit opus naturæ, aut alicuius impii dæmonis ſtultiloquium, qui humano, vt ſemper, male vult generi. Et ne ſine nomine iſta dicere videar, inquit Ioannes Aurelius Chimicus Chryſopeæ lib. 2. *Officium Chimicorum totum in his conſiſtit. 1. materiæ cognitione. 2. eius debita præparatione.* veteres autem ita hæc omnia inuolucris obnubilarunt, vt in eorum ſcriptis prorſus cæcultemus. nomina enim huic rei tam abſtruſe imponunt barbara, quæ ipſi fabricauerunt mille, quæ tamen nihil certo ſignificant, rem nullam, nedum viam, modum aut rationem, qua res fit: nunc à Poëtis verba mutuantur, ſed temere, vt quorum ſcripta meræ ſint nugæ, & fabulæ ad hoc compoſitæ, vt vocum blanditia ignauos illaqueent ſpiritus: nunc diuinorum & augurum non abhorrent verba, materiæ Chimicæ tamen, & propter ſenſus altitudinem, & dictionum ſcabritiem, minus conuenientia: aut quoniã ſuperſtitionem augurum vulgo illudere viderunt, voluerunt & ipſi cum hac ratione inire pactum, & figuratis vocibus cauere perſonatæ ſuæ rei, ne in plebem abiret. Hac etiam ex re inutiles plurimas intermiſcent conciones, ordinemque de induſtria perturbant. Et lib. 3. ait: *Veteres aut malitioſe hanc nos artem celarunt, aut eam ignorauerunt, aut vocibus exprimere nequiuerunt idoneis.* Se autem iactat vocibus intelligibilibus rem totam ſcripturum; paulo tamen infra fatetur, ſe ſcrutari, quæ ignoret adhuc, artis præcipua myſteria, & nec ea ſcire, nec dicere poſſe. Si ita eſt, ac Chimici mecum fatentur, aut deſinat noſter orbis hanc artem, aut eam intelligat præſtigiis in medium depoſitis: teſtorque hominum conſcientiam ſi quid ſit in arte, vt nunc eſt apud Sycophantas, quod cum aliis artibus ad

nomina respondere possit, medicos taceo plures, qui varia suæ professioni non inutilia, sed cum delectu, sed rationi consentanea mutuati sunt, quæ ipsi intelligũt, non abhorrere veritatis calculum sciunt, cui ancillantur, & naturam non auersari humanam: luci restituta pristinæ pharmaca, aut, vt sit illis hic honos, quia non habent, quod præ se ferant nomen vetus, adinuẽta abs se mineralium, herbarum, animalium præparationem, transfigurationem, & mixtionem integra Chimicorum labori industrio, intactaq; relinquo.

Vt enim horum industriam laude sua frustrari non cogito, ita vsum non ferendum censeo, nisi in paucis, & ex eorum manibus qui didicere bene sapere, qualem inter alios ego fateor Chenæum seu Quercetanũ, beneque cupio hominis genio, qui industrio labore plurima recte tenet, precorque, vt semper in melius proficiat. Quod si non sentiam, æque de metallorum generatione ac ille, habeo rationem qua me tuear; ipseque Quercetan. huic suæ causæ diffidit in præfatione ad suam chirurgiam, vt & lapidi philosophico. Quod autem aliquando secus senserit, quid facias? homines enim cum simus, errare possumus. Sed & ego hanc prouinciam iniui, non vt Chenæo dem bella, quem scio veterum medicorum & philosophorum theoremata colere, bene mereri de literis, & nouis experimentis, & naturæ sinu feliciter erutis morbis prospicere: quem scio nolle præterea Empiricorum periclitationes ignaras defendere, aut cum Paracelso firmis philosophiæ axiomatis diem dicere barbare, insulse, obscœne, tragice. Ait enim Sclopet. cap. 5. *Ego Empiricorum causam tuendam non suscepi, qui non verentur in hominum vitam ac corpora grassari, cum eos potius exterminandos censeam.*

Quare ne nostri æui ciniflones putent se habere Chenæum insciriæ suæ patronum, miseri adulteratores metallorum præceptorem; aut denique principes viri

viri admonitorem ad opes temere profundendas, quæ alioqui seruiant reipublicæ: in animum induxi meum Auberti & Quercetani vestigiis insistere, eaq; ex meo addere quæ videbuntur: At Paracelso vt misotheiam obiiciam non curo. Fuit enim is vir multi ingenii in re metallica, & exercitationis plurimæ, ni virulenta dicacitas, & inutile innouandarum rerum studium hominem à vero abduxisset in pluribus. Potuit enim felicioribus auspiciis rem in multis vtilem posteritati cōmendare, nisi quales habuit magistros (ac Quercetano placet) Ægyptios præstigiatores, Arabes circulatores, ipse talis esse maluisset, quam expertæ veritatis filius: persuasus, vt videtur, *dæmonas metallicos* (vt vocat Bellonus lib. 1. cap. 52. memorabilium: & ipse etiam Paracels. appellat *Archæum* inter hos spiritus vnum, in 2. Chirurg. grandissimæ sect. 2. cap. 11.) in terræ visceribus habitare, & molem hanc fossilium, quam restituisse obsoletam se gloriatur, formare, educere, cogere, discriminare: educta, formata, coacta, sedibus diuisa regere, & conseruare metalla: ni, vt totam vendicare sibi medicinam, quam ne supremis labris attigerit, ambitio hominis, videretur, nomina innouaret, obscura pro manifestis, noua & non apta pro expertis, & agnitis verbis proferret, matæosophiam suam omnium, quos mūdus vnquam habuit, sophiæ præponens: ita enim in præfatione ad Paragranum ait: *me sequimini Auicenna, Galene, Rhasis, Mesue, Montagnana, &c. vos me sequimini, & non ego vos: vos Parisienses, vos Montepessulani, vos Sueui, vos Misnei, vos Colonienses, vos Viennenses, imo quicquid Danubio & Rheno continetur: vos in insulis maris, tu Italia, tu Dalmatia, tu Sarmatia, tu Athieniensis, tu Græcus, tu Arabs, tu Israelita, omnes me sequimini, & non ego vos, nullus vestrum, vel in abditissimo angulo vbi canes mingunt, manebit: ego monarcha ero, mea erit monarchia, & cingam lumbos vestros.*

Quomodo ſic placet vobis Cacophraſtus? iſtas lautitias vos deuorare oportebit: quomodo vobis cornutis placebit, quando veſter Cacophraſtus princeps erit monarchię? vos autem eritis calefactores caminorum: quomodo videbitur vobis ſi triumphabit ſecta Theophraſti? vos autem in meam philoſophiam cogemini conſentire, & veſtrum Plinium Cacoplinium appellabitis, & veſtrum Ariſtotelem Cacoariſtotelẽ: ego vero & ipſos, & veſtrum Porphyrium, Albertum &c. in meam &c. impreſſero, vna cum veſtra compaternitate. Sed ad rem, quorſum enim Solem aurum, Lunam argentum, Martem ferrum, Mercurium hydrargyrum, Iouem ſtannum, Venerem æs, Saturnum plumbum? an ficum ficum dicere non licet? an Phauorini philoſophi id excidit animo? verbis præſentibus eſſe vtendum, an reuocabit Actium & Pacuuium? an nauſeabundum Tiberium, Hadrianumve? non equidem, ſed nuſquam gentium audita in medium deponet, & quæ, ac dixi, ipſe nec intelligit, nec certæ rei ſignificandæ adfigere poſſit, ſed deridebit hanc totam ineptiam Athenienſis anicula. At profecto, quia Sol & Luna duo ſunt luminaria magna, placebit aurum & argentum duo chimicis inſigniora foſſilia his nominibus inſignire. Apage voces abſonas: an tanti erit innouatio re nulla cogente? ſimilitudine claudicante moliri, ac dicunt, quidlibet ex quolibet? Sed opponet huic temeritati ſe Paracelſ. lib. 3. tract. 2. ca. 4. de morb. metall. ait enim: *Nomen quidem eſt vſitatum, vt argentum viuum vocetur Mercurius, vt ſit ſub Mercurio, ſicut aurum ſub Sole, ſed non iuxta naturam rei impoſitum eſt, eſt inſipiens & falſa phyſica ordinatio. Argẽtum enim viuum iuxta naturam ſuã potius vocari debet luna, nix, hyems, frigus, glacies: argentum autem debet vocari Saturnus: plumbum autem Mercurius:* his reſpondeant diſcipuli, ſi rem ſuam telis noſtris imperuiam eſſe voluerint: ſed & in ſuis nominibus an Pythagoram vult

Paracelſ.

Paracelſ. & inuolucris ænigmaticis cauere ſuæ rei? ſane ſi celandi ſtudio doctrinam ſuam hoc fecerit, impius eſt, vt qui inuideat rem vtilem mundo, quam dius Hippocrates. Galenus, Paulus, aliique omnes, quos vnquam orbis habuit medicos, aut ſapientes, voluerunt mortales ſcire, & per hanc ſanitati conſulere. Sed mecum ſentit Paracelſ. qui medicos nuſquam non accuſat veteres, quod ipſe præ illis ſit plebeius, & quæ illi ac nauci medicamina ſpreuerit, ipſe morbis adhibeat feliciter, ſic enim ait lib. Paragr. cap. de Philoſoph. *quis vulgo iudicem eliget ſuper vos ſophiſticos medicos? cum omnibus hominibus ænigmatici ſitis, & vobis tam mirabiles dictionarios & vocabularios feceritis, vt quicunq; eos inſpiciat, indeceptus non recedat, ideoque inuolutis verbis in apothecas ſcribitis, cum plebs ſæpe in horto ſuo meliora habeat: cum tamen medicina in quauis patria lingua tam clare & perſpicue tradi debeat, vt medicus germanus Arabem intelligat, & Græci Germanicum: ſic morbis & partibus corporis nomina imponenda ſunt iuxta res externas viſibiles ipſis correſpondentes. Vnde ſequitur, vos non debere dicere, hoc eſt cholera, hoc eſt melancholia, iſta nomina non fluunt ex fonte medicinali: ſimile enim ſuo ſimili comparari debet, quare potius dicite: hoc eſt arſenicum, hoc aluminoſum, hoc eſt Saturni, hoc Martis.* & infra ait: *Oportet me iterum loqui de ea parte, quæ mihi tamdiu refragata eſt, cum impreſſiones, influentias, verba charactères, ſpiritus ſiue bonos ſiue malos, fructus, & mineralia res ad medicinam inutiles, & non neceſſarias vocarunt, quib. nos vtimur, & curamus.* Galeottus tamen Martius lib. de doctrina promiſcua cap. 24. & Ioan Aurel. Augurell. Chryſop. 1. omnem vim efformandorum metallorũ Soli, Lunæ, & reliquis Planetis concedũt, & ideo metallis Planetarum eſſe impoſita nomina, vt genituræ penes ipſos ſit, vt efficientia, ita & nomen: Sed ſane Quercetano parum in libris Chimicorum verſato, & cinifloniæ, ac ſpero hac in parte addicto, hãc veniam

damus, si secreta artis ignoret: tum Auberto medico pessime obstrepere fatemur Chenæum seu Quercet. dum negat materiam, efficientiam, & nomen metallorum ad Planetas referri. At si Quercet. ista præceptori accepta remiserit, damus & illi, vt hãc vanitatem infantiæ plenam: ita & dæmoniorum fraternitatem, cum beluis colloquium, vt qui omnes non scientiæ, at nequitiæ Pythagoricæ numeros impleuerit: cum numeris, astromania iudiciaria, & exorcismis illi res est, ac Pythagoræ: in granditate etiam suæ Chirurgiæ se curare morbos desperatos ait perceptis constellationibus, exorcismis, & id genus anili delirio. Imo hanc rem ita aperte tuetur, ita impie in medium deponit lib. de Characterum efficacia, vt in hæc tandem verba prorumpat: *Si omnes artes diaboli addiscere possemus, tũc artibus vtendum est, & si vnus spiritus tibi seruire non vult amplius, dimitte eum, decedente Conrado aderit Hẽricus.* & paulo post: *Licere nobis ait in necessitate, vti opera diaboli, & mediis inusitatis.* Deus tamen 2. Reg. 1. Ahaziam in necessitate vitæ consulentem Baalzebub morti adiudicat. Paracelsumque eò abduxit nequitiæ parens, vt Mosis & Magorum opera eadem statuat, nisi quod Moses & Aaron absque arte facerent, quæ Magi per artem: imo vt in harum artium abdita penetrarent, Mosen & Salomonem ait ludos, ceremonias, ieiunia, precationes instituisse dæmonibus: hancque artem Paracelsum apud Ægyptios & Arabes somniatores sibi comparauisse testatur Quercetanus: cuius tamen ineptiam Paracelsus ineptiæ conuincit, qui quos habuit sacrificulos præceptores, & solos docet Chirurg. grandis lib. 3. sect. 3. cap. 1. & apud quos à mundo cõdito delituisse sapientiæ omnia seminaria persuadet, à quibus ipse humano generi hausta prędicat. Quamuis ipse, tum ipsius asseclæ alibi asserant, quam habent medendi artem, se eam primis, qui vnquam fuerunt medicis, acceptam referre. Hippocratem tamen scimus

mus Æsculapii præ se ferre genus, Æscul. Apollinis. Apollo autem apud Ouid. dicit:

Inuentum medicina meum est, opifexq; per orbem
Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis.

Paracelsici somniant Apollinis, Æscul. Podalyr. Machaon. scripta apud Pannoniæ aut Poloniæ quendam monachum se vidisse, ex quibus depromant suam iam ab orbe condito tacentem artem; nos contra tholis & tabulis templorum inscripta asserimus, & sine arte cõtexta experiméta illorum primorum hominum. Quæ quidem in artem redigere primus conatur Hippoc. & felici successu excerpta ex tabulis, & sacellorum valuis redigit. Et hæc est iam diu historia rerũ notissima toti cœlo: iam se vnum fateatur Paracelsus Æsculapii genus, & qui aliquid sciat, quique artem à Podalirio acceptam informem quidem eam, ipse formet, sed qui consentienti non credit hominum opinioni, *expectat,* ait Cicero: *vt bestiæ loquantur.* & *leuia,* ait Cornel. Celsus, *ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt.* Quãti tamen faciat Æsculapium Paracelsus (vt conuicia in reliquos medicos & philosophos, quos vnquam habuit mundus, non repetam virulentiæ & sordium plena) audite in Paragr. præfatione ita disserentem, *Alchymia ipsa mihi vestrũ Æsculapium &c. aliosq; vestros scriptores ad alcali vsque decoquet, & in reuerberatorio vsque ad extremas fæces comburet,* Vulcanus vero sulphur, picem, ac olium infundet, &c. Reliqua synceris auribus ne sim offendiculo, non scribo, vtut præclare qui dixerunt male habeat, nostri tamen æui sapientiores, & experimentis confirmati Paracelsum liberum integro placito demittunt ad ciniflониam & xenodochium: & ne quis putet me morbo quodam animi abreptum, qui consto mente: maleuolentia incitatum, qui miti sum ingenio: aut repræhendendi nimio studio incitatum, qui veritati studeo, male velle Chimicis & Paracelso, quorum sum opera in pluribus vsus, &

vtor vbi ratione illi videntur vti. Audi Ioan. Cratonis, etiam Alemanni de huius farinæ hominibus iudicium, ait: *Turpissimam Paracelsistarum impudentiam, & fingendi, mentiendiq; effrænatam libidinem vtinam principes viri cohiberent: sed in delitiis apud quosdam esse, & impune illos doctis maledicere, iis malis quæ rebus bonis ruinam minantur, annumerandum.* Hæc ad instituti nostri præfationem & Quercetani eam dicta sint satis: cuius responsionem ad eam Auberti repercutere proposuimus, & qui metallicam naturam è latebris suis eruere conamur, omissa definitione, & numero, de quibus fere conuenit Chimiæ cum philosophis, medicisque physicis, & si quid sit prætermissum in examine diuisionis percurremus, vt & ortum.

Omnes philosophi, vt etiam Geber libr. 1. Summæ cap. 11. secundæ partis, & qui de natura fossilium verba faciunt, metalli nomen diuidunt, quod genus esse putant, in suas species, plumbum, aurum, æs, stannum, argentum, ferrum. Huic menti arridet Augur. Chrys. lib. 1. alibi tamen ait omnia metalla vnius & eiusdẽ esse speciei. Quercetanus in responsionem ad Aubertum asserit diuidi in perfecta & imperfecta, cui quoniam respondere nobis est in animo, ne frustra Aubertum vita functum habeat, Aurelio relicto, qui nil dicit, nil non dicit, Quercetani vestigiis placite insistere libet. Nos dicimus, singulis metalli speciebus, puto plumbo, auro sua est essentialis forma, & ea perfecta: regerit, quædam feruntur à sua forma in aliam: sic ouum est perfectum: & ratione pulli termini ad quem, est imperfectum, sic metalla ex se perfecta dum nituntur, vt sint aurum, in quod euadunt aliquando, imperfecta sunt, & in fieri: sed si nunquam induit aurum aut plumbum, aut stannum, &c. ac mecum sentiunt cõtra Chimicos, Agricola, Erasmus (quem buccinatorem Paracelsi Quercet. ponit) & alii, frustra posuerit hanc metallorum

tallorum diuiſionem, & ſi vnum in aliud abit, erit in indiuiduo hoc vel illo ouo, non in ouo ac ſpecies eſt: ſed plumbum ſpecies eſt. 1. quia vniuerſale nomen. 2. prædicabile, aliis enim vocibus explicandis attribuitur. 3. dicitur de pluribus numero differentibus. 4. eſt commune nomen proximum indiuiduis, quo anguſtiora declarantur. 5. occurrit ſemper in definiendo indiuiduo hoc vel illo plumbo. Indiuiduum enim eſt, quod exprimitur per pronomen hic, hæc, hoc. 6. occurrit metallum plumbo in definitionem, vt illius genus: & quod de plumbo dixi, de ferro, ære, auro, argento, ſtanno dictum ſit. 7. hæc iam dicta nomina cõtinentur ſub eodem genere, & non ſunt ſubalterna. 8. continentur ſub diuerſis differentiis diuidentibus idem genus. 9. habẽt diuerſas definitiones, igitur ſpecie differunt. 10. & eadem ſunt genere. 1. quia participant idem genus. 2. metallum ponitur eſſentialiter in horum definitionibus, &c. Sed diuerſa genere logico ſunt. 1. quæ ſub diuerſis ſunt categoriis, id eſt, cum vnum ſignificat quid eſt, aliud quale quid, ſed ſpecies metalli, ſubſtantiæ categoriæ omnes damus: eadem ſpecie dicuntur teſte Ariſt. 5. metaph. quæ opponuntur illis priorib. iam dictis modis: quare, ac dixi, plumbum ſpecies eſt, quæ non aliam ab ea quam habet ſubſtantificam anhelabit formam, quia contentum eſt ea definitione, eo genere, & iis indiuiduis quæ poſſidet: tum quia ſpecies in ſpeciem non abit, neque indiuiduum huius ſpeciei in id alterius contra Gebrum, ac infra fuſius patebit: quæ poteſt natura, ea facit remotis obſtaculis: erunt tunc aliquando omnes metallorum ſpecies, aurum: in æternis poſſe & eſſe idem ſunt, & æterna eſt metallorum ſpecies, ac ipſum genus æternum: nec comparatio ad ouum recipienda eſt. 1. quia Quercet. non meminit differentiæ inter principia compoſitionis, & tranſmutationis, debuitque prius aſſerere, tranſmutationis eſſe elementa metallis, ſeu

materiam primam (vt chimice cum ipso loquar) quã ea cum oui viuificatione componere. sed hęc res quia prorsus inutilem reddit hominis comparationem, aut eam malitiose subticuit, aut quod est verisimilimum, ignorauit. 2. quia natura ad hos vsus in singulo format ouũ, vt sit in fieri ad generationem pulli, & quod viuens animal ex insensili: sed metalla aliam præter ęam quam habent, induere, aut acquirere posse formam præstantiorem, mecum negant qui sapiunt omnes. non naturaliter aliam acquirunt, quia natura id ad vmbilicum deduxit, quod & potuit & voluit in sua specie, perfectum æs, stannum, aurum, &c. Et si quando indiuiduum corrumpit, vt forte eius materiem alteri adaptet, si eiusdem speciei, vt est credibile, vis enim seminalis semper in materia delitescit, sane semper ab eadem specie petitam formam:& huic opinioni fauet Arist. 2. de ortu: alioqui species rerum ortù & interitu cõfunderentur, sed generabilia eadem specie reuertuntur, inquit Arist. Non chimice, ars enim est chimia, quæ naturæ ancillatur, ait Quercet. & Richardus Anglicus correctorii chimici, cap. 1. Hoc ità interprteatur, ars naturam non transcendit faciens nouam naturam per simplicem laborem, sed eius naturæ virtutem subtiliat, non ædificat nouam, sed subtiliatio non mutat rem vnius speciei in illam alterius, vti natura non mutat: Si ergo naturæ non est datum species rerum generatione & interitu confundere, neque sane imitatrici Chimiæ hoc concedimus: adde chimista in subterraneis non est, qui metallorum adsit efficientiæ, & si adesset, formæ non sunt penes eum, nec eliciendi vis, quas materiæ ingeras, aut quas ex materia euocet pro libito, quæ aliam denuo adspirent nobilio- biliorem, cum solius sit primi agentis formis informare rudem materiam (sic Flamellus in annotationibus Chimicis ait: *forma metallorum á cœlo est*) non ars in cinifloniis, quia elicere ex materiæ potentia aut no-
uas

uas aut digniores formas non est artis, sed naturæ, alioqui aut artifex erit natura, aut habeat promtuarium apud se formarum necesse est: at formæ corporibus vacuæ tantum abest, vt penes nos sint, vt etiam si sint apud primum motorem, an potius eas quotidie effingat, non cessarunt hactenus dubitare philosophi. Præterea Philosophus ait 4. meteor, quem sequitur Auicenna, invanum operantur Alchymistæ metalla perficere conantes, nisi reducant illa in materiam primam. Quid his responderint Villanouemus & illi discipulus Lullus feliciter refutauit sine me Zacharias Gallus 2. parte opusculi sui Chimici, & non posse fusione, & proiectione lapidis mirabundi super metalla, hæc corrumpi, & nudari prima sua forma, vt motu corruptionis aliam induant: ipse Zacharias deinde respondet Philosophorum placito, esse intentionem Chimistarum, vt imperfecta perficiant metalla in aurum præter omnem transformationem in materias nouas, & à propria sua natura differentes, vt purgent & mundent per operis diuini, id est, occulti proiectionem, & sic haudquaquam esse opus metalla reducere in materiam primam: ego his, ista proiectio aut purgabit, & colorem duntaxat materiæ dabit inexistenti in metallo, puto plūbo, & ita in imposturæ incident impudentiam, quam multis damnat Treuisanus 2. parte libri Alchimiæ: *Fugite*, inquit, *sophisticationes Alchimistarum nequam, & quoscunque alios, qui istis fidem adhibent*: item, *sophisticationes omnes fugiendæ sunt, item, sublimationes, coniunctiones, separationes, congelationes, præparationes, disiunctiones, connexiones, aliæque deceptiones omnes: aut vt mutant materiæ immanentis colorem, etiam nouam indent formam, & hanc corruptione & expulsione prioris, quod est solius naturæ opus: aut eadem materia sibi similis duas habebit formas simul*, sed ait ibid. Treuis. *impossibile est vnam & eandem mate-*

riam habere duas formas: aut aliquam impreſſionem imprimerent in naturam & eſſentiam puto plumbi, ſed vt forma patiatur ab adueniente extrinſeco, corruptione per motum opus eſt: hęc inferet nolint velint Chimici reductionem in materiam primam, ſic eò rediit res, vnde digreſſi ſumus. Sed alioqui inquit Zacharias, cõcluderetur omnia ſemicocta, reducenda eſſe ad primam materiem vt complete decoquantur. quam belle compoſita ad ignauiam reſponſio! non enim poterit humidum oui condenſari, niſi mutet cum nomine eſſentiam? caro bouilla ſemicocta perfici plena decoctione, niſi in ouillam abeat, quæ materia, & genere conueniunt? niſi in ſua elementa hæc reducantur? Proinde fateantur Chimici decoctionem naturalem, eſſe efficientiam, digeſtionem, & coniunctionem materiei cum forma, proportione obſeruata, & partium vnione debito ordine, quam ſi Chimici aſſequuntur, certe in noſtram venerunt herbam, & proiectione lapidis diſſoluitur metallicum corpus vnum in ſua elementa, quæ denuo coëunt operatione aduenientis nouæ formæ, quam ipſi nouæ rei indunt, vt ſit aliud: aut decoctione artificiali imponere materiei illis conceditur.

Sed vrget Dyoniſ. Zachar. elementa cum qualitatibus ſuis ſibi mutuo contraria ſunt (teſte Ariſt. 2. ortus) in ſe etiam conuertibilia erunt, quanto magis ipſa metalla, quæ ſunt vnius & eiuſdem ſubſtantiæ, materiæque, cum non ſint qualitatibus contraria, conuertentur hoc in illud facilime, quam ob cauſam Hermes procurationem ipſorum circularem, at improprie quodammodo, quia non ſunt ad eum finem à natura procreata, vt ex perfectis fiant imperfecta, ſed contra, quapropter eatenus non eſt eorum generatio prorſum circularis, niſi pro parte. Quem per deos huic

huic opponam idioticæ infantiæ athletam? ſenſum proculdubio, is docet alias ineſſe auro, alias plumbo qualitates,& contrarias. experientiam, hæc docet medicinæ ex ære aliam ineſſe curationem, quam illi ex auro. Nicolaum Flamellum Chimicum, is ait aurum eſſe calidum & ſiccum: plumbum humidum & frigidum. Paracelſum, qui vt alibi doceo, prorſus circularem fatetur mutationem metallorum: rationem, nam omnia metalla ſunt perfecta, quodque in ſua ſpecie, quia conſtant ex materia & forma: & forma definitionem cuiuſque rei concludit: & quibus eſt definitio, ea & perfecta ſunt: ſed non ſint, tamen cum generatio omnis ſit à non ente ad ens, id eſt, ab imperfecto ad perfectum, vt vbique de ortu Ariſt. ſi ex auro fiat plumbum, erit à non ente ad ens, atque ita perſuadeo hanc hominis inductionem eſſe rimoſam. Sed ſit quam ipſe ponit circulatio, certe ad hanc mutationem, metalla prius reducenda ſunt in ſulphur & Mercurium. Inquit eenim Flamellus in excerptis ex antiquis authoribus, vt quodlibet corpus tranſmutabile in quamcunque ſpeciem tranſmutetur, ad primam reduci materiem neceſſe eſt, cum ratione materiæ paſſibilis ſit tranſmutatio, vt ait Ariſt. 4. Meteoror. de ortu: & Phyſic. & quicunque aliter operantur cum lapide, deceptores ſunt: ait & iterum, definitio huius philoſophiæ eſt corporis diſſolutio, & animæ à corpore ſeparatio, vt tinctura in corpus ſeſe inſinuet: & ex Villanouano, aqua philoſophorum metalla diſſoluit, & magno naturæ conſenſu ea in primam transfert materiem, & ex clangore in aqua philoſophorum latet ſpiritus quintæ eſſentiæ, cuius ſolius eſt magiſtraliter corrumpere, & in ſuam primam materiam transformare metalla: deinde Mercurius & ſulphur in quatuor elementa neceſſario reducuntur, poſtmodum elementa rurſus in ſulphur & argentum viuum, vt fiant proxima

materia metallica, quæ ſtultitia quæſo hæc eſſet, ait Treuiſ. cum hæc omnia ſint vnum, idem, & eadem ſubſtantia, quæ nouam non acquirit inde naturam, neque materiam ab eiuſmodi reductionibus, at ſolum manet quod antea fuerat: Ecce quam belle iis conuenit inter ipſos: ſed aliter Flamellus atq; Zacharias Hermetis verba proponit, inquit enim in excerptis ex Democrito, quemadmodum quatuor elementa in ſe ipſa tranſmutantur, & fiunt quod non erant, cum eorum ſubſtantia ſubſtantiæ non ſit contraria, ignis fit terra, & terra fit aqua, & aqua aer, & rurſus aqua terra, & à terra vſque ad ſuperiora, & in ſeipſa mutata, & ſoluta omnia operantur: qualitates enim ſibi ipſis contrariæ ſunt, non ſubſtantiæ, ſic etiam, ait, ſed pluribus, fit metallorum mutatio vnius in aliud: ſed comparatio iſta vana eſt.

1. Quia dicit alibi Flamellus elementorum ſeparatio non fit in opere noſtro.

2. Si omnia quæ ſubſtantia eadem ſunt, qualitatibus contraria, tranſmutari poſſunt, Petrus aliquando erit Ioannes, &c. non minus ad plumbum aurum.

3. In elementorum transſubſtantiatione perditur vnius forma vt alterius acquiratur, ſed ait Geber in Summa, ſcientia noſtra per diuerſa non perficitur, at ſolum vnicam rem, cui nihil addimus nec diminuimus, ſed ſuperflua tantum remouemus præparatione: & Arnald. Villan. in Roſario magno, impoſſibile eſt, ait, primas formas dare.

4. Metalla tantum differunt ratione perfectionis & imperfectionis dicunt Chimici, ergo eadem erit omnibus forma, hoc conceſſo non erit metallorũ tranſmiſſio ſimilis illi elementorum, in quibus & diuerſæ

ſunt

ſunt formæ, ita in tranſactione eſt formarum vt agens vis, ita & perditio. Sed ſi dant vnicuique metallo ſuam formam, vt ſubſtantiæ eſſentiam nullum accidens explere poteſt: ſic neq; poteſt illa rerũ οὐσιώδης, id eſt, vt loquuntur, eſſentialis differentia ex accidente conſtitui, id eſt, perfectione, imperfectione ac loquuntur Chimici: Si obiecerint mihi aut Galeni, aut Alexandri Aphrodiſei iudicium de elemẽtorum formis, dico cum Auicenna, quia nobis ignotæ fere ſunt rerum eſſentię, & quia non ſunt ſua formis impoſita nomina, eo factum eſt fortaſſe, vt illi viri elementorum formas propriarum, & inſeparabilium qualitatum nomine appellauerint. Et ſi indiuiduis omnibus ſub vna ſpecie deliteſcentibus, cuique eſt ſua forma, ac eſt, ſane Chimici formæ iniurii ſunt, qui illi ſuas partes non tantum negant, ſed & accidentibus longe à natura remotis impertiunt. ſed quis per Æſculapium, per Ariſt. genium eo contentionis & amentiæ præter Chimicum proceſſit, vt dicere auſit, metalla maxime diſſidentia corpora ſolis accidentibus ſeiungi, quorum aliquorum particulæ ſpecie, & eſſentia, non ſolis accidentibus diſſident.

5. Metalla à lapide perficiuntur ſola ſulphuris conſumptione, & eiectione ex viuo argento, & ſic ars imitatur naturam, quæ ita in mineralibus perficit metalla inquit Zachar. parte. 2. opuſc. Sed elementorum materię permanenti inditur noua forma: Concludo igitur non eſſe ſimilem metallorum tranſmutationem illi elementorum, & per conſequens non eſſe vllam reductionem imperfecti ad perfectum in metallis. His fautor eſt Augur. Chreſ. lib. 2. *arte* inquit *Chimica non poſſunt ſeparari elementa ab ſe inuicem ex corpore aliquo, non enim poſſunt elementa ſimplicia videri, comprehendi Chimicorum iudicio, tangi, aut vaſibus includi*. Ea eſt enim elementorum natura, vt nullo vaſe accipi poſſint, nedum contineri, non etiam adamantæo, quin cõtinuo,

si etiam accipi possent, ruptis retinaculis euadant: nec ex corporibus possunt eliceri, & qui ista meditatur est naturæ refractarius, quæ semper cogitat qua ratione hæc potius confundat, & misceat: corrumpit quidem mixtum (aliter ad hæc Galen. lib. 1. De element.) non tamen diuidit in sua simplicia, sed hanc sibi vim reseruat, vt ex corpore corrupto generet aliud meliori partium consonantia factum fabre: fucare, reliquum est, posse Chimicos metalla, & fucum esse metallorum distributionem in perfecta & imperfecta: aut non minus concedant boues & asinos in Chimicos abire posse, quia continentur sub eodem genere, & differunt secundum perfectum & imperfectum: & si hanc asinorum metamorphosim anhelat natura, ad eam aspirare tamen debet, vt quæ nobiliorem semper tenetur anhelare finem. Sed vicaria ars, quæ natura pro derelicto habet, perficiat quæso, & omnia Arcadiæ pecora in Chimicos conuertat, qui tandem numero freti iubeant exulare medicos cum philosophis, qui diem perfectioni & imperfectioni Chimicæ dixerunt. Cum diuisio in rebus, quæ sub eodem genere sunt à forma petenda sit (à forma enim res omnis vt essentiam, nomen & genus mutuatur, ita hæc ab illa dirimitur) si metalla in perfecta & imperfecta diuidantur, substantia inueniet apud Chimicos, quod nusquam hactenus, magis & minus & accidentis nomen: sed respectu ad se inuicem metalla erunt alia aliis perfectiora: sic etiam comparata est illa animalium constitutio, vt aliud alio sit sagacius, pulchrius, &c. non tamen dicimus ideo animal in suas species perfectũ & imperfectum diuidi: sed materiei caussa digestæ vel indigestæ placuit diuidere metallum: Cum suppetat in hanc rem felicior diuisio formalis, quorsum ista vicaria? & si huius vsus sit aliquis, docendi ratione sit, non tamen nisi exposita priori exierit, quam Chimici ac inutilem & absurdam æternæ commendant obliuioni: neq; ego apud Philosophos inuenio

inuenio materiæ caussa hanc illi rem præstare, vt quæ tota sit rudis & impolita, sed agentis & efformatoris ergo: agit & copulat cum materia formam primum agens, polit ruditatem materiæ forma, à forma igitur perfectio erit, sed imperfectio fateatur materiem: sic partim à forma, partim à materia erit Chimicorum diuisio deprompta, secus ac sperarunt. At si materiem per se considerent, dedecus nullum dat natura, dedit materiam, perfecta est igitur, & materiæ causa, quatenus talis, perfecta sunt metalla: digestio, indigestio, completum, incompletum, & si quid huiusmodi, combinationis sunt virtutes, sunt vitia, non materiæ per se, non formæ. Sed ideo in perfecta & imperfecta diuidũtur metalla, quia Chimia ita in operatione procedit ab imperfecti plumbi transformatione ad perfecti auri affictionem: secus tamen si res se habet, manus dabunt spero. Bachonus ait cap. 3. speculi Alchymiæ, *Lapis seu Elixir est millies millesies fortior & perfectior quam ipsa corpora simplicia*, puto metalla, *caliditate naturali decocta, & tamen ego dico ab lapide perfectissimo ad auri efformationem imperfectioris procedere Chimicos.* Quare & præpostero ordine lapidem perfortissimum faciunt, vt imperfectius aurum, tanquam finis Chimiæ inde resultet, & falsa erit metallorum diuisio in perfecta & imperfecta, cum fini artis non respondeat.

Si Agricolæ placuit auri colorem restituere natalibus, nobilitare pondus, saporem, splendorem præ cæteris, voluptuaria ea est disceptatio auarorum hominum, non Spartani, qui ferrum auro antecellere multis probabit: Et Paracelsus lib. 2. cap. 2. Paramiri idem astruit, ait enim, *nobis affirmandum est, vniuersas res eiusdem esse valoris, carbunculum non præstare topho, pinum non esse cyparisso deteriorem, quod verum esse probat naturæ lumen. Qui primo tum argento aurum prætulit, fecit id auaritia: nam æque magnum est argento tributum donum ac auro:* en plura Paracels. quam ego dicere audeo,

qui dico, naturam vnum præ alio metallum non admirari, non colorem, non ſaporem, non pondus, vt quibus ſit communis parens, & quam progeniem agnoſcat pro ſua, & vt expreſſam in ipſis videt ſuam imaginem, dixit omnia quæ genuerat eſſe valde bona. ſed qui eſt hominum naſus hos meliores probat, & palato ſuo non conuenientes dedignatur ſapores, odores ac ſordidos & triſtes. Et Agricolæ reſpondebit Plinius lib. 33. hiſt. nat. cap. 3. *Præcipuam gratiam*, ait, *auro fuiſſe arbitror non colore, qui in argento clarior eſt, magisque diei ſimilis, & ideo militaribus ſignis familiarior, quoniam is longius fulget, manifeſto errore eorum, qui colorem ſyderum placuiſſe in auro arbitrantur, cum in gemmis, aliisq; rebus ſit præcipuus: nec pondere, aut facilitate materiæ prælatum eſt cæteris metallis, cum cedat per vtrumq; plumbo, ſed quia rerum vni nihil igne deperit.* Sed & hanc temerariam Plinii mentem certæ experentiæ plane contrariam refutat, vt alibi doceo, Paracelſ. tractat. 2. cap. 1. lib. 2. de morb. metallic. Et Bellonus rerum memorabilium, lib. 1. cap. 50. longe alia ratione auri puritatem demonſtrat. inquit enim, *eſt in ſua qualitate aurum puriſſimum, non in materia, non in quantitate, non in arrugia, vt quod cum excrementis ſibi propriis coagulatur, & quod ſola artis coctione purum fit.* vide plura cap. 51. & 52. Audi & Galeottum Martium de doctrina promiſc. cap. 28. Sed & æs auro præferimus, quod grammatici metallum per excellentiam vocant, quia idem eſt aer & æs: nec coalitio vocalium nos turbet. Sæpe enim ſoluitur, vt aulai: coaleſcit vt fixerit æripidem ceruam, pro aëripidem dixit Virg. Tum *s*, & *r* inuicem ſibi cedunt, vt labor, labos; honor, honos. Secundo omnibus aliis canorius eſt metallum propter occultos & raros meatus aerem plurimum in ſe continens. Merito igitur huic eleméto nomen elementi ſine quo vox eſſe non poteſt, damus, cum reliqua huius comparatione ſine voce ſint. Tertio, alia metalla habent ſuæ nomina,

huius

huius cum elemento propter eius præſtantiam confunditur: & apud Romanos vſq; ad bellum Punicum primum æs ſolum in pretio eſt habitum. Quinq; enim annis ante id bellum, argentum primo eſt ſignatum bigarum & quadrigarum nota, anno vrbis cõditæ quingenteſimo octuageſimoquinto, atque anno poſt ſecundo & ſexageſimo numus aureus percuſſus eſt. Ecce tibi æris honori etiam fauet vetuſtas, quod Seruius Tullius primus nota pecudum ſignauit, vnde & pecunia dicta, cum antea ſemper ære vterentur, licet rudi. Sed morbis placet aurum dicit Luercet. Hos etiam vel rubigo ferri iuuat, bracteola plumbi ſanat, attritum æs curat, argenti ſpuma domat, ſtannum amicat. Crocus Martis ſi Luercet. credere velit magiſtro ſuo Paracelſo, eadem prorſus efficit quæ & auri tinctura. Et Penotus Londrada à portu ſanctæ Mariæ Aquitanus, ait in tractatu quatuor rerum Chimicarum, *Philoſophorum Saturnus eſt proprie marchaſita plumbi, & reuera excellit ſolem & lunam, ita vt Raymundus dicat, in hoc orbe inferiori non eſſe tantum arcanum atque id, quod in plumbi marchaſita conſiſtit:* En aptiorem medicinam morbis ex plumbo, quam ex auro, & Chimico id atteſtante. Sed ſint alia aliis præſtantiora metalla, non tamen vt ſordida in puriora aliquando euadant: ita à natura comparata ſunt voluit aliquando natura vires ſuas oſtentare mundo in rei alicuius excellentioris fabrica, ſed ad oſtentationem diuitiarum & poteſtatis ſuæ, non cuiuſuis tranſelementationis ergo. Denique & non ſolum ad opinionem, ſed etiam ad veritatem ſibi perſuaderet homo, nihil naturę eſſe illo charius, in cuius præſtantiſſimi gratiam hæc quæcunque ornatiſſima ſunt, formauerit: & iſta ad diuiſionem dicta ſufficiant.

Reliquæ ſunt tres partes, prior de metallorum materia, altera, de cauſa efficiente, tertia, de eorundem tranſſubſtantiatione: vbi de perfectione & imperfectione plura.

MATERIA proxima animalium est aruum genitale, quod videmus: vegetabilium, semen, radix, ramus, surculus, & hæc visui se offerunt: insectilium multorum putrida materia, non quæuis, sed ea duntaxat, in qua sui quoddam seminarium habeat res efformanda: si Arist. & Philosophis credimus. Aliis qui de ortu fossilium verba faciunt horum materia, erunt vel hailtus & vapores, vel terra & aqua, vel aqua perpessa, vel halitus crassus, qui in fodinis aliquando ita crascescit vt fossoribus liberum impediat halitum. Chimici Mercurio & sulphuri primas tribuunt, sed quæ in sua natura, actu, & per se (secus ac videmus in omni aliarum quas mundus habet rerum materia proxima) in fodinis negant reperiri, & merito: quod enim non est, quis inueniet? eo tamen conclamatæ insaniæ obstrigilandi abduxit ardor, vt eadem concedat Paracels. principia proxima homini, cap. 2. libr. 1. Paramiri, quæ cum reliqua mundi supellectile dat metallis imperfecte mixtis, scilicet, qui damnarit quæcunque mundus habet ad metalla, spretis quibuscunque mundus dixit vnquam aliquid inesse sapientiæ, prælatis quibusdam sacrificulis Teutonicis, quorum vt nomen, ita & facta habet æterna obliuio. Sed & hoc habeo vbiuis gentium in Paracelso, quod obiiciam Chenæo nostro, tria esse metallorum, vt reliquarũ rerum omnium principia, solem sulphur & mercurium, *vide cap. 2. tract. 1. lib. 2. de morb. metall.* Iam si confirmatione mutuata à me hæc metallorum principia à physicis egeant, ipsi authores Arist. Agric. Scalig. Schegkius & alii, quærentem docebunt, mihi enim satis sit principia à multis retro seculis accepta & comprobata, contra Chimicos admittere, cum re ipsa quidem quæ Physici ponunt, Chimici admittant, sed nomine aliquando alia, ne cum omni seculo, at sibi sapere videantur: aperte quidem 1. Chræs. ait Augur. vapores sunt materia subiecta metallorum. Quid enim est Chimicis argentum viuum nisi subtilis

aqua

aqua & terra? & vaporis nomine hæc duo includit Aristot. quid ſulphur niſi pinguis aer, terreum ſubtile in terra à calore coagmentatum? vt Augur. Titelm. & Melanthon. verbis vtar, & hæc halitus nomine profert Ariſt. & Richard. Anglicus, ſulphur non eſt niſi vapor calidus & ſiccus: & cum Chimici non hoc quod habemus quotidie præ manibus ſulphur aut argentum viuum ponant metallorum principia, ac diximus, ſequitur mutatis tantum vocibus ea ipſos intelligere foſſilium principia, quæ cum philoſophis agnoſcunt medici. Et Paracelſ. quaſi ſui oblitus quod Philoſophi aquam perpeſſam nominant, ille liquorum: & quod Chimici ſulphur, Luercet, vocat halitum ſiccum: & ex halitu ſicco cum liquore fieri metalla dicit Titelm. de mineral. cap. 1. *Foſſilium materia*, inquit, *eſt tum vapor, tum exhalatio, nam metallica fiunt cum vapor in terræ meatibus incluſus ob lapidum ſiccitatem quos illic offendit, conſtringitur in arctum, & a frigore denſeſcit, vnde fit, vt potentia ſint aqua, quanquam cum vapore mixtam habeant exhalationem.* Hoc iam habemus quatuor elementa, id eſt, ac Flamel. in annotationibus Chimicis dicit, terram & aquam (quæ Chimici Mercurium vocant (aerem & ignem (quę ſulphur adpellant) eſſe metallorum materiam proximam: his ſubiungit Paracelſ. lib. de creat. hominis, omnes res corporales quæ ſub cœlo ſunt, ex quatuor elementis conſtant, & in eadem diſpergentur & reducentur.

At ſi Chimici his non contenti dicant quatuor elementa abire in vapores & halitus Philoſophorum, deinde hos in Mercurium & ſulphur, vltimo & hæc in metalla: occurrere huic temeritati conuenit, & docendi ſunt hydrargyrum & ſpiritum, ac ipſi intelligere volunt, videri non eſſe primam, vt ipſi loquuntur, materiam metallorũ, vel Gebero teſte, qui ait cap. 26. lib. 1. Summæ, parte 2. *Non inuenitur in mineris argenteis, vel aliorum metallorum aliquid, quod ſit viuum argentum in*

natura sua, vel quod sit sulphur quod illi prædicant, at aliud inueniunt commune hydrargyrum in sua propria minera, & propria natura, vt & sulphur. Secundo aiunt non est transitus à contrario in contrarium nisi per dispositionem mediam, ergo non est transitus à mollitie argenti viui ad duritiem alicuius metallorum, nisi per dispositionem quę est inter duritiem & mollitiem: sed in mineris non est quod huic dispositioni faueat, quare conuenit credere naturam non substernere argentum viuum & sulphur in materiam proximam metallis, sed aliud esse quod ex horum alteratione fiat. Perficitur ita res tota, prius in terream naturam abeunt hydrarg. & sulphur: ex ambabus terreis naturis resoluitur fumus tenuissimus à calore multiplicato in viscere terræ, & hic duplex fumus est metallorum materia immediata: hic fumus cum á calore temperato mineræ decoctus fuerit, conuertitur in naturam cuiusdam terræ, ideoque fixionem quandã suscipit, quam deinde fluens aqua per corrugos & mineræ viscera, & terræ spongiositatem dissoluit, & ei vniformiter vnitur vnione naturali & firma: hæc mixtio per successiuam decoctionem in minera, inspissatur, & induratur, & fit metallum.

En Chimicis oppono neotericis optimum in arte magistrum, cuius rationi iuniores aut obuiam eant, vt puta pura ipsis remaneant Mercurius & sulphur, aut communem ineant cum Philosophis cõcordiam, vocum ambiguitate in medium deposita, quam egó ex hac disceptatione assequutum me arbitror. Non igitur tanti sunt vocum innouationes vbi communi vsu trita sunt aptiora & rei accommodatiora vocabula. At ita placuit Chimico his tegumentis furtum suum dissimulare, aut celare homines toti orbi prædicanda, si vtilitati publicæ vnquam arbitratus est sua seruire posse.

Sed quam suæ rei consentiẽntia ponant fundamina adhuc non pigebit paulisper examinare. Gal. de opt. sect.

fect.ait,omne theorema in quacunque arte, 1. Verum esse debet. 2. vtile 3. iactis principiis consentiens: aurum illi dicunt ex sulphure & argento viuo constare,& principia insunt vt partes in eis quæ constituunt, Gal. lib. 1. de element. Sed auro iam perfecto, & à natura concocto inesse sulphur Chimici negant, vel hac ratione, quod vni rerum nil deperit auro, igne: cætera autem mineralia perimit, denigrat, alterat, comburit ignis propter admixtum sulphur. Deinde Paracels.lib. Paragr.cap.de philos.& alibi passim ait, *Omnia metalla constant ex mercurio, sulphure, & sale.* Quare aut Paracelsus aut Luercet. infirmat fundamen artis, dum ille tria, hic vnicum det metallo principium: non est vtile hoc de auro theorema, 1. Quia repugnat principiis, si enim substantiæ elemẽtorum,vt Gal.ait. 1. de element. & ibid. Hippoc.re corrupta reuertuntur ad propria elementa,& elementa proxima metallorum ex Chimicis sunt sulphur & argentum viuum, sane quod in auro non est ad sua elementa reuerti nequit. 2. toti medicinę hoc fundamen est inutile, cum curã reddat incertam, & ab æuo condito probatis medicamentis diem dicat, vt venenata astruit, quorum halitus etiam cum in mineris suis homines iugulat,quid efficient deuorata? 3. Ipsis Chimicis est inutile, ait enim Paracels. cap. 4. tract. 2. lib. 2. de morb. metall. *Accidit omnibus Alchymistis, qui se in igne oblectant & exhilarant, quod ad extremum omne in luctum vertitur: ignis enim multo subtiliora venena contra eos euomit, quam mineræ: sic nocuit fabricanti vacca Peryllo.* 4. Toti orbi est damnosum, vel testimonio Vidami Charrrensis, Comitis Treuisani,& Zachariæ Parisiensis,qui his principiis Chimicis persuasi fecerunt iacturam, vt fortunarum amplissimatum, ita solum verterunt duo posteriores, vt primus apud suos deliteat egenus: Ex his disce alios innumeros: Sed primæ inutilitati dicent, neq; dum interit gallina, redit ad ouum ex quo fit, dico aliud esse

elementum transmutationis, vt ouum ex quo gallina, semen ex quo homo: aliud compositionis, vt sulphur ex quo aurum, & in quo sicut debet remanere vt pars, ita intereunte auro tenetur ad sua migrare: Et hic est quod adhuc ex Gebro dicam, inexistere auro suum primitiuum sulphur, & nō ideo nihil illi per ignem decedere, quod non habeat sulphur, quin potius resistere Vulcano, quia habeat admixtū sulphur. Vide Gebrum in Summa, vbi de compositione metallorum verba facit, vt neotericos Chimicos aut falsi conuincas, aut omnes contraria dicentes arguas. Vide Paracels. tract. 2. cap. 1. lib. 2. de morb. metall. qui sulphur cum Gebro semper inexistere vt auro, etiam reliquis metallis affirmat, vt intelligas quam inepte à magistrorū fide transitionem fecerit Chenæus, & si qui illi similes alii. Statuamus iam Chimicorum sulphur, & argentum viuum esse philosophorum vapores & exhalationes, seu vaporem crassum, vt Luercet. verbo vtar, esse hydrargyrum, cum in ipsum tandem metalla reducantur: Et Chimicorum viscosum limum, coagulum sulphureum, salem, liquorem, Philosophorum esse aquam perpessam, aquam limosam, halitus siccos, vapores crassos: Inquit enim Titelm. omnia metallica potentia sunt aqua, quanquā cum vapore mixtam habeant exhalationem.

Si obstrepant adhuc Chimici, hoc vnum addo: nihil quod est nuda potentia in mineris esse potest materia proxima metallorum: sed omne Chimicorum hydrargyrum, & sulphur sunt in mineris nuda potentia: nullum igitur hydrargyrum & sulphur sunt materia proxima metallorum: Prior omnium Philosophorum est vox concors: assumtio omnium Chimicorum est certum placitum. Nunquam enim actu in mineris sua viderunt, aut ponunt principia. Reliquum est, vt aut assertioni priori meæ faueant, aut recte illatam, & necessario concludentem euertant conclusionē, quod qui fecerit, erit mihi magnus Apollo.

Huic

Huic consentienti hominum opinioni, ac graculus inter Musas, obstrepere mihi si liceat, quod dicam ad aurem habeo omnibus, qui vnquam hactenus de concretione materiei fossilium scripserunt: vidi, & videre est in cauernis montium petrosis, & antris littoralibus obuiam aquam pellucidam, tenuem, limpidissimam, statim atq; per canalem peruii saxi euaserit, durescere, & concrescere in lapidem, atq; terram ex alto cadens gutta attigerit. Sic Plinius refert crystallum ex concretione solius aquę generari: sic marmor fieri audiuimus etiam in Scotorũ Sutherlandia. Sic videre est lapides, seu tegulas in Morauia Scotiæ, quæ igne querno dissoluantur in liquorem; sic Geber vbi suam, in Summa, de concretione metallorum sententiam profert, aquæ primas partes tribuit, & frigori: sic modo Titelm. dixit omnia metalla, potentia esse aquam, quoniã in eam tandem euadant.

Quis hic mihi iam in metallorum ortu vapores crassos, viscosum limum, & coagulum sulphureum obiiciet? quis accidere in rerum natura non posse, vt ab vno extremo, contrarioq; in alterum sine medio fiat trantus? cum aqua limpida, transcolata, nullius, vt oculi docent, tactus discernit, pondus manifestat, viscositatis & crassitiei sibi conscia in saxum concrescere potest, etiam igne liquabile, ac ego in Scotia maritima ad Boream, Gallia Occitanica, apud Seuenos, & alibi vidi; doceãt me metallici quorsum, quæ fuit saxeæ concretionis materia, non posset eadem, aut similis in metallum abire, habita tantum locorum differentia, quod cum illa liquidum est, & potentia, ac dixi, est aqua: aut mecum fateantur aquam nullius viscositatis, pinguedinis, & limi terrei participem, sola qualitate interna laborantem, metallorum & fossilium esse proximam causam materialem, cuius palato neque arridet Agric. Scalig. & Schegk. aqua limosa: Alberti humor pinguis, neque Chimicorum hydrargyrum & sulphur,

cum ea qualitatis internæ in aqua, seu facultatis inexistentis, ac voles dicito, potentior sit vis ad concretionem (quam vim seminalem in materia delitescentem vocat Titelm. & de qua in opifice caussa metallorum nos plura) quam viscositatis, aut terræ aqua mixtæ ad coagulandum. Hoc videre est in medicamentorum operante vi, in stipticitate fructuum, si ad alia comparentur. Et si non tantum in istis, sed aliis quibuslibet hoc vsu veniat, vt forma seu vis seminalis potentius operetur, dum ad viuum suam exprimat vim, quis vetat credere, etiam aquam vi qualitatis impellentis abreptam abire posse in metallum, in lapides. Exempla sunt apud authores plura, aquas fontium desinere in concretum quid: Et quam adhuc mireris aquæ qualitatem, narrat Plin. lib. 2. nat. hist. de Ciconum flumine, & in Piceno lacu Velino, eas aquas qualitate sua pene rerum naturam transformare. Si innata qualitas aquæ, pene transelementare potest rerum naturam, hoc potest, vt & ipsa aqua in metallum concrescat. Nec mihi Schegk. arridet Aristotelem vindicans ab iniuria, vt fatetur, magistrum, ponderosum & crassum intelligere halitum, ex quo fiant metalla: quin potius, si sane intelligantur, priores magni viri, mecum sentient. Aristot. ponit halitum humidum, qui vi caloris ex aqua elicitur, qui est, & erit aqua, tandem metallum. Nam omnis vapor in aquam desinat necesse est: hoc ad oculum offert aqua bulliens, & herbarum sublimationes. Addit Agricola Aristoteli humidum illum halitum ab aliis affici elementis: quid quæso, hoc est, aliud, quam dicere materiam proximam metallorum esse aquã qualitate impressa laborantem, quæ coagulandi potestatem habeat? dixit ab aliis elementis affici, & recte. Non est enim inuenire purum putumq; elementum: nosq; ponimus metallis talem aquam, qualem mundus habet, & natura eam voluit esse, id est, contage aliorum laborantem. Sed affici & perpeti nihil aliud est, si quid ego sentio, quam

quam vim extraneam aduenientis ſubire poteſtatis. Hanc illi mecum elementis concedunt, id eſt, quod ad metalla attinet, aquæ qualem ponimus, & actioni elementorum; vt cõdenſetur humidus halitus: quod enim non ineſt, in materia, eius partes non efformabit. Sed & Chimici mecum hæc concedunt, argentum viuum, *dicunt*, loco materiæ ſubiicitur, & hoc eſt aqua viſcoſa, id eſt, glutinandi vi prædita & coagulandi, ac diximus: aliqui, *inquit Luercet.* addiderunt ſulphur, quod ita quadam ſimilitudine vocant agentis & introducentis formam in illa materia: Ergo ſulphur non erit reuera pars compoſitionis, præter rationes dictas: etiam quia eſt cauſę efficienti ancillans qualitas meo iudicio, vt infra patebit. Nam per ſulphur & viſcitudinem Chimici videntur intelligere, ſecus ac putarunt Melanth. & Titelm. qualitates materiei inſitas, quę compræparent ad formæ aduenientis amplexum. Et ita Luercet. ait, *Sulphur habet vim introducendæ formæ in materiam.* Sic ornant pronubæ ſponſam, & tradunt in manum viro: ſic anteambulones atria præparant in aduentũ dominorum. Et recte mecum Luercet. has materiæ ſubſtratæ qualitates, prodromas nuncupat, ne videamur eis attribuere efficientiam metallorum, de qua mox dicendum erit. Vidimus ergo de nominibus digladiantes inter ſe: tandem conſidero apud tutum hunc portum, vt vna voce omnes fateamur materiam metallorum propinquiorem eſſe aquã, & eam quæ habeat in ſe cuiuſmodi diximus qualitates: Et reliquis, quibuſcunque tandem Chimicis, ipſiq; Luercet. ſeu Chenæo Paracelſum meę aſſertionis etiam patronum obiicio, ait enim lib. 2. cap. 2. Paramiri, *Ex aqua metalla, lapides, & eorũ mineralia.* Et lib. 4. de cauſ. morb. inuiſib. *Ex elemento aquæ omnia mineralia oriuntur:* Et ne in animum inducas tuum aliquando materiam proximam metallorum eſſe Mercurium, ſal, ſulphur, audi Iſaacum Hollandum Chimicum, lib. Theoriæ ſuæ. Fili ſcias velim, Mercurium

præcedere res alias quæ ſunt. Nam ante tempus aqua erat, & Spiritus Dei ferebatur ſuper ea, ſed quid erat ea aqua? an ea nubium, an mador qui exhauriri potuit? minime: Sed ſicca puluereaque erat, & illi Deus ſuam adiunxit terram, quæ aquæ eſt ſulphur proprium, & ita terra figit aquam, & quatuor elementa in his duobus olim incluſa iam prodeũt ex inſtitutione diuina: Quare Mercurius figit ſulphur, & ſulphur Mercurium, neque alterum ſine altero conſiſtit, vt neq; vtrumq; ſine ſale, qui pręcipuum eſt inſtrumentum generationis animalium, vegetabilium, mineralium: Igitur hæc tria Mercurius, ſal, ſulphur neque ſeparatim conſiſtere poſſunt (vnum enim ſine alio nunquã inuenitur) neq; eſt quicquam in quo non inueniantur. Et ex his quicquid eſt, habet ſuam originem & ita immiſcentur elementis, vt vnum efficiãt corpus, & ſal in fundo elementorũ latet.

En tibi elementa ex ſale, ſulphure, & Mercurio. Iam ſi ex aliquo ſunt reliqua quæ ſunt, ex elementis ſint neceſſe eſt. Sed cum dixit prius aquam & terram eſſe viſibilia elementa, in quibus ignis & aër inuiſibiliter includuntur: Et poſtea affirmet aquã habere ſulphur ſuum, id eſt, ſuam terram incluſam intra viſcera ſua, mecum ſentiat oportet, materiam proximiorem, quam adhuc inuenit ingenium humanum, metallorum eſſe elementa, denuo aquam qualem nos iam poſuimus.

Valeant igitur ſomnia Melancth. Titel. & Chimicorum, qui his adhærere videntur, qui dum ponunt ſulphur & Mercurium pro proxima metallorum materia, omnia confundunt, prima nouiſſimis, elementa retexunt, vt metalla faciant, id eſt, conãtur inuito Deo (ſi vera iſte Holandus dicat) rerum fabricam, quæ ex elementis eſt, inuertere, deſtruere, vt ſuis metallis habeant quam dent originem.

Hæc de materia metallorum propinquiori. Nam cuiusq; metalli proximam, vt eſt alterius loci indagare: ita eam ad tranſſubſtantiationis diſcuſſionem amanda-

amandamus, satis habẽtes modo, quod dixerimus propinquiorem metallis in genere esse aquam pro materia positam: nunc ad efficientem accedamus causam.

Opificem causam alii calorem, alii frigus, alii cælum (vt Titel. & Fernel. lib. 2. de abdit. rerũ caus. ca. 18.) & vim quandam seminalem in metallorum delitescentem materia mineralium ponũt Chimici fere omnes, sulphur: Sed perinde si omnes opinantur, ac si attribuerent actionem agentis instrumento, puto securi, cum agentia ista particularia, deteriori sint conditione sine externo opifice, quam instrumenta sine agente principali, vt ait Arist. 2. de ortu. Et ego, ac in arte est opifex, & plastes semper à re effecta diuersus, ęque in naturalibus formator, formatrix causa, seu mauis opifex informans erit primum agens, seu primus motor: Ne otiosum igitur hunc statuamus dicere, conuenit eum omissis ministris ex se proxime miraculo omnia efficere. Deinde vt omnia poliantur, conueniantq; sibi inter se, aduocat reliqua ad opus: Nam vt ars habet suos malleos, limas, secures: ita & prima causa ancillantes formas, qualtiates prodromas, facultates asseclas, per quas assequitur quam prætendit generationem huius vel illius metalli: non solus calor, nõ solum frigus, &c. Nam cum elementa non misceantur secundum substantias, sed substantiæ qualitates totæ totis, & mixtio est quædam passio (retunditur enim cuiusque qualitatis vis, illius alterius vi) iam si efficere sua virtute & actione posset aut calor aut frigus metalla: vno, eodem tempore, & respectu eiusdem generaret & generaretur in metallo, quatenus est accidens illi materiæ inhærens, & pars accidentalis metalli. Cum autem ita fieri non conuenit, sequitur calorem aut frigus non esse efficientem mineralium causam. Quod hydrargyrum facile demonstrat, cuius origini si adesset aut calor aut frigus, per omne æuum illi necessario assisteret: Sed non

calet, *si Auicen. 2. can. cap. proprio credimus. Si Placentino lib. 4. Si Hermi Alchymistæ. Si Plateario. Si Alberto ad 3. Meteor.* Et causa est, quia in eo abundat humidum aqueum, quod quia præponderat, reiicit calorem nostrum naturalem vi narcotica ad interna, actu friget, illius illitus Paralysim & tremorem inducit. Non friget ex Aristot. 4. Meteor. Quia participat plus aëris, qui calidus est, quam aquæ: ex Gal. 4. de simpl. medicament. facult. cap. 18. Isaac Israëlita suæ practicæ. 2. in 4. gradu calidum affirmat, & Constantinus de virtutib. simpl. Razis cum Ægineta, Haly Abbas, & Conciliator. Si differentia, causa est, quia dissoluit, incidit, penetrat, humores subtiliat, & calfacit, mobiles reddit humores, acuitate expellit, sputum ducit. Paracelsi. cap. 2. tract. 2. lib. 2. de morb. metall. siccum & aridum videtur ponere hydrargyrum: sic cui inest neque calor certus, nec certum frigus, horum efficientia non est, cum harum sit qualitatum & efficere, vt authores dicti volunt, & in re ficta desidere.

Sed quid ad metalla cum hydrargyro? Agricola inter metalla numerat, notio nominis suadet: ex etymo enim ea sunt metalla, quæcunque in terræ visceribus inueniuntur, & effodiuntur, ita sentiet Ammonius, Onosicrit. Plinius libr. 33. nat. histor. & Paracelsus tractat. 1. lib. 3. cap. 1. de morb. metallor. mercurium imperfectum esse metallum asserit. Sed perinde est, sit non sit metalli species, cum eo euadit disputatio calorem aut frigus non esse agens proximum & princeps in concretione fossilium, sed aliam ab his in forma seu specie vim, alias qualitates, etiam secundas: Si cooperentur cum his, sit ita, ne Aristot. suas masculas & mulierosas negare videar qualitates: & resumo mixtionis rationem: Mixtio ita fit, elementa primo congregantur ad inuicem, deinde agens principale transmutat illa, ita vt mediante vno destruat affectiones partis formæ substantialis alterius, & econtra, & re-

ducit

ducit ad quoddam temperamentum, ita vt diſpoſitiones elementorum contrariæ remoueantur, & formæ pereant: & agens introducit qualitates ſecundas, quæ dicuntur temperies, cuius vna eſt media inter calorem & frigus, alia inter humidum & ſiccum, alia inter graue & leue. Alii vnam mediam ex primorum conflictu oriri arbitrantur. vtut ſit, iam in materia ſecunda, quæ eſt proxima metallorum cauſa materialis, nõ ineſt calor ſimplex, ſimplexve frigus, quod ſit cauſa efficiens coagulationis mineralium.

2. Si ſolum frigus ſit agens principale, quod vniat formam mixti cum materia: iam erit opifex, & rei etiam inerit, cum omnia metalla ad ſenſum ſint frigida. ſed præcipuum agens eſt ſemper aliud à re effecta, nec illi vt pars conſtitutionis ineſt: ita de calore dicito.

3. Agens eſt ſemper nobilius impulſo, ſed ſi vel frigus vel calor colligit in vnam materiam cum forma, accidens nobilitabit ſubſtantiam, qualitas eſſentiam ſubſtantificam natalibus reſtituet, & eam præcedet.

4. Hæ qualitates non poſſunt aliunde accerſire materiam, cum primi agentis id ſit officium.

5. Non illi innaſcuntur, ſed à ſuperiori poteſtate induntur: in prima quidem materia ſimplices, & actiuæ: in ſecunda retuſæ, & ad temperiem redactæ; ita vt in ea ſint non actu, ſed potentia: non per ſe, ſed quatenus in temperie, ſiue mauis media illa qualitate ex primarum conflictu reſultante, inſunt.

6. Si calor & frigus, neceſſe eſt vt illa prius ad temperiem accedant, & quid medium in mixto, aut illæ qualitates primæ multiplicabunt ſpecies, & calor ſpeciem caloris producet, quæ non eſt calor, ſed generatiua caloris: & frigiditas ſpeciem frigiditatis, quæ non eſt frigiditas, ſed generatiua frigiditatis: ſed calor & frigus non accedunt in metallis ad temperiem. 1. Quia poteſtate ſunt aqua, & ideo frigida. 2. Quia ſi aliquid exhalationis calidæ habet metallum, id vt pauxillulum

est,ita accipit iugum prædominantis frigidi. 3. Chimicis sulphur est potius causa efficiens, quam compositi pars. 4. In reformatis & perfectis metallis sulphur esse desinit,& ideo calor: tunc mediocritatem ex conflictu non aspirabunt calor & frigus, & posse multiplicare species eis non datur. Quare cum non conueniat ipsis inter se in materia proxima metallorum,efficiendi potestatem, & vniendi cum forma materiam ipsis negabimus.

7. Si calor & frigus iuncta essent metallorum causæ efficientes, esset generatio miscibilium vnius ex alio,ita vt miscibilium vnum,quod est frigus denuo generetur,cum semper metallo insit, sicut in his,quæ ad generationem concurrunt, vnum ex plurium temperie consurgit.

8. Si calor & frigus efficiunt, etiam humidum & siccum, quia non est calor sine actu vel potentia sicco, & ita in aliis. Si autem omnium qualitatum est efficiẽtia sola,non est mixtio,quæ,ac dixi,est quædam passio, atque ita non coalescent metalla.

9. Quid absurdius in philosophia aut magis horrẽdum, quam naturaliter efficientem causam instituere, quæ feriata tamen & ociôsa nihil prorsus agat? causam enim actione definimus, quæ si nulla erit, ne causa quidem esse poterit: sed caloris in metallo nulla est actio,non assistit illi in æuum,vt partium sympatheiam, quam debet,moderetur, & conuenienter ac legitime pręparatum subiectum non conseruat,neq; illius functionibus inseruit.

Quid ad illud Arist.dicam? quæ frigore concrescũt, calore dissoluuntur in liquorem: at omnia fossilia (paucis exceptis lapidibus, qui tamen etiam terreno frigore indurescunt) liquescũt, & vi ignis in liquorem aqueum dissoluuntur: non igitur concrescunt calore metalla. Nõ frigore,sic enim sal quod ex Arist.coagulatur à calido p absentiã humidi, igne solui nõ poterit,

cum

cum contrariorum effectuum contrariæ sint causæ; sed fundi salem vidimus, & ipsum quod dicitur sal fusibile fucum auertit suo nomine, ac Querce. mecum expertus fatetur. Insuper cum res frigoris ergo pati magis dicitur quam agere, quia scilicet frigus est propriũ patientium elementorum, nempe aquæ & terræ, videtur id non posse masculam induere virtutem, vt opifex sit metallorum, & princeps coagulator, seu efficiẽs proximum. Sed Chimicorum sulphur introducit formam in materiam, vt Quercet. ait, & ipsum est calidũ & siccum, & materia apta ignitioni: Sed huic opponere est animus Augur. Chrys. 1. qui ait: *Causa efficiens metallorum est calor, & is aut radiorum Solis, aut fulmineus, qui ruptis montibus eò penetrans coquit terreos illos vapores, & indurat longo tempore, vt tandem in sulphur & argentum viuum abeunt, ista in metalla.* Hic duo habeo, nempe sulphur esse compositionis partem, sed non causam efficientem metallorum, ac persuadet Quercet. qui tamen adhuc ait: nullus dubitat ea, quæ Arist. de effectrice causa dixit, quin vera sint. Audiamus igitur Arist. etiam per suũ interpretem Quercet. loquentem, vt tandem seipsum etiam temeritatis conuincat: corporum quæ concrescunt & indurantur ex Arist. alia ex calore ita afficiuntur, alia à frigore: à calore quidem humorem exsiccante, à frigore vero calidum exprimente. Quæ igitur coagulantur à calido per absentiam humidi, soluũtur à frigido, quod humidum iterum facit ingredi, vt Sal. Quæ autem caloris priuatione concrescunt, soluuntur à calido iterum ingrediente, vt metalla: quicquid enim dissoluitur liquescẽs, aut igne liquescit, aut aqua: quæ liquefacit aqua, concreta fuerunt à calido siccoque, id est, igneo calore, oportet: quæ vero liquefacit ignis, aut quorum concretionem aliqua ex parte soluit, vt cornu, frigore coalescunt, siquidem contrariorum effectuum contrariæ sunt causæ, & quoniam calore liquescunt metalla, illa

etiam frigore tanquam causa effectrice primo cõcrescunt necesse est: vbi iam quæso ille efficacior calor? sed respondebit Quercetan. licet frigus vim efficiendi obtineat, tamẽ natura ad metallorum procreationem eget subterraneo calore aliquo, qui disponat materiẽ. Et sit ita, sed Arist. seipsum interpretetur, ait enim: *Agens non potest esse pars materialis compositi*, at sulphur est agens ex sententia Chimicorum in mineris coagulans metalla: igitur sulphur nõ est pars compositi: sed ex Chimicorum sententia sulphur omnium metallorum est pars constituens, & illud fusibile vel secus, quo coagulantur metalla, vt sint liquabilia vel illiquabilia. Quare falsa est illa Chimicorum prior assertio, sulphur est agens seu formatrix causa, ac nos loquimur, metallorum: si respõderint ipsos intelligere in mixtione auri perfectioris metalli, quod sperat natura facere, sulphur non inesse, his respondeo: si, ac dictum est, sulphuris facilimæ liquefactionis (altera sulphuris Chimici species) gratia, metalla sunt liquabilia, & aurum sit liquabile, certe sulphuris huius ratione, hoc illi accidit vt sit fusibile: quare & sulphur, vt eius compositionem ingreditur, ita & in composito manet: alioqui illiquabile esset aurum vel Gebro iudice. Sed vt semper, & hic lector Chimicorum male fundatum fundamentum euertat, conficiatque Chenæus Gebrũ præceptorem suũ, eleuans fidem toti Chimiæ nos moneat totam artem meras esse nugas. Dicit quippe Sclopet. pag. 16. neque dubium est cuiquam, quin plumbum (quamuis corpore suo graue inter cætera metalla & terreum sit) tamen & rarum & spongiosum sit, quemadmodum Philosophi omnes fatentur; quippe quod constet ex sulphure impuro & combustibili, magnaq; crassi Mercurii copia, impuri & fæculenti (quæ tantæ in fundendo facilitatis & raritatis, & molliciei causa est) ac propterea facilime quouis liquore imbuatur. En tibi Mercurium esse causam liquefactionis facilioris,

ris, vt hic bonus vir arbitratur: cui fidem facies? ineptias vterque: dicentque aurum nō posse cedere igni ea de re, quod ab eo decoctione separatur perfecta suum agens, id est sulphur. contra cum Alberto Magno lib. miner simpl. ego dico, ideo liquata metalla nō reduci in vaporem, quia ipsorum humiditas alicui materiæ permixta est, qua retinentur in igne, tutaq; sint ab eius vehemētia. Et Geber in Summa dicit: viscosa humiditas sola igni resistit: sed ne hæc viscositas sit Mercurius, dixit supra Paracels. Mercurium esse aridum & siccum. His assentit Bonus Ferrariensis, licet Geber alibi, ac dixi, sulphureæ siccitati, & forte inepte hanc resistentiam attribuerit. Deinde ne potero & ego aliquando à Chimicis obtinere, vt ordine procedant, vt nō oblitis potióribus causis etiam adsuant quæ velint, & sperent non omittenda vt aurum cumulent, cōquestus sum in examine diuisionis, ipsos æternæ cōmisisse formalem metallorum scissuram obliuioni, vt nescio quam materialem obtrudant, & eam non satis cōcinnam: Nunc queror ipsos omissa principali causa efficiente & flumine, riuulos aridos insectari, id est frigore: quod ipsum iudicibus præcipuum est agens in metallorū fabrica: & calorem nescio quem, ac glaucoma ob oculos vigiles obiicere, cuius vt sit aliquis vsus, is tamen erit qui frigori seruiet, is erit qui materiā prodromo suo officio præparet, vt possit à frigore perfici per vnionē formæ, si Arist. & Philosophis credere velint. Scio tamen Chimicos esse tā desperati cerebri, vt nihil vnquam velint admittere, quantumuis rationib. intertextum, quod metalla in aurum non velit transformare, huiusmodi est ipsis calor: & hac persuasione ducti frigus nunquā exprimerit, ne illi, vt credo, in lucro sint partes aliquæ: sed omne agens in hoc agit, vt sui simile reddat obiectum patiens: sic forma quæ in semine est, aliud quicquam nihil molitur, quam vt semen aliud de se generet, & tandem optata perficit: at agens Chimi-

corum calor, cũ nihil tale meditari videmus, nec memoriam ſui apud effictum metallũ relinquere, nedum vim quæ ſoboleſcat, ſane illi in effictione metallorum minimas eſſe partes perſuadeo. Et cum nulla qualitas primo & per ſe agat, quoniam omnis actio ad ſubſtantiæ compotem formam pertinet, quę principiũ quoddam eſt efficiens, ſane neque frigori damus operas in metallorum factura.

Quare ego more meo vtriſque ac diem dixi, inſiſto: & ſi ποιητικά ſunt calor & frigus, certe ea erit & potentior & efficacior in metallorum generatione qualitas, quæ plura perficit, coagulat cedente comite calore, aut expulſo vi à prędominante frigore, quod ſummam manum rei imponit; atque frigus eſt in omnibus metallis apparens, & quod ea etiam in eſſe ſuo, vt videtur, conſeruat, idem dediſſe concretionem non eſt dubiũ: eiuſdem enim eſt opificis in naturalibus, & generare & conſeruare: frigus hac de re erit efficacior effictrix cauſa ſubterraneorum contra ac Chimici arbitrantur, vt ancilla frigoris calor, ſi illi opus ſit calore, materiam diſponit, mutat, digerit, coquit, limat. Sed quorſum? ſcilicet vt aptas reddat partes, quæ frigoris beneficio vniantur cum forma: at frigus non poſſe formam introducere, vt nec calorem docui, & hoc in Chimicorum gratiam addo, forma metallorum non introducitur per ſulphur in argentum viuum, ac ſupra dixit Quercetan. ſed elici dicitur, & educi ex materiæ potentia opera ſuperioris & externi agentis: iam reſtat exulare has duas, ac volunt, maſculas qualitates, & ſubterraneorum generationi non adeſſe, aut ſi adſint & inſint, cum agere niſi inſint non poſſent, ſecundario adeſſe, & ea ratione, quatenus in ſecundis inſunt qualitatibus. Et non aliter perſuaſus ex Ariſt. 2. de ortu, vnumquodq; elementorũ alteri mixtum inueniri, & nõ purũ, vt aqua inuenitur mixta terra, & tale aliquid non debet dici aliquod elementorum, & ſi ex tali quopiam

Chimi-

Chimici vt Philoſophi volunt metalla fieri, ſane inerit his partibus ad mixtionem concurrentibus metalli (puto Mercurio & ſulphuri) aliqua temperies, quæ nõ ſit nuda primi corporis qualitas, ſed ex conflictu primarum orta: quare harũ particularum, quæ ad mixtionem metalli concurrũt actu, ſecundæ ſunt cõditiones, & prima mixtis inerit qualitas, quatenus potẽtia ineſt in ſecũdis, & ita ſecunda qualitas, ſeu media illa ex aliis reſultans, debet potius dici cauſa efficiens metallorũ, quam illa prima, quæ nullo modo actu ineſt in illa metallorum proxima materia. Deniq; Chimico Chenæo Chimicũ Iſaacũ Hollãdum in Theoria oppono, is ait: Solis plane auxilio naturã producere, generareq; cum metallis & alia omnia. En duo habeo, primũ naturam (ac ego dicturus ſum) eſſe ſummum opificem; ſecundum, ſi naturæ opus ſit inſtrumento, id eſſe non calorẽ, frigus, ſulphur, &c. ſed Solem. Sed adhuc Chimici & ſibi & mihi detrahẽt & qui finiiſſe inter nos litem viſus ſum, ad litis conteſtationem reuocabunt, deierabuntque, has maſculas qualitates nõ poſſe metalla perficere ſine auxilio corporũ cœleſtiũ. Sed quã temere ipſi viderint, quam inepte ego doceo, qui profiteor omnem aſtrorum in nos influxũ obiectu nubeculæ, aut concitatione aëris vel minima auerti poſſe, ne ad nos accedat, ac mecum ſentiunt Aſtrologi. ſi ita eſt, fortuita erit omnis metallorũ colligẽtia, ſed fortunã adhibere oculatæ, vigili, operoſæ, & ſemper agenti naturæ philoſophi nõ tentarũt, quæ ſemper finẽ ſibi proponit certũ, & eò dirigit omnes conatus, vt quã inceptat generationem, eã ad tutũ perducat portum. Aſtrophili eò progreſſi ſunt, vt dicãt diuerſos hominũ vultus, & accidẽtarias corporis formas ſtellis acceptas referri debere: his ſunt Philoſophi, qui dant operam: ſed ſi medicis quod ſentiunt, dicere liceat, & ſi Chimici, qui omnes hoc æui medici volunt videri, medicorũ approbẽt dogma, fatebũtur cũ medicis imaginationẽ concipiẽtiũ

varios indere fœtui vultus, varias formas. Leuinus Lemnius medicus libr. 1. De occultis naturæ miraculis, cap. 4. ait: constans est apud medicos, multisque rationibus confirmata opinio, si mulieri semen confluat effluentius, matri infantem assimilari: sin viro profluat exuberantius, patri: quod si ex ęquo pariq; mensura, ac collatis viribus contribuant, vtriq; assimilem esse, vel parte vna patrem, altera matrē referre. Et postea: præcipua tamē effectus huius causa in tacita muleris imaginatione consistere mihi videtur, vide Plin. lib. 7. c. 10. nat. hist. & lib. 4. c. 18. Hanc imaginū varietatē nonnulli ad syderum influxum referunt: ego aptius, magisq; apposite ad seminis naturam ac matris imaginationē referendam censeo: sic Paracels. lib. de matrice ait, vti vir plantat arborem, ac manibus colorat; hoc ipsum facit mulier suis imaginationibus, vt infantibus aliquid accidat in sua nascentia, vt pani, lentigines, &c. & libr. 2. de caus. morb. inuisib. ait: quæ corpus hic vel illic fieri vult, imaginatio statim concipit & perficit: imaginatio fœminæ est opifex: Embryo est paries, in quo pictura perficitur. & postea: quicquid corpus concupiscit in statu impręgnationis, id in infante perficitur, & talem potestatem habet imaginatio fœminæ, vt in infante pingatur & efformetur id, quod ipsius cupiditas in exterius corpus transferre vult: vt si prægnans fœmina concipiat testudinem, eamque sibi imaginetur, in illa autem imaginatione manu attingit poplitē, ita vt ambo corpora celerrime in vno momento moueantur, ibi imaginatio est occupata in infante: dominus autem imaginationis poplitem tangit, ita testudo ædificatur infanti in genu. & libr. 3. de operib. inuis. ex imaginatione ait: quando mulierem cupiditas incessit furandi, & amoribus indulgendi, &c. illa infanti imprimitur, vt macula in manu, in eoque perdurat, dum viuit, estque vera & perfecta impressio, vnde multi errores nati sunt: in Planetas enim culpa reiecta fuit,
cum

eum tamen in causa sit hæc imaginatio: similia multa infantibus connascuntur, & suo tempore manifestantur, ob quod & tam varia & malitiosa iuuentus reperitur. Similiter quod homines quædam comedunt, quædam vero minime, &c. id tantummodo proficiscitur ab astro hominis impresso infantibus, absque vlla externa additione, ita vt imaginatio sit ipsum astrum: En plura quam quæsiuimus, en omnem vitæ rationem aliunde quam ab astris petitam, formam, mores, actiones, victum, & quid non? ne quid omnino habeat homo, quod à stellarum operatione pendeat. Lib. autem dę generatione hominis. 1. ait aliter: vtrumque semen vnum fit, & vnum hominem constituit, & cuius hominis semen in quolibet membro prædominatur in formæ productione, illi assimulatur membrum illud. Quod autem infantes non sint vtrique similes, in causa est mixtio & vnio duorum seminum, quæ ambo operantur, ideo medium quid ex vtroque formatur. En quocunque nos vertimus, aliunde, quam ab astris pendere vultuum diuersitatem ex Paracelso. & ibid. natiuas omnes concupiscentias & vitia à primis parentibus deriuat, conclusione hac illata, ne nos conturbet doctrina ignarorum astronomorum, qui hæc omnia stellis attribuunt. At si medicorum consentienti opinioni audeo oggannire, dicam, ideo vsu venire, vt hæc vel illa facies sit infantibus, quia ipsæ naturæ sunt tales, id est formæ, id est in viuentibus animæ: futile est enim hác imaginum varietatem incertitudini astrorum dare, aut imaginationi, cum liceat dicere, natura vt species distinxit (nam vltimæ exædificationes, quibus leo est tale animal, equus aliud à forma sunt) ita ipsa forma diuersa in diuersis diuersos diuersis indit vultus. si quorsum regeris? repeto, quia ipsæ formarum naturæ sunt tales. His Galen. fauet libr. 2. de semine, vt cum ait: *Similitudinem formæ constat cum vtroque parente ei facultati, quæ inest in semine opifici atque fingenti ac-*

ceptam referri. Hæc opifex causa libr. 1. de semine est Galeno vis sapientissima & potentissima extrinsecus adueniens. lib. 1. Aphor. Comment. Aphor. 15. est illi calor natiuus. De vsu part. 17. mentem appellauit. & libr. eiusd. 11. deum. In secunda natura forma est: iam his adde si cordi est, pro constitutione, discretione, digestione, accumulatione, mixtione, dispositione, & operatione, in materiæ humanæ præparatione, in formæ aduentura hoc vsu venire, vt aliis alii sint vultus, alia corporis lineaméta, quæ quidem perficiuntur formæ accedentis opera, quæ cuique sua est, & diuersa, & reguntur tam formæ quam facultatum ancillantium industria, ne in corpore iam constituto, nisi pro imperio admissæ dominæ aliquid innouetur. Si imaginationi opus sit, serua his sit prioribus, & pedissequa facultas, non præcipua variorum vultuum causa. Est & alia Gebri ad hæc responsio Summæ part. prim. capit. 11.

Quod ad ea Arist. attinet, homo & Sol hominem generant, stellæ & corpora cœlestia formas introducunt in corpora, dico, Heraclito hic dedisse manus, qui sensit animam esse vim aliquam à cœlestibus corporibus defluentem in corpora: aut ipsum naturalis scientiæ & sapientiæ (vt ait Galeott. capit. 28. libr. de doctr. promisc.) cultorem id verum esse putauisse, quod naturali argumentatione monstratur, & ad secundas causas intentum nō satis diiudicauisse primum agens, ac ipse clare innuit. 2. de ortu ad finem, cuius solius est formarum vt fictio, ita & distributio, ac quilibet mecum candide fatebitur: vel certe in eo errore (pace tanti viri dixerim) fuisse Aristot. vt crederet concursionem permistionemque syderum talem olim fuisse ingentem, insolentemque, quæ sola tum homines, tum perfectiora quæque animátia, nullo semine proferret, & quæ vna tum efficientis causæ, tum

tum præparantis ſeminis vim obtineret, & rurſum eiuſmodi ortus futuros, ſi mutationes acceſſerint, vt eſt poſſibile: At nos qui docere Ariſt. poſſumus animantia prima non ex vertigine cœli emanaſſe, ſed eſſe vniuerſalis animæ mundi, ac Plato dixit, ſeu Mentis, ſeu primi motoris, ſeu opificis Dei opera: perſuaſum inſuper habemus, neque obliquum cœliferi motum, neque rotationem cœli ſeu quintæ eſſentiæ perennem, neque concurſiones, permiſtionesve ſyderum effingere animalia poſſe: Ac male forte & Fernel. cum Ariſt. ſentit, atque, vbi deſcenſum naturalis & ſentientis formæ ab aſtris agnouit, nôn deriuationem cum ſemine parentum, nulla alia de re, ſi video, dixit, quam vt ſpiritui calorique ſuo diuinos honores & cœleſtem originem fabricaret. vel dixeris, naturalem contemplationem inſtituens Ariſt. nihil ex profeſſo aggreditur, quod non vel manu tangere, vel oculis cernere, vel demonſtratione conſequi poſſit: at non ſemper intra eos limites quaſi in anguſtias ſe coërcet, ſed interdum naturæ ordinem prætergreſſus, & in rerum diuinarum contemplationem tranſiliens, verbis quidem paucis, at grauiſſimo ſententiarum pondere, omnium quæ gignuntur, primam originem deducit à Deo: & dum forte ait in Phyſic. *homo & Sol hominem generant.* & 3. de generat. *animal refert acceptam generationem cœlo*, vſus eſt Synecdoche, vt ſit thronus habitationis pro eo, qui thronum inhabitat poſitus: vel vt medici affinitate atque coniunctione rerum inducti, vim & facultatem ſtatuunt eſſe efficientem cauſam, & effectum omne facultati tribuunt, vt facultatem attrahentem, quicquid in alimento vtile eſt allicere: expultricem aliena depellere: concoquentem, cibum conficere, vti & quartam continere: quod & Galen. frequens eſſe ſolet, *quando*, inquit, *cauſæ efficientis eſſentia incognita nobis ſit, eam facultatis nomine appellamus.*

Sic Aristot. immersus in naturam rerum, non inueniens vnde forma, ne nihil diceret, dixit à cœlo & Sole eam esse, tum propter lucem & lumen formæ & Soli communem, tum propter splendorem, motum, & efficientiam, quasi diceret, quod est Sol toti mundo, hoc est anima corpori: sed ideo fingere rationis participem, & viuam, & præstantiorem formam, & vt diuinitati proximam, ita participem à Sole principium existentiæ deriuare creatura imperfectiore, non video quorsum. Est & Paracelsi ad hęc responsio, comment. ad Aphor. 14. sect. 1. Hypocr. ait: *Vbi Sol elementi ignis fortis est, & efficaciter terram ferit, ibi oportet multas esse humectationes, pluuias, rores: similiter in homine quoque accidit, dum crescit: nam & Microcosmi Solem (quem Hypocr. calorem natiuum. Paracels. hoc loci vocat crescendi potentiam) fortem humiditates, videlicet pluuiam & rores, hoc est cibum & potum copiosum habere oportet.* Hinc est dictum illud, Sol & homo generant hominem: ita vt homo sit pater, ex quo semen est, Sol vero vt vis crescendi in quantitate & robore. vel certe hominem loco materiæ ponit Arist. Solem loco formæ, ac si diceret, homo homini suppeditat materiem, cui forma substantialis adnectitur, anima scilicet rationis conscia, vt totum aliquod ex his euadat: & quia superne aduenit, placuit illi Solis præstantissimi astri, ac forma humana cæteris præstat, & viæ fortassis nomine, per quam in corpus descendit, eam nominare. Huic rei hoc Arist. fidem facit, principia prima mouentia ad generationem & introductionem formæ in vnaquaque re sunt stellæ & corpora cælestia per motum & lucem. Quam sententiam ille mihi mutuare videtur ex Trismegisti Pimandro Dialog. 10. qui ait: *Animam accessuram corpus in descensu ex cœlis inuolucrum tenue, micans, & stellæ similimum induere sibi, aliud ab elementis mutuo accipere, & his vbi est induta tunicis, ingredi corpus.* Plura sunt hac de re apud Plethonem

thonem comment. ad Zoraſt. magica oracula: apud Proclum de anima & dæmone, fol. 239. Cœlium Lactant. lib. 4. cap. 49. Fernelius hâc rem Academicis acceptam refert, lib. 4. cap. 2. Phyſiolog. ſuæ.

Quæ omnia eò euadunt vt forma humana, quæ res ſupercœleſtis eſt, probetur immitti in corpus à diuis, non ex materiæ potentia educi, atque illa brutorum, vegetabilium, & mineralium: tum eſſe opus primi agentis, & emitti ex cœlis, vbi ſunt optima entia, malis imperuia, optimam vitam degentia, æterna: & quia ad deorum naturam & formam proxime accedit forma, ſine aliquo medio non potuit ferre corporis aut tenebras, aut fæces. Quare conſulens huic coniunctioni primus orbis rotator, lucidam dedit ei ab cœlo mutuatam intuſiatam, aliud ex elementorum tenuioribus factum fabre induuium particulis, atque his inuoluta anima, non dedignatur penetrare in loca corporis obnubila, ſed in hoc aſſueſcit vt tenebras ferat: hæc eſt illa veterum lux, quæ introducit animam in corpus: & ni moueatur, non deſcendet: ſed cœlum ipſam impellere deorſum eſt impoſſibile, cum ſolus cœlo ſit motus in circulum, cum forma nullius ſit qualitatis aut quantitatis ſibi conſcia, vt ſuopte ingenio feratur ad centrum: & licet principium ſui motus in ſe habeat dum habitat corpus, ad corpus tamen accedit non per innatam ſibi conditionem, nec per motum ſtellarum & ſupercœleſtium corporum, vt quibus ſit dignior, ſed ductu, & impellente primo motore, qui in eos vſus formas apud ſe formatas vel habet, vel quotidie formet, vt Lemnius de occult. naturæ miracul. libro primo capite ſecundo aſſerit, vt per varia & noua corpora eas diſtribuat: niſi forte intelligat Ariſtot. vim primi agentis inhabitantem cœleſtia corpora, quæ hæc operetur per motum & lu-

cem, motum quidem ab hac diuina vi procedentem, & tandem animæ concessam, vt induerit corpus ad generationem, & cætera id genus corporea munia exequenda: & lucem ab se, & Natura mutuatam, sic Plato dixit:

Per Cancri portas animus delabitur in nos
Per Capri ad superos, sed reditura, meat.

Et Pythagoras:

Principium imperii Ditis via lactea fertur,
Naturæ in thalamum mens prior vnde venit.
A partu hinc dulci pupos natura focillat
Lacte, orbi grates vt dedit, vnde animus.

Sed ita placuit late doctis hæc interpretari veterum placita.

In cœlum ascensus, cœli per compita lapsus
In terram, nullo dicitur esse situ.
Sed quia Luna domat Cancrum, quæ mox generandis
Proxima sit, genitum dein vegetare sciat.
Hinc per lunarem instinctum descendere mentem,
Dicunt obscuras corporis in latebras:
Tristi Saturnus dominatur qui Capricorno
Erigit vt mentes ad rationis opus.
Despicit vt terras, instinctu hoc per Capricorni
Portas, ad cœli fertur abire domos:
Lunaris tantum sensus mouet humor, & artus
Humidula teneros molliter auget ope.
Sicca Dei virtus Saturni in viscera cogit
Pneumata vt, ad cœlos libera fert animam.
Saturnum prisci mentem dixere, petuntur,
Qua sola superûm cum ratione domus.

En

En quo abeat hoc Philosophãtium dogma, quod totũ in eo est, vt ostendat animam à cœlo ad nos accedere, & nisi impediatur à fæcibus corporeis semper diuinas vnde venit sedes, & cœlestia meditari, ad quæ vinculis ergastuli solutis redit: tum quia crederent illi, lunam humidam præesse fætus humidiori ætatulæ, in qua aduenit anima, ænigmatice placuit dicere per lunam ad fœtum viuificandum descendere animam: & quia consumpto omni primigenio humore, qui calorem nobis insitum nutrit, fidum animæ ministrum, euolet ad superna, per Capricornum & Saturnum petere astra persuadent, persuasi horum astrorum esse siccam naturam & efficientiam: ita medici dicunt sicciori temperiei vegetiorem esse animam, & quæ contemplationi facilime se prostituat, sed etiam quæ ex siccitate facilime contabescat, & mature corpus relinquat.

Iam vt hanc meam sententiam illi veterum non absimilem intelligas, verba Galeni de vsu partium 17. Platonis sententiam confirmant, qui mundi animam cunctis in rebus vigere ait, & Aristotelicum dogma, quod formam rei cœlitus demitti prodit. Quis ita demens, ait, vel hostis & oppugnator operum naturæ esse possit, qui non statim ex cute ipsa omnium primum conspiciat artem Creatoris? quis non mox cogitabit mentem quandam aut intelligentiam admirabili vi præditam per terras vehi, & in omnes extendi partes? nusquam enim non gigni videntur animantia, quæ omnia admirabilem quandam structuram acceperunt: omnium certe mundi partium ea est vilissima atque sordidissima, quæ circum terram est, & eò tamen pertinere videtur mens à superis illis deducta corporibus: sic neque Plato, Arist. aut Galen. diuersum principium, causamve statuũt procreationis for-

marum,sed vnam omnes, seu Naturam, seu conditorem,seu genitorem rerum, seu animam, seu mentem, siueDeum appellare velis.his dat manum Paracels.lib. de Creat.hominis.

Sed astrorum in nos ita diuido actionem, aut in corpus, aut in animam agunt astra,aut in vtramque simul: sed sapiens dominabitur astris, & perfectiorem animam ab imperfectiori cœlo pati non est consentaneum, cum agens semper sit nobilius eo quod patitur: & incorporeum corporis non recipit impressionem, cum quo illi minimum est negotii. Recte enim Fernel.lib.2.de abdit.rerum caus.cap.18.ait: plures libertatem animi, actionesque nostras syderum necessitati perperam obstrinxerunt Astrologi: & Ptol.Sentent. 5. ait: potest qui sciens est multos stellarum effectus auertere. & Paracels. de morbis metall. tractat. 4. cap. 3. atque pluuiæ obtenditur tectum, Soli vmbraculum,ita & caminus inuenitur, per quem impressio seu influentia astrorum penetrare nequit. En obiicio Paracelsicis Paracelsum, qui cauet & corpori & animæ, ne sint illis incommodo astra. Et Lemnius libr. 4. cap. 15. de occult.nat.mirac. ait, mens atque anima ab Archetypo diuinitatis depromta, nec syderum vi impellitur, nec vlla ab iis vel incommoda vel commoda percipit. Sed agant in corpus:at omnium superiorum efficientiam cum vna luna in se recipiat, si Pontano ad 23.Ptol.Sent.credimus. & distribuat, ipsa etiam cum sit in corniculatione, seu silentio refrigerat & humectat: diuidua humida & aliquantulum est calida: Panselene calfacit & exsiccat: cũ iterum ad gibbũ accedit, frigida est & sicca.quare pro ipsius varia phasi corrumpit & alterabit,quos suscepit distribuẽdos instinctus,vt nihil certe efficere possit in corpus nostrũ. nã priusquã debilis & sine corpore defluxus penetrare possit molem

lem nostri corporis, & per crassaminis rimas se in animæ penetralia insinuare, iam mutata est luna, & nouam vt habet, ita demittere conatur impressionem, ita vt quæque alteram & priorem semper impediat: & non est causa, quin luna alterata & alteret, quas accepit superiorum corporum impressiones, ad suamque naturam accommodet præsentem.

Et quod Lunæ ego, Marc. Manilius lib. 4. Astron. omnibus euenire signis cœlestibus his verbis testatum reliquit:

Vt signum à signo, sic à se discrepat ipso;
Momentoque negat vires vtroque salubres.

Sed & hoc volui dicere, inter omnia astra cum Sol sit efficacissimum in hæc inferiora, soloque Solis nutu regatur luna, sáne necesse fuerit impressiones superiorum planetarum recipere Solem, quas lunæ communicet, quod fieri nequit, aut lunam nullas, vt quæ imperio Solis vnico acquiescat. Auscultare vnicũ Solem docet authoritas Lemnii, lib. 2. de occult. nat. mirac. cap. 41. ait, *Luna ex se nullis facultatibus ac viribus imbuta, quam vim habet, illam a Solis conspectu consequitur:* Deinde eius mutationes & lumen, Solis enim beneficio luce fruitur, sic vt tanta illius pars illustretur, quantam sol suo splendore irradiat: deficit autem, lucisque expers redditur vbi terræ interuentu lux illi intercipitur, & tunc potissime in terrena vires suas exercet, cum vel Soli ex aduerso opposita impletur, atq; orbiculata efficitur, vel vbi primum illi coniungitur: & videmus lunam semper auersis à Sole cornibus, si crescat, ortum spectare: si decrescat, occasum: quæ triduo plærunque in coitu morata demum lucescit, ac falcata emicat: singulis vero diebus ab incremento à Sole remotior ad septimum vsque augescens, medio orbe diuisa spectatur, eaque pars illustratur quæ Soli in occidentem delato opponitur, illa opaca, quæ orienti ob-

uersa est: Semper enim luna crescens Solem in occidentem sequitur, supraque nostrum horizonta conspicitur. Vbi vero decrescit, pręcedit Solem, illiq; præuia est, ac supra horizonta antelucano conspicitur, ea semper parte illuminata, quæ Solem respicit: eoq; efficitur, vt pars incurua, atque in cornua falcata semper à Sole auersa sit, globosa vero, atque in gibbum sinuata, aduersa Solique exposita: Quarto autem & decimo die cum ex diametro Soli opposita est, plena perficitur, ipsaque oritur vbi Sol in occidentem declinat, quo fit vt vndique illustretur, Solisq; splendorem quaquauersum recipiat. 17. die cum Sol oritur, luna in occidentem depressa conspicitur. Altero & vicesimo die Sole emerso luna medias fere cęli regiones peruagatur, eaque pars quæ ad Solem fertur, lucida est obscuratis reliquis. Deinceps cum singulis diebus cursum suum persequitur. 28. demum die & tertia eius parte, seu horis octo, totum signiferi circulum absoluit.

En vt luna vni paret Soli contra ac sperarunt Chimici: Solisque cum potentior sit efficientia, ea astrorum reliquorum, quos mittunt ad lunam, si mittunt radios, aut exanimabit, aut debilitabit, & sic actum est de lunę in nos influentia.

Insuper cui adest nobilior imperatrix corpori, id sine imperio antistitæ extraneā & debiliorem agentis iussionem non accipiet, atque probauimus formam quæ corpus informat, præstare stellis, & quæ ipsa nullam agnoscit stellarum denigrationem, non patietur vt in corpus agant; quin potius humanæ animæ inest via rerum immutandarum: affectus enim humanus, inquit Auicenna, referente Galeott. cap. 15. de doct. promis. vehementissimus sine hæsitatione quod desiderat, efficit, atque ita illi turbandarum debilium stellarum, aut saltem impressionum, & propter longitudiné viæ, & raritatem, & tenuitatem insultus, efficacior inerit vis, quam econtra.

De

De genituris & natalibus pro aſpectuum varietate & Planetarum coniunctione variatis hoc dico ex Pontan. ad 23. Ptolom. ſent. Luna corporum domina, afficit corpora noſtra, vt à ſuperioribus afficitur poteſtatibus. Corpus lunæ ſubeſt, vt vitalis ſubſtantia Soli, inde efficitur in corpus agere, & in animam ratione corporis, & ideo ratione corporis, quia animæ mores ſequantur corporis temperiem, vt vult Galen. de opt. conſtit. corporis, & inſinuare videtur libr. 1. capit. 5. de nat. facult. Et vt Sol agit in ſpirituoſam ſubſtantiam, ac diximus, ideo aget in animam, quia prius in illam corpoream, nec alia omnino ratione.

Sed Galen. lib. de temper. 1. videtur contrarium ſtatuere, dum ſcribit formatricem in natura virtutem, quæ artifex facultas eſt, particulas ſecundum animæ mores effingere. Et Scaliger pater inquit: *Peſſime ſentit Galen. quod anima ſequatur corpus.* Sed Lemnius lib. 1. de occult. nat. mirac. cap. 7. vtrique diem dicit, vt ait: *Natura formatrix præparat corpus animæ morib. aptum, ſuumque temperamentum cuiq; accommodat parti.* Et Cyprianus in prologo de virtute Chriſtiana, corpus ſequi animæ mores affirmat, cum ſola anima viuat, ſentiat, & moueatur, corpore vero ſic animam vti aſſerit, vt fabrum malleo vel incude, in quo format quæ vult ſimulacra, & quæcunque affectat, per corpus peragit. Et Lemnius lib. 1. cap. 16. de occult. nat. mirac. ait, *Magni refert qua quis ſit ætate, qua educatione, quo ſydere cœloque natus, quali temperamento ac corporis conſtitutione exiſtat, quorum denique conuictu & conſuetudine vtatur, quæ humorum, tum copia, tum qualitas, hæc enim magna ex parte animæ mores conſtituunt.* Vides ex humoribus vt ducat mores. Sed vtcunq; ſit, hanc rem totam aperte mutuantur Philoſophi & medici ab elementorum & mixtura & temperie in fabrica corporum, nunquam ad aſtra auolant. Et ſtellas fatetur cum Ptol. Pontan. ad ſen. 7. in humores & qualitates agere,

& per has in animam: Et e diuerso inquit Scaliger. *Tametsi animæ substantia esse quit sine corpore, tamen dum est in corpore, sine corporeis obiectis non potest initiari sacris, vt ita dicam, intellectionis, ergo ne agere quidem.* Vide vt actionis meminit, non passionis, & ab externo. Et Pontan. loco dicto, ea quæ de stellis tradit Astrologus ad Physicas rationes debet accommodare. Et cum omnis Physicus sine vlla astrorum ope constituat corpus ex suis principiis, illi animam infundat, vnde actiones: bonum habitum adiuuet, sanitatem confirmet, morbos curet, plurimaque labore suo naturali adiungat robori, & pro coalitione duorum, & temperie, bonas vel malas concedat huic toti operationes, & hæc omnia sine vllo astrorum nomine, sane quam sæuiant, aut secus in nos stellę ego non video. Et cum stellæ tam sint à nobis remotæ, qua via actiones moresque hominum, qui ratione præditi sunt, temperabunt? Et cum generi animalium est omni naturaliter insita, tum mali declinatio, tum boni appetitio, homo tamen propter rationem, cuius est particeps, multo quam cætera animalia, & mala ipsa cautius declinare, & bona quæ videntur sibi adiungere commodius potest, duplici auxilio fretus, & communis naturæ, & propriæ rationis prærogatiua.

His Thomas Aquinas fautor ęst lib. de Sortil. *Stellæ,* ait, *Quarum est certus motus, propius humanas respiciunt actiones quam auguria, tamen quæ agimus neque dirigunt astra, neque procedunt ab astris.* Quæ Fernel. his obiicit, nisi præsens me cura auocaret ad se, diluenda susciperem, quæ fortasse in ocio: modo respondeat Paracelſ. lib. 2. cap. 7. Paramiri, ait, causas innatas morborum non retulerunt quidam medici ad specificam scientiam, sed cum imperitis astronomis latrarunt, esse eam melancholiam, phlegma, aut simile aliquid. Saturnus ipsius ascendenti præest, vel est eiusdem naturæ cum ascendente: Homo nihil accepit ex ascendente, sed limbo

limbo: Dei manu factus est, non ascendente, nec Planetis, nec constellatione, aut istiusmodi aliquo, tanquam ista cogerent ipsum esse macilentũ, vel pinguem.

Sane si tanta, ac volunt astrophili ab astris, capitibus nostris impenderent mala, (hoc enim huic sectæ mortalium familiare est semper canere miserias homini venturas) credo mundum depositis aliis, quæ anxie curat, negociis, huic malo voluisse obuiam ire, neq; permisisset artem singulis necessariam apud deliros augures, & superstitiosos Metoposcopos hucusque delitescere. Et quamuis Astrologi habeant quosdam medicos, qui asserant calorem, qui spiritui insidet nostro, diuiniorem esse elementari, & ita ab Sole, aut astris mutuatum: tamen ea est quorundam opinio, non recepta veritas, & verius prauum doxon, ac præceptor meus D. Hucherus Cancellarius regiæ Academiæ Monspeliensis Doctor medicus, & Regi Gallorum à consiliis est dicere solitus, quam paradoxon. Et quamuis dicat Galeott. cap. 14. de promisc. doctrin. morbos ab Planetis pendere: tamen ab alio fonte deriuatos nulla astrorum habita ratione medici eos cito, tuto, & iucunde curant: & quos ille omnes astris dat, deprauationi naturali concedit Paracels. putatque eos ab astris non pendere, qui medicaminibus naturalibus & terrestribus sanantur, lib. 2. cap. 13. sect. 2. magnæ Chirurgiæ: Sed omnes qui curam admittant, nos vegetabilium, animalium, & mineralium vsu restituimus: qui ab astris igitur dependent quærendi sunt supra omnes alii. Et Hollerius ad præfationem rei Chirurgicæ, multis elementa sordent, & quicquid elementare est: hinc noua elementorum soboles, hinc æther & cælum ipsum ad remedia exprimenda sunt. his taxat vir doctus temporis sui vanitatem: sed necessario & statis temporibus fiunt astrorum concursus, igitur & necessario morbos producent, quos illis acceptos refert Fernel: atq: contingenter si operantur, mutuis telis se conficiant Ga-

niuett. & Fernel. Dicit enim Ganiuet. opuſculo cœli enarrant, influentia cælorum non operatur neceſſario, ſed contingenter. Et Ptol. in Centil. iudicia quæ tibi trado ſunt inter neceſſarium & poſſibile: ſed morbi neceſſario eueniunt, & Pandoræ pyxis iamdiu ab Epimetho diſperſa eſt in omnes, qui ab eſſe ad corruptionem tendunt, cui famulantur morbi: Quare rectius medici peſtem, & morbos aëris fœtori, vel aliis aëris tacitæ machinationi aliquando concedunt, quæ Aſtrophili ſtellis tribuunt, qui quidem aër organum inficiat corporis, & ei aëris infectioni, quæ ex terræ fæcibus & aquæ cõtracta ſit: & huic conſulunt, non conſtellationibus, ſed depuratione aëris, ſic Hippocrates diſcutit ignibus peſtem: ſic annis ſuperioribus, cum apud *Neruios*, quos modo *Tornacenſes* vocant (vt refert Lemnius lib. 2. cap. 10. occult. miracul.) morbus popularis crudeliter ſæuiret, totaque vrbe graſſaretur, milites præſidiarii, qui in arce excubias agebant, machinas, tormentaq; bellica puluere bombardico non globis oppleta vrbi obuertunt, eaque ſub diei, noctisque crepuſculum incenſo funali explodi curabant, quo effectum eſt, vt ſonitu violento, fumantique odore aëris contagium diſcuteretur, ipſaque ciuitas à peſte facta ſit immunis, ac libera: Sed & medici non naturalium abuſui dant naturalium vſum. Et Ganiuet. cap. 3. differ. 1. Amici medicorum dicit, etiam motu calorum ceſſante, non futuram quatuor elementorum machinam ocioſam: ſed ex elementis nos, & bene nos habebimus cum elementis ceſſante cœlo, & ſine aſtrorum influentia, cum ex iis viuimus, de quibus eſt noſtra cõpoſitio. Sed habeo Fernel. qui omnes morbos refert acceptos coniunctioni ſyderum, toto fere, lib. 2. de obdit. rer. cauſ. Verum perinde mihi facere videtur ac Ariſt. qui in natura ſecunda non inueniens ortus & interitus cauſſas, eas Zodiaci obliquo motui dederit: Et Fernel. qui tacitũ quid videns ineſſe morbis, non cœlo primo,

primo, non firmamento hoc dat, ſed concurſibus ſyderum, arbitratus ſatis eſſe aliquid dixiſſe quod probabilitatem ſaperet, cum ratione nulla id confirmare poſſit: imo quod ipſemet cogitur infringere, ait enim cap. 13. lib. eiuſdem: *Ne quid autem ſuſpiceris, aut metuas, non magnopere contendo, id ipſum de quo noſtra eſt diſputatio a cœlo ne prodierit, an intus ſit in corpore genitum, uti & venena non pauca, ſatis ſit in re controuerſa demonſtrare id quicquid eſt, occultum, nec ſolius intemperiei ſobolem.*

In aſtrorum & Aſtrophilorum patronum ſuæ rei diffidentem, & ſtellis omiſſis, ac debet, corpora meditantem morboſa: ſi præterea vanitatem huius technę repercutere eſſet animus, plura, & his meliora adferri poſſent ab aliis mutuata, ſed meis his contentus amando lectorem ad Cicer. lib. 1. de diuinat. Polyd. Virgil. lib. 1. cap. 23. Plin. 7. Gell. noct. Attic. 14. Cæl. lib. 8. cap. 9. & lib. 7. cap. 9. & Polydor. lib. 1. cap. 17. Picum Mirandulam, Iuuenal. Satyr. 6. & alios. Adde his hanc late famatam Diogenis ſententiam, *cum* ait: *mecum pondero prouinciarum imperatores & regnorum, philoſophos, medicos, & id genus alios, videre mihi videor inter omnia animalia ſapientiſſimum hominem: protinus cum animum aduerto ad Metopoſcopos, Augures, Genethliacos, fati repertores ex aſtrorum influxu aut refluxu, & ſi quæ alia orbis corruptelæ, & ſubactæ mundi ſordes his ſimiles:* ac ego ſentio nihil humana natura ſtultius, nihil quod æque inſaniat, & rationem contemnat. Denique meis & aliorum omnium votis ſatisfaciat Paracelſ. diſcipulisque degeneribus hoc in aurem inſuſurret ex lib. 2. cap. 7. Paramiri, ait, *Notate hoc loco in Aſtronomia errorem, qui ita ſe habet: aiunt impreſſionem ex cœlo prouenire, quod falſum eſt, Cœlum enim nihil nobis imprimit: formam & imaginem obtinemus ex Dei potentia, abſque noſtra opera, imaginesque permanemus pro noſtro arbitrio: Sic etiam omnia membra ſunt manu Dei elaborata & for-*

mata. Conditiones, proportiones, mores, aliaq; similia possidemus ex inspiratione vitæ, cum qua hæ res nobis sunt innatæ. Et paulo postea: *Quod dicitur inclinatione hoc vel illud fieri, vanum est, veluti istum hominem habere inclinationem Martialem, Saturninam, Lunaticam, vel similem aliquam, vel necessario furari, magnus est error, & turpis simulatio. Recte dicitur Mars sequitur istum hominem, maioris enim est homo quam Mars, vel alius quiuis Planeta. Qui vero cœlum nouit & hominis magistrum, non dicit illud, quin potius hoc dicit, hominem adeo nobilem esse apud Deum, ac tanto haberi in precio apud Deum, vt sit ipsius forma depicta in cœlo cum omnibus actionibus, vita, bonis & malis: hoc autem non est inclinationis. Et ipsimet ex parte hunc errorem animaduertunt, dum inquiunt, astra non necessitant, quod nihil aliud est quam aulicum aliquod pallium sine penula aulica. Duo cœlum ab homine est sortitum, quorum alterum quidem est, quod hominem depingat in seipso, vnde illud falsum esse probatur, hunc hominem esse Saturninum, illum Iouialem, aut simile quidpiam: hoc enim idem est, ac si quis adumbratus atque depictus, postea ab eadem imagine ipse suam inclinationem habere dicatur, vt quicquid agat ab ista imagine habere dicatur. Alterum vero est præludium: siquidem ita ornatum & sagax cœlum est, omnium vt hominum futuros labores, mores, gestus, & quæcunque fiunt alia, præludat. Illud vero præludium anne erit inclinatio? quasi dicas, præludium cogit hominem, vt hoc faciat, cum omnia ista præludia sint solum præsagia, quæ futura prænunciant absque inclinatione, impressione, constellatione, & similibus, hoc est, illud hypochyma, hæc est viscosa caligo, quæ Astronomorum offusa est oculis, quæ si ipsis indicetur, ægre ferunt, ac murmurant. Quod si deinde quispiam erroneam & contra fidem constitutam artem voluerit abrogare, & veram sequi, non pudet ipsos proclamare esse Necromantiam.* Hæc ille.

Si quid hic dicendum superat, Lucianus in dialogo

ait, vanos huiuſmodi homines veteri græca comœdia male audiſſe, quippe ſpeculatores, altiloquos, aëram-bulones, nubicolas, & pulicis ſaltus menſores per conuitium appellatos. Phauorinus itidem, quem ſequitur A. Gellius lib. 14. cap. 1. Genethliacos, qui de motu, deque poſitu ſtellarum dicere poſſe, quę futura ſunt, profitentur, dicit, aut multa tentando imprudentes repente incidere in veritatem, qui ipſorum, qui eos conſulunt, multa credulitate ducente, peruenire tandem calide ad ea quæ vera ſunt, & idcirco videri illos in præteritis rebus, quam futuris veritatem facilius imitari. Iſta tamen omnia, quæ aut temere aut aſtute vera dicant, præ cæteris quæ mentiuntur partem eam nō fieri milleſimam. Denique aut aduerſa euentura dicunt, aut proſpera. Si dicunt proſpera, & fallunt, miſer es exſpectando. Si aduerſa dicunt, & mentiuntur, miſer fies fruſtra timendo. Si vera reſpondent, eaque non ſunt proſpera, iam inde ex animo fies miſer, antequam è fato fias. Si felicia promittunt, eaque ſunt euentura, tum plane duo erunt incommoda, & exſpectatio te ſpei ſuſpenſum fatigabit, & futuri gaudii fructum ſpes tibi defœdauerit: nullo igitur pacto vtendum eſt iſtiuſmodi hominibus res futuras præſagientibus. Et Mantuanus Æglog. 6.

Qui numerat ſtellas, & ſe comprehendere fata
Poſſe putat, ſtultus.

Iam tandem vt eo reuertar vnde digreſſi ſumus, inuolucris ſuis adumbrata eſt igitur hæc tota quæſtio de formæ in corpus introductione per ſtellas, & corporum cœleſtium lucem & motum, & qua ego via, eam ex latibulis euocare oportet: nec deſunt alii philoſophi veteres, qui mecum credant animam in corpus immitti à primo ſolum agente, & ſine vllo motus & lucis adiumento, quorum ego ſententiam, cum ea medicorum, ſi de ſede conuenerit, conſentientem offero:

In punctum cordis medium, quod corporis vnum
Est medium, a medio infunditur æthereo
Scilicet Altitono, mundi qui dicitur esse
Centrum, animus, bustum qui regit omne suum.
Corporis hinc rimas diffunditnr omnis in omnes
Vt calido currum iunxerit ipse suum.
Diuinus calor hic se iungit spirituali
Vinclo, animam retinet quam simul insinuat.
Intrat in humores hac per spiracula, membris
Deinde per humores inseritur facile.
His mediis tetrico læsis symptomate quouis.
Cum calido curru se legit ipsa breui.
Inque cor, vnde abiit, celeri pellente recurrit
Sydere, nam morbi vulnera ferre nequit.
Cordis natiuo tremuli cedente calore
Deserit hoc, curru concomitata suo.
Alta potens, sedes quas liquit, læta reuisit,
Immemor obscuri carceris, vnde abiit.

En naturæ amiciorem sententiam, quam si velint Chimici pro vera agnoscere, fateantur aliud esse fossilium formas eliceri ab primo agente ex materię potentia, & longe aliud formas humanas, aut ex promtuario desumptas, aut noue effictas, quotidie demitti in hæc nostra corpora efflatu primi motoris efficaci, sine ope cœlestium corporum. Et vt falsum est illud Quercet. fol. 31. Sulphur introducit formam in argentum viuum: ita & ista claudicat, aspectu & influxu astrorum introduci formas in metalla, cum, ac dixi, quæ ex materiæ potentia educuntur, & materiam potentia inhabitant, in eam introduci non possunt aliunde, cum ibi sint: & vt sit quod dicit Arist. etiã quo sensu volet Quercetan: nũquam tamen efficiet quod vult, quia per motum & lucem corporum cœlestium introducitur forma in hominem, ideo & hac eadem vi educitur illa metallorum ex materiæ potentia: quia homo & Sol hominem generant, ideo quid nescio cum Sole metalla gene-

generabit, cum hoc in comperto ſit apud omnes, formas humanas eſſe : deinde introduci, non item eas metallorum (vt inepte aſſerit in Annot. Chimicis Flamellus) quæ tum ſunt, cum eductæ fuerint ex conuenientis materiæ potentia, & vt diuerſæ ſunt res, & variæ naturæ, ita prima natura in his & faciendis fabre, & inſinuandis in ſua corpora varie agit, aliam atque aliam viam ingreditur vt propoſito gaudeat fine: alioqui non pluris eſſet animare hominem quam muſcam, & quia mortua tepenti cinere reſtituitur vitæ, ita & cadauer humanum reſtitui poſſet.

Sed ſane mali erroris ſibi conſcius Quercet. ait cœleſtia eſſe cauſam & remotiſſimam & generaliſſimam coalitionis, & ita remotiſſimam ego dico, vt nunquam propius accedere queat, & ſi accedat inuitis fatis, fortuitam eſſe omnem metallorum concretionem, ac eſt dictum: & quód Quercet. planetis & ſtellis tribuit, contra Ganiuet. Aſtroph. cap. 4. Amici modic. & cap. 5. Omnia quæ in terrę viſceribus concreſcũt vni Saturno concedit, quare qui rem cum Aſtrophilis habere vult, iis debet credere Quercetanus. at Saturnus cum frigidus & ſiccus Planeta ſit, metalla non calore, quem non habet, ſed frigore proprio efformabit.

Præterea caloris proprium eſt rarefacere, ſecernere, liquare, & ſi aliquando indurat, id fit per accidens, humorem vt depaſcit: aut ſola priuatione, dum per caloris abſentiam, & non impediente ſua pręſentia res concreſcunt, ſed omnis cauſa quæ efficiens proximum eſt, & cui effictionem ſuam refert acceptam res efformata, primo & per ſe illius rei quam fingit, ortum penſare debet, & illi immediate aſſiſtere, non per accidens, non fortuito, aut priuatione ac Chimici coguntur ſomniare.

Iam ſi nec calori nec frigori efficere & coagulare metalla damus maſculis qualitatibus, multo minus illis effœminatis, humido & ſicco. Sed & Paracelſus

occurrit libr. Paragrani capit. de philoſophia, qui, vt ſemper, Quercetano infeſtus, ait: *Mercurius & ſulphur metallorum ſunt principia, Sol coagulat.*

En omnes Chenæi rationes euerſas, en ſulphuris efficientiam exploſam, en nouam opificem, quem ne ſomnians vnquam iſte bonus vir cogitauit, ita miſere impingit in ſcopulos, qui monarcham artis ſuæ non legerit, non viderit, non ſequutus ſit. Sed hanc fabulam, dum vterque cudat, dicimus nulla qualitas primò & per ſe poteſt agere, ſed omnis actio, ad ſubſtantię compotem formam pertinet, quæ principium quoddam eſt efficiens, quare qualitates iam dictæ ab opificio metallorum primario exulabunt. Et ne ego hæc aliud agens dicere videar, audi Ariſt. referente Fernel. lib. 2. abdit. cauſ. cap. 1. Is enim philoſophos inſectatus, qui corporum naturalium facultates atque vires ex calore & frigore deducebant, rati ex his & per hæc omnia confici: planum facit demonſtratione, eas qualitates inſtrumenta duntaxat eſſe cauſæ cuiuſdam præſtantioris atque ſuperioris, quam & naturæ nomine inſigniuit. Nam qui has dicet primum & per ſe agere, perinde faciet ac ſi ſerræ, aut cuiuis inſtrumento efficiendi cauſam, poteſtatemque tribuat: & perfectione formaque rei exterminata, veram amittet cauſam, inſtrumentis actiones feret acceptas, quæ per ſe tamen ocioſa manerent, niſi formæ vi cierentur. Sed dum lib. de fœtus conformatione Gal. in quæſtionem adducit an Deus, an forma fœtum abſoluerit, ait: *Oratio de anima ea quæ particulas conformarit, eſt incerta omnino, minimeq; demonſtrari poteſt:* At certe ea manifeſte mihi indicare videtur artificis qui nos condidit artificium. Et concludens Summam, ait: *In fœtuum conformatione & ſapientiam & potentiam video, neq; poſſum exiſtimare, eam quæ in fœtu eſt animam quidem, ſed naturam appellatam, fœtum ipſum conformare: vel quæ non modo ſapiens non ſit, ſed omni prorſus ratione careat.* His profecto ſtatuit Gal. fœtum

fœtum non à ſemine, non ab vlla rationis experte facultate, ſed à ſapientiſſimi quadam & potentiſſima vi extrinſecus appellente effingi. Et lib. 1. de ſemine ait: *Si non aliis viribus natura ſeminis plantam efficiat, aliis animal, eandem in vtriſq; rationem inuenies: ita de reliqua mundi ſuppellectile metallis & lapidibus cenſendum.* Et 2. de temper. ait: *Minus recte mihi facere videntur, qui ſolis qualitatibus formandarum partium cauſam aſſignant. conſentaneum enim eſt qualitates organa eſſe, formatorem vero alium.* Statuamus igitur eſſe primum agens, qui ex materia conuenienti ſuis in loculis certis diſtributa eliciat certam, & hinc vel illi materiei conuenientem formam: formam autem iam eductam inſita ſibi vi corpus metalli abſoluere & perficere opera ancillantium ſibi & facultatum & qualitatum, quæ ipſæ per ſe ſunt cauſæ nec proximæ, nec remotæ coalitionis metallorum: niſi vis dicere malleum & ſecurim eſſe cauſas vel proximas, vel remotiores, quod ſtatuarius eis vtatur ad ſtatuam delineandam.

Huic menti, ne ego cum Chimicis temerarius innouator videar, dat manum Bellonus libr. 1. capit. 52. memorabil. ait enim: *Aurum coquitur ſolius naturæ beneficio, non elementorum, non maris, venti, aut alius cuiuſuis opificis, qui illius coctionem non retardat, non accelerat.* Fatebuntur puto Chimici primum agens eſſe principem & vniuerſalem opificem, ſed in natura ſecunda quærent à me formatricem cauſam. Equidem ſane eam iam dedi in diſputatione materiei metallorum, dixiq; eſſe qualitatem, facultatem, ſeu vim ſeminalem in materia tum forma deliteſcentem. Hanc ego iam interpretor nihil aliud eſſe quam primi motoris efficacem poteſtatem, operantem vim, & neruoſam actionem impreſſam, & rei efformandæ inſidentem, quæ quia vacat nomine ad varios ſcopulos allidit medicos, dum ſuam formatricem in Embryone quærunt cauſam, & iam philoſophos in re metallica.

Sed ne Philosophi, Medici Physici, aut Chimici salebris tempestatum præterea abrepti nauem impingant, do ego formatrici causæ, seu Spiritui mechanico, seu opifici vt Paracels. vocat lib. 3. Param. cap. 1. nomen non ineptum, sed salubre, non quod vnius generationi conueniat, sed omnium quæ sunt, non quod parce, sed plene enunciet rem totam, & significanter, vocoque Elphesteriam, cum plusquam infantia sit fateri, rebus quibusque diuinitus quidpiam esse datum, neque tamen id diuino nomine dignari. Habet Elphesteria nostra diuersa instrumenta, & inferiores causas vel succenturiatas, quas sibi in opus adiungit. In stirpium generatione, si quid Arist. censet, vtitur Spiritu ac internuncio: Inest enim quiddam stirpibus cordis loco, idque media inter radicem & caudicem sede, è cuius velut scatebris spiritus naturalis fusus in vniuersam deriuatur stirpem, & cuius interuentu, vna toti stirpi anima insidet. In animantibus vtitur Elphesteria nostra Paranymphis, spiritu per totum fuso, cui salutaris inest & vitalis calor, illius sedes sit cor, aut hepar vt voles: hoc vinculo, si est à veteribus recte demonstratum, anima in corpore retinetur, singularumque partium vtitur formis, veluti gradibus, quibus ad supremam illam totius formam promoueatur. His illæsis initum coniugium formæ cum subiecto feliciter indiuulsum permanet: at læsis, aut vi expulsis, necesse est vel diuortium statim consequi, vel inertem certe & otiosam formam in subiecto relinqui. Deniq; in metallorum & lapidum coagulatione habet pedissequas suas Elphesteria nostra, calorem & frigus locorum & matricum diuersarum, pro regionis & terræ diuersitate innatas aut acquisitas proprietates, etiam aquæ fodinas percurrentis variam temperiem, & actionem, vt aut celerius aut tardius lauat, mundat, concinnat. Et hęc de causis metallorum & symphisis modo dicta sufficiant. Reliqua est transsubstantiatio omnium metallorum

lorum reliquorum in vnum aurum, in cuius explicatione fusius examinabimus cum diuisione, & iam dictas metallorum caussas, vt occasio sese obtulerit.

INTER EOS QVI hoc æui se nimiæ prostituunt curiositati, & rerum occultarum inquisitioni, meo iudicio illi cumprimis admonitore opus habent, hominumque bonorum commouent miserationem, qui continuis flatibus sperant furnos suos aliquando parituros Cræsi diuitias. Nam cum ætatis (quæ bonis artibus accommoda est) tum pœnæ (quæ senectuti viaticum parare potuit) perditio inextricabilis, omnis expers fructus ad lenitatem, misericordiamque hominum mentes reuocare (vt plurimum) solet. Quæ ratio inter alias me mouit meæ officinę etiam aliqua adferre medicamina, quæ boni consulant, si aliquando ipsos à frustraneo labore reuocare possent. Addam quorundam Chimicorum industria præcepta, vt quid dę tota re tam rara, tam incognita cum ciniflonibus circumforaneis in commune colunt, iudicare æquus possit lector.

Tria, ni fallor, hominum sunt studia, quæ Chimice aurum inquirunt. Sunt pauperes, qui vt præsenti consulant necessitati præclare actum cum se putant, si arti huic operam nauauerint. alii, qui vt veræ Philosophię nomen dederint, & non pœnitendos in ea fecerint fructus, affectata curiositate abripiuntur ad naturæ secretiora abdita serius inuestiganda: reuera tamen personata hæc est ratio, quæ sane vtilitatis lenocinia dulciter blandientia sibi prosequenda instituit. Reliquus ordo est diuitum, qui stimulis venturi honoris & fortunæ salubrioris irritati, ad quæ grandia magistrorum huius artis promissa incitant, certi spe, hanc subeunt technam. Et licet ex proposita cuilibet horum fine non sit difficile iudicare quis causa vincat, tamen in hoc videntur omnes conspirare, vt deæ pecuniæ bel-

lum indicant. Ad hoc ineundum tam graue bellum, consilio magnorum virorum vtuntur, Mercurii Trismegisti, Geberis, & aliorum ex Arabum familia: qui etsi artem obscuritate inuolutam posteris reliquerint, tamen diligenti nepotum opera ex labyrintho noctis, magnaque tandem ingeniorum præstantium vafritie erutam esse dicunt, & manum elaboratricem illi rei à nepotibus adhibitam esse, quam aui magnificis ornare verbis, & diutina inuestigatione contemplari satis habuerunt.

Sed vt hæc maiorum authoritas calcar addit ex se currentibus, ita & sopitos curiositatis in hominum pectoribus lucri flabellis excitat, ad ea quorundam præscripta huius æui ruminanda, quæ passim operis excussa prostant venalia, & nisi horum exspectationi satisfecerint authorum, actum putant in nobis Dei de imagine, qua homines ornatos esse voluit, vt quam ingeniose possint naturæ secretos thesauros in vsus publicos depromant: ipsam diuinitatem, vt mysteria reuelauerit proauis multa, ita & quædam indelibata ad tempus seruare, quæ denuo publicet, vt hac ratione stertentem alte incitet mundum ad nunquam satis explorata sua opera prædicanda. Sic Indos occiduos non ita pridem manifestauit: sic puriorem vegetabilium, & aliarum rerum substantiam ex corporibus elicere: sic lapidem, seu proiectionis puluerem, quæ metallorum inseruiat cum transsubstantiationi, tum multiplicationi, ex certis eruere mixtionibus docuit.

Et vt fides sit tam bellis prædicationibus, astruunt intra terræ viscera esse materiem certam, omnibus metallis communẽ, quæ omnes admittat sibi cõuenientes formas, & quæ instinctu natiui caloris in terra inclusi post varios annos pura & liquida euadat: Deinde firma & solida, atque ita pedetentim concoctione amittens imperfectionem, acquirat ei speciei perfectionem conue-

conuenientem, quam natura illi proponat exhibendam: sed perfectionem, quæ auro, deinde argento, postea cæteris & suo ordine assideat metallorum speciebus. Hoc iacto fundamine, superstruunt, posse artem ad naturæ imitationem, sed multo breuiori tempore, & calore artificiali ex eadem iam dicta materia metallorum proxima (quam se inuenire etiam testantur) corpus formare, vt auro perfectius multò, ita & quod certa methodo possit alias quinque metallorum species imperfectiores in aurum perfectissimum transmutare, experientiamque matrem huius sciẽtiæ benignissimam, fabam in libo, vt aiunt, sæpius adinuenisse.

Sed hanc rem totam luxatis insistere pedamentis si probauero, & homines incautos ad bonam frugem me perducturũ sperabo, qui huic idioticæ persuasioni nomen dederunt.

Primo, vt fateor naturam semper habere apud se aliquid noui, quod mortalibus communicet aliquando, ita dico rerum certa diuisura admonitos voluit, ne temeritatis euecti alis, se absorbendos fluctibus, ac Icarus, obiiciant tenebricosis. Sũt enim res quæ ac subiere animum humanum, ita & in lucem continuo exiuere: sic typographia, sic bombardarum fulgur horrendum sonuit. Sunt aliæ, quæ nullo cedant ingenio, vt diametri ad circumferentiam proportio, motus trepidationis in cœlo, & fluxus ac refluxus maris indubia causa: sic irretit curiositatem his retinaculis, ne ad alia æque impossibilia, aut saltem quæ ignota hominibus vult esse natura, animum aduertant. Chimicus hic vt annuit rem suam ab arbitris quam longissime remotam esse, ita eam ab impossibilitate tutam sibi asserere non dubitat: & vt est (ait) totius philosophiæ pars optima, ita dignam esse cui adhibeatur diligens cultura: ego autem contra, eam magnifico verborum apparatu ornauisse plures, vt hisce modulationibus aliquos

inuitarent ad praxim eius rei, quam ipsi animo conceperant,& posse fieri in animum forte induxerunt sibi, sed contemplatione hac contentos,praxim totam posteris intactam reliquisse. sic primi mathematici diametri proportionem vnguentis delibutam: sic Astronomi trepidationem delicatule habitam; sic Physici fluxus marini frugiferam notionem,sed viribus humani ingenii imperuiam, posteris exquirendam, si fieri posset,reliquerunt: sed quia hi artium humanarum filii rem quam apprehendere nõ poterant, posteris cõmendarũt magnifice indutam, ideo peruiam eam nobis esse,non est qui dicat.

Quare concludo nunquam hoc seculo Chimicos aut ciniflones posse efficere opus, quin opus semper fiet: sed nolo interea rerũ effictioni negare materiem, cum natura ex nihilo nihil faciat, & quæ apud nos habemus, elaborata metalla testantur præuiam materiẽ: sed eam esse quam Chimici ponunt dicere nequeo, mirorque Melanchthonem & alios Neotericos non infimi nominis philosophos Chimiæ hac in parte subscripsisse: ac legenti ista vt patuit, ita & fortasse adhuc clarius elucescet; resumere enim quædam dicẽdorum cogit series. Vt sperarunt se Chimici veram metallis dedisse materiam,inferunt, cum sit proxima omnibus metallis communis materia, & quæ se transformet in metalla perfecta, etiam erit hæc materia semen id, ex quo efficitur aurum, quodque artis filiis notum esse conuenit: cognouisse hanc sementem quosdam inter antiquos dicunt, neque ignotam aliquibus huius æui artis filiis præstantibus: addunt mirum videri non debere,si innotescat,cum ea arborum,herbarum, & animalium pateat etiam vulgo hominum, neq; ideo rem esse desperatam, quod ęam taceant profunditates terræ,cum & vltimos cœlorum angulos animus expiscetur humanus. Respondeo cum metallorum materia proxima ex Chimicis sit nuda potentia in mineris, nũ-

quam

quam eam à locis ſuis eruent: quod enim eſt actu id haberi poteſt. Deinde dico, materiam eſſe metallis certam, non tamen vnam proximam omnibus communem. metalla dicit Geber 2. part. lib. 1. Summæ perfect. cap. 11. ſpecie differre (qui cum ſit vnus optimus, qui vnquam hactenus fuit in hac arte magiſter, & vnde alii quos legerim: plurimos enim legi: id habent quod ſe habere ſperãt, hos inquam magiſtrum de ipſis bene meritum arguere mendacii, vt ſtatuunt, omnia metalla eiudem eſſe ſpeciei) & diuerſis ſpeciebus diuerſa eſt materia proxima. nam non eſt eadem gallinæ & cani, equo & homini, plantę & piſci, vlmo & platano, braſſicæ & rapæ. Quare auro erit ſua, & plumbo ſua itidem.

Quæ autẽ ſit iſta cuilibet metallo certa, vt ego ignoro (qui antea quam proximam potui omnibus aquam præſcripſi communem) ita neminem legi, qui eam me docuerit, aut qui eius meminerit. Ariſt. cũ ſuis aliam. Agric. aliam. Chimici aliam; omnes tamen hoc dicunt materiam ſe ſcire ex qua metalla: ſed illam ponunt remotiſſimam illud Chaos vniuerſale, ſeu mauis primã dictam materiem: proximam elementa, deinde vapores, halitus, argentum viuum, ſed proximam cuique ſpeciei ſuam (vt reliquis omnibus quæ ſunt ſub Sole) nullus dat. Quis enim mediusfidius rem in nouiſſimis mundi deliteſcentem latebris è veteris vetuſtatis eruet cauernis? quis interpres? qui rerum nuncii ſenſus ad nos noua nuncia retulerunt? vnde nõ eſt, qui vnquam rediit. Vni ſane inter omnes mortales felices medici, qui materiæ differentias, circa quas verſantur, optime tenent: his proximi Philoſophi, qui gallinę ouum ſubdunt, ſemen plantis, & aliis ſpeciebus ſuum. Et quamuis hæc rerum peruia ſint oculis ſemina, non inde tamen efficient Chimici etiam ſuorum id argentum viuum poſſe ab ipſis alia, quã animi ratiocinatione, comprehendi, donec experientia illi occupatiorem adhi-

buerit inueniendæ medelam, quam hactenus; fateorque eos integre satis de re, quam sensus adhuc ignorauit, disputare, vt aiunt vegetationi Mercurio suo opus esse: deinde vt similitudine quadam cum ea, in quam abire debet substantia, conueniat: vanum enim esset affirmare ex ouo fieri arborem, ex glande auem: ex Mercurio tum aurum, tum plumbum, cum cuiq; speciei sua est, ac dixi, materia proxima.

En vt optime de hac re ratiocinentur Chimici! sed ideo eam sensibus innotescere ridiculum est dicere, atque Philosophorum sapientem, Rhetorum oratorum, Horatii aut Scaligeri Poëtam, quos affabre suis coloribus depictos illi scripto deprehendunt, quos tamen in rerum natura vt non vidimus, & futuros desperamus: sed vt sit male occupatis hominibus in quã agant, materia, adhuc probare restat, quibus nutibus, quo calore, quo regimento in hanc forma ab ipsis inditur: quæ tamen res non est parui momenti, etsi ars imitetur naturam, sit illi aliquando auxilio, quam tamẽ æquare vllis in actionibus nequeat. nam vult Fernel. omnes omniũ rerũ formas extrinsecus aduenire, lib. 1. de abdit. rerũ causis c. 7. Si ita sit, prodãt Chimici an vt in materiæ præparationẽ incumbũt, ita & illi formarũ externo exhibitori sint Chimici à cõsiliis, an mentem ꝑspectã habent, an necessitatẽ illi imponere possint, vt materiei præparatę Chimice ipse velit, & velle cogatur cõtinuo paratas habere formas, quas Chimici acceptas polito corpori indãt pro arbitrio, vt hoc sit aurũ, aliud ferrũ, &c. Sed excluduntur oua ab artifice calore, & ita temperato aut in furno, aut aliter, vt naturalem æquet, quod tamen fieri posse Geber 2. part. libr. 1. Summæ cap. 10. constanter negat. Condensatur aqua salsa in salem: si tum inanimis tũ animatis auxilio est ars, quid est causæ, quinetiam agat neruose in metallica? sed vna hirundo nec facit ver, nec argumentum à particulari regulam stabilit vniuersalem, pręcipue in rebus adhuc

orbi

orbi incognitis, cum quod vni conuenit pluribus non conueniat. Deinde alia eſt ratio eorũ, quæ efficientem ſuam nobis exhibent cauſam, & alia eorum quæ non tacent, vel ſi monſtrent, non tamen offerant quæ à nobis poſſit tractari, & pro arbitrio vſibus accommodari. Nam etſi Necydalus minimo calore, ſi ſub ala humana tepida ſemen geſtetur, vitam accipiat, non tamẽ inde efficitur bouem arte generari, quia natura vt quorundam inſectilium ortum à nobis comparabilem eſſe demonſtrauit, ſic aliorum penes ſe eſſe voluit ſolum. Iam ſi pace Gebri liceat mihi gallinam ex ouo elicere, videbitis rem eſſe parui momenti, & ſolo fotu nos indigere, atque in ſemine bombycino diximus. Puluinaria reple ſtercore gallinarum tenuiſſime trito: inde plumas gallinarum immiſce molles ac denſas, oua vero capite tenuiore ſupra exſtante, colloca ſuper alterũ puluinar: deinde reliquum ſuperpone in loco calido, & ſint immota ad duos dies, ad viceſimam inde diem, illa ſic verte, vt vndique æqualiter foueantur: inde ſtata die, quæ iuxta vigeſimam primam eſt, pipillantes iam ex ouo ſenſim educito. Nec mirum, cum Ariſtot. narrat, Syracuſis ſub terra foueri, in Ægypto vero nullo auxilio prorſus. noſtra ætate compertum eſt, ſuppoſito igne leui, atque fimo, edi pullos, ſed à pluribus tamen paucos: ſupponunt ignem, ne fimus refrigeretur, *hæc Cardanus ex Democrito.* At Ioannes Baptiſta Porta ita facere iubet, oua tepida demergas fimo, ſeniſque diebus recens ſubiicito ne ſeneſcat, ſed tempore ſuo foueat, & gallinæ calorem imitetur, vertendo ſemper, donec excludantur, qui quæruntur pulli: ſic & tepente clibano. Sed his dicimus aliam eſſe rationem eius generationis, quæ vbilibet fit, & aliam eius, quæ certis locis deſtinatur, & quæ extra locos à natura datos, & quaſi matrices perfectionem accipere nullatenus poſſit: cuius ordinis ſunt cum metallis, tribuli, homines, & alia plura. Adde, quotidianus vſus tam familiarem

nobis reddit hanc communem rerum generationem, vt etiam & mirari desinamus,& imitari studeamus: sed cum illa metallorum hucusque delituerit, miramur ortum cum suis causis adhuc, & imitari desperamus nos aliquando posse, & vt sit seminibus ars auxilio, quantula tamen ea res est, nec erit vnquam ideo agricola primum agens,quod agros stercoret (imo Hesiodo omnis stercoratio improbata, ex hac enim fruges corruptioni obnoxiæ,& curculionibus,denique valetudini aduersæ sunt) cum quanta sit hæc cura eam totam natura sibi vendicet, quæ seminium sua aluo exceptum fouet,calfacit, necat, viuificat, elicit formam, perficit: sic in metallorũ ortu fere euenit, qui sola naturali agente potestate perficitur, vel hac de re, quod qui metalla aluo surripuerit materna (in quam natura occultis operatur modis) vt arte, imperfecta seu adhuc incocta concoquat,operam ludit indubie,vt continuo imbecillior facta natura perdit vigorem.

Iam nisi Gebri responsionibus ad nos denuo respondero,actum est de pelle mea, & conclamare vasa continuo iubebunt ciniflones. Nostri Chimicis obiiciunt, debilior est asini fictio, vt reliquarum beluarũ, ea metallorum,sed has nequit exprimere mixtiones & debiles & manifestas quasi sensibus Chimia. Geber respondet, has mixtiones non ideo ignorare Chimicos, sed quia animam infundere nequeant, quare patet, inquiunt, defectum non esse ex parte mixtionis, quod non perficiant bouem vel capram, sed ex defectu infusionis animæ, quæ quidem anima formatrix est causa indita corpori ab essentia quinta, vel à primo motore. Sed his facile est respondere.

1. Ego dico æque difficilia sunt infundere formam aliunde petitam, & elicere aliam ex materiæ potentia, imo & eiusdem opificis sunt opera, sed cum Geber boui infundere nequeat, vt ipse loquitur, formam, nec etiam illam in metallorũ materia obrutam eliciet.

2. Con-

2. Constans est omnium philosophantium opinio, animas brutorum non aliunde aduenire, & extrinsecus, sed educi ex materiæ potentia, sic dicit Lemnius, lib. 1. de occult, nat. mirac. cap. 11. *Belua spiritum vitalem, reliquasque animæ potentias vegetantem & sentiētem ex seminis facultate, sanguinisque effluxu consequuntur.* Si deriuari cum semine formam dixeris, apposite, si quid ego puto, philosopharis (hanc potentiam materiæ definit Fernel. libr. 1. de rerum abdit. caus. capit. 5. esse materiæ quandam præparationem ad excipiendam certam speciem. Præparatur autem. 1. in singulis partibus. 2. in coalitione partium. 3. per spiritum & calorem. Eductionem hac ratione, vt actum ex habitu idcirco prodire dicunt, quod actus nisi comparato habitu perfecte elici non potest (qui tamen actus à concitante animæ vi & voluntate imperante venit) sic in ipsa rerum procreatione dicendum est, non enim potentia formam, sed externa causa imprimit, quæ tamen auxilio potentiæ destituta, non haberet ipsa per se satis virium, ergo de potentia materiæ forma elicitur, atque actus de habitu) Nam si aduenirent formæ beluarum, etiam redirent tandem eò vnde digressæ sunt, atque ita immortalitatem eis concedere quis dubitaret? cum autem elicitur ex materiæ potentia brutorum illa forma, atque ea metallorum, pessime procrastinat Geber brutorum genituram, cum eam metallorum promat.

3. Non est hæc anima rei opifex, quin potius cum Arist. & Fernel, c. 9. lib. 7. Physiol. cōformator est spiritus ille caloris, omniumq; facultatū moderator, in animali saltem, & primus procreationis author in seminis medio se colligens, & in eo persistens, partesq; vbi cōformauerit, postea semper assistens, in omnē vitā quātū potest diutissime & saluberrime conseruās opificiū suū; aut si quid dico, est ea vis seminalis, qualē posui in explicatione opificis causę ad finē, & quæ sedē suā principem cū habeat in anima, ideo Gebero imposuisse, vt

putaret eam facultatem anomiam prioribus philoſophis, eſſe ipſam animam, cum reuera ſit altioris eſſentiæ neruoſa vis animam inhabitans, ac dixi.

4. Hic partium omnium conformator & opifex, actione & paſſione ad inuicem miſcibilium qualitatũ perficit commixtionem.

5. In generatione metallorum ita operatur natura, ſi quid ego puto, materiæ accommodatæ pars intima, accipit intra ſe facultatem quintæ eſſentiæ, cũ forma quam educit primus motor; forma autem impulſa à facultate inſita, erigit ſe ad opus, & totum illud rude corpus peruagatur, & operatur continuo, donec fiat partium mixtio per minima, & qualitatum miſcibilium; tãdem vniformis mixtio inſpiſſatione & induratione. Si cum hac ratione iniuiſſet pactum Fernel. certum poſuiſſet opificem & humanæ naturę, & omni alii genituræ communem, neque coëgiſſet Ariſt. ad ea quæ nunquam cogitauit.

6. Omnis ita vis cõformationis eſt penes formam ancillatricem, & facultatem, quæ illi inſidet, quam facultatem nos nouo & apto nomine Elpheſteriam vocauimus.

7. Iam ſi hæc vera ſunt, & ſi ideo, ac Geber dicit, bruta in quibus eſt debilis mixtio, perficere nequeant Chimici, quia perfectiuum quod eſt anima infundere ignorant, ſane neque metalla perficient. Quod autem dicit Geber, metallorum perfectionem circa proportionem & compoſitionem magis verſari, quam circa aliud, id vt certum ſit, etiam illa brutorum in re ſimili conſiſtit, nempe dum conformator miſcet miſcenda proportione debita, & inde educit vnum aliquid. Sed inquit Geber, noſtra intentio non eſt in principiis ſequi naturam, nec in proportione miſcibilium elementorum, nec in modo mixtionis eorundem ad inuicem, nec in æquatione caloris inſpiſſantis: cum hæc omnia nobis ſint impoſſibilia, & penitus ignota. Quare ego conclu-

concludo ſtultum eſſe, quod prius dixit, non eſt defe-ctus ex parte mixtionis, quod non perficiamus bouem vel capram, ſed ex defectu infuſionis animæ. Ex his omnibus liquet partim manifeſte falſa, partim rationi non conſentanea dicere Gebrum de metallorum cõformatione.

Secundum noſtrorum hominum argumentum eſt, ſpecies rerum non tranſmutãtur quæque in aliam, ſed metalla adinuicem ſpecie differũt: Fatetur Geber metalla ſpecie differre (hinc male ſe habet Quercet. qui vt vnam metallis omnibus dat ſpeciem, magiſtro diem dicit) & addit ſpeciem mutari in ſpeciem, quia vermis in muſcam naturaliter & per artificium abit, vitulus in apes, frumentum in lolium, canis in vermes. reſpondeo, propter exempla particularia, ac dixi, generalis regula non eſt conſtituenda. & quia

Mutata ignorent ſubito ſua ſemina matrem,

ideo an dicere conuenit omnes alias ſpecies poſſe cõfundi. 2. vermis in muſcam tranſit: ſi de papilione Geber intelligat. Plinius reſpondet, papilio eſt vermis alatus, quia ſi primo papilio eſt vermis, deinde alatus vermis, nihil efficit, nec huius mutationis ratione ſpecies confundi, cum vermis & papilio non ſint duæ ſpecies, ſed ille genus, hic ſpecies. Si de bombyce intelligat, futile eſt. nam vt ſtatim ex ſemine naſcitur, non eſt vere vermis, quin potius muſca imperfecta, vt anſeres, vulgo Clarei, in Scotia, dum ex putridis prodeunt lignis, vermibus primo ſunt ſimiles, continuo perficiuntur. Et huiuſmodi animalia videre eſt ſæpiſſime in carinis nauium putreſcentibus, ex longa peregrinatione exæſis: ſic Ruia eſt quæ tandem volet, adſcitis cum tempore alis, ac ego Tagyduni in Scotia vidi, nec inde efficitur hæc mutare ſpeciem, quod ſenſim adoleſcẽdo perficiantur ab operante natura: ſic lambendo informem fœtum, quaſi componit vrſus: ſic ex ouo natã prolem Crocodilus. Quod autem addit tam à natura, quam ab

arte bombycem perfici, perinde est, ac si quis dicat, ab arte generari poma, quia ars partũ vel intempestiuius vel maturius acceleret; nam natura in arborũ ramis elicit ex semine bombycino viuens animal, quod *Necydalum* Plinius vocat: & fotu paruo, quo opus habuit semen, cum id nos tractamus, parturit; sed ideo hanc genituram arti ascribere, ineptiæ plenum est. nam non ideo generat spicã agricola, quia prius semẽ nigra perfudit amurca. de vitulo strangulato, & cane hoc volui dicere, si species humana in vermium abitura sit, quia vulneris humani putredo vermiũ est materia, sane causa vincit Geber, aut si vitulus nõ vitulus, canis homonymos canis, id est cadauer putrescens, & materia secũdæ & nouæ generationi apta abit in vermes, vt internum agens elicit ex illa conueniẽti materia aptam formam, non sequitur species trãsmutari: sed atq; in Nilo calor æstiuus ex lentore terræ, atq; sordibus, & putrilagine fiunt mures, aliaq; αὐτόματα ex humore, quæ circumfusus aëris calor spiritu vitaq; imbuit: ita in cadaueribus calidum in putrescenti humido ductu primi agẽtis viuens, quod animal gignit, quod illi materiæ respõdeat: calor siquidem in materiam illã elaborandam occupatus, nõ aliã speciem, quã pro subiectæ materiæ ratione effingere potest. Sic dissecto mulieris cuiusdã corpore, bestiolas exemtas soricibus muribusque non absimiles narrat Lemnius lib. 11. cap. 40. occult. nat. mirac. quas natura ex sordido aliquo excremento, quo alimẽta erant imbuta, produxisse videtur: sic Hollerius vidit ex Itali mortui capite Basiliscũ exemtum. & ego in Anglia apud Norfolcios per Epicrasin educo ex fœminæ cuiusdã stomacho multipedem beluam, nigrã, agilem, longitudine minoris lacertæ, caudatã & flauescentibus maculis variegatam. insita siquidẽ vis naturæ sui generis animalculũ efformat, ac molitur, humida illa substãtia opifice obsequẽte ac sequaci. Calor. n. ac dixi, natiuˀ nõ aliam speciẽ, quã pro subiectæ materiæ ratione effingere

fingere poteſt. ſic veſpę,ſcarabei,erucæ,muſca ex fimo bubulo, aliisq; putridis humorib. curculiones in tritico,teredines in glãde,nucibus,auellanis,baſiliſcus,aut illi animal ſimile ex galli veteris ouo, anguis ex ſpinæ humanæ putrefacta medulla enaſcũtur. & ſicut nõ dicit, ac ſpero, Geber ideo ſpecies mutari, quia limus in mures abiuit: ita neque affirmare debuit,quia cadauer canis tranſit in vermes, & rubigo ferri informata ab agente proprio,quæ in materiæ facultate non conſiſtit, nempe putredinis calore extraneo, in mures maiores, ideo rerum ſpecies confundi.

Eſt & tertia ratio,non poteſt indiuiduum vnius ſpeciei in illud alterius diſcedere,niſi tranſmutandũ,vt inquit Nicol. Flamel.ex Ariſt. in ſuã materiã primã prius reducatur: ſed vermis bombycinus nõ reſoluitur,neq; in ſuũ ſemen,neq; in elementa,vt fiat muſca, neque vitulus in genitale aruum,aut canis in genituram,vt inde profluant apes, vermes, &c. Iam ſi cauſam cooperantem,vt fotum artis in ſemine bombycino viuificando, ab præcipuo agente diſtinguas,ex omnib.his efficitur, nõ eſſe ſpecierũ transſubſtantiationẽ. Ita de frumento & lolio dicendũ eſt.Semen.n.vnũ, vt ſæpe videmus,in aliud degenerat,aut quia computruit, aut quia vim ſuã procreatricem perdidit,quæ aut efflauit, aut adulteratur ſuperueniente acore,aut extrema ſimili vi,aut quia terra in cuius gremiũ ſuſcipitur, hoc, vel ſimili aliquo laborauit vitio,ita vt nõ frumentũ, ſed frumenti, vt ita dicã,cadauer, & materia nouæ generationi apta abeat in loliũ. ſic multa molitur natura rerũ,induſtria hominum exculta & edocta, ſiquidem vuæ acini abſq; vinaceis prodeunt fiſſo malleolo, exemtaq; medulla, ſi inter colligẽdum gemma non lædatur: citiſſime.n.latera accurate commiſſa coaleſcunt. Meſpila quoq;,perſica, palmulæ,ceraſa,pruna,lapidoſaq; corna absq; oſſiculis cura induſtriaq; hominũ proueniunt, ſi tenellã arborem ad binos pedes reſciſſam vſq; ad radicẽ findas, ab-

rasaq; atque excauata scalpro vtriusq; partis medulla, confestim seiunctas partes vinculo constringas, superioremq; partẽ ac diuisuras laterũ fimo vel argillo, ceráve obducas, ac charta madida munias: elapso anno obducta cicatrice omnia coaluisse perspicies. Hãc arborem surculis, qui fructũ non tulerunt, inseres, & sine ossiculis poma proferet. Quod ipsum ex Theophrasti cõsilio in vita euenit. Inoculatio quoq;, insitio, emplastratio naturæ solertiã, cultorumq, industriã cõmonstrant: illa siquidem efficiunt, vt stirpes exuta natiua indole, aliã faciem, formamq; adsciscant, atq; aliæ in alias promte demutentur. Vt enim videmus homines pro ingeniorum varietate atque educationis cura, non solum diuersa sortiri ingenia, alios mores, ac studia, animæque propensiones obtinere, sed corpus aliud alio vel exilius vel procerius, colore vel florido vel exãgui, cuteq; vel glabra vel hispida hirsutaq;: forma tamẽ humana nõ penitus destitui: licet nonnulli feritatẽ quandã præ se ferant: sic in herbis & plãtis vsu venire solet, quæ ob similes causas non vnã obseruant faciẽ ac vigorẽ, licet nõ ita immutentur, vt tota species formaq; iis intereat: semper.n.aliqua parte nomini suo respõdent, effectusq; obtinẽt terræ, in quã radices agunt peculiares, atq; incolarũ naturis aptas, accõmodatasq; ! multa siquidẽ aduehũtur ex insulis fortunatis, quas Canarias vocant, quæ cœlo nostro assueta non easdẽ per omnia vires reseruãt, nec eadẽ specie aut figura, eaq; magnitudine prosiliũt: sed tamẽ nõ penitus genuinã, auitamq; naturã exuunt, licet nonnihil à veteri insitaq; vi ac generositate desciscãt, quod in spõdylio, quæ plebeis Angelica dicitur: In laserpitio vel Stilphio Cisalpino, quę triuiali voce Osteritiũ, ac Magistrãtia dicitur, animaduerti potest. Ergo translatione magna viriũ ac specierũ pars adimitur. Vide hæc & plura apud Lemniũ occult. mira.l. 1.c.17. Si aũt est qui quærat, quorsum frumentũ potius in loliũ quã auenas, canis in vermes potius quã vespertiliones, &c. abeant, illi dicimus: *Con-*

Continuo has leges, æternaque fœdera certis
Imposuit natura locis & rebus.

Sed & frumentũ in secale seu arincã, seu typhã cerealẽ abire vidimus, nõ tantũ in lolium: & semen brassicæ in illud raparũ: quæ quia acuitate & mordicatione maiori vel minori differre videntur, pro ratione soli, aërisq; ambiẽtis qualitate abit vnũ in aliud. Sic Cimber in Hispanum, Germanus in Gallũ, & Scotũ transit diutino cõmercio, vitæq; vsu & cõsuetudine, qui nõ tamen penitus genuinã, auitamq; naturã exuunt, ac dixi: testis & Sysimbriũ, quod in menthã odore, figura in Calamenthum abit. Quamobrem nõ est quod quispiã miretur, herbas mutationib. obnoxias, subinde virib. aliquãdo forma destitui, cũ id (nisi affinitate ac similitudine confundi illas cõtingat) loci situs, aëris ambientis qualitas, cultorisq; artificiũ efficiat: & herbarũ insitas vires, natiuasq; qualitates immutari cõtingit, persistente forma & effigie: nonnunquam formæ species intercidit, ipsis qualitatibus, ac virium facultatibus subsistentib. Obseruabis etiã plantas, quamlibet foueas vel ætate fessas deficere, vel effœtas elanguescere, ac emori, nisi inserendo inoculandoq; nouos cultus substituas, vel auulsis surculis aut malleolis resuscites. Sed, si q̃d puto, nullũ vnũ in aliud degenerat, verũ prius perit: deinde ex limosa terræ pinguedine, aut tali superioris corporis vligine progerminant nouæ herbæ, nullo sparso semine, subactave scrobe plantariis, vt sunt zizania, loliũ, vrtica, oleaster, alga, & quæ iniussa, sponteq; virescunt gramina: vel planius, ac supra tuli, dic, pereunte forma vnius rei, materiam permanere, quæ nouam formam accipit, cum hoc sit materiei proprium nouas formas appetere, ita vt cadauer frumenti putre, sit apta materia ad recipiendam lolii, vel secalis formam aduenientem, seu vt rectius efferam, sit apta materies, ex cuius potentia eliciatur forma typhæ cerealis.

Cum autem hanc disciplinam & naturam horreant

metalla: fequitur inepte cõponi metalla herbis & plātis: atque ita metalla vnius fpeciei in illa alterius abire nequeũt, rataq; noftris fua manebunt arguméta, ignota mifcibiliũ proportione, qua adipifcitur forma & rei perfectio, non formatur mixtum, & ignoto mixtionis modo, & ignota caloris agentis æquatione, qua mediante res perficitur: item ignota debilium mixtionũ cõpofitione, ignoratur & ea metallorũ fortior. Itẽ fi eam, quæ pene fenfibus occurrit mixtionem non capimus, non affequemur eam metallorum penitus occultam.

Reliqua noftrorum hominum arguméta videre eft apud Gebrum 2. par. lib. 1. Summæ c. 9. 10. 11. & refpõfiones, quas facile eft, non ineptis omnino hominibus diluere. Ego enim retundere harum aciem fatis habui, quæ negotium pluribus facturas putaui. Reliqua funt duo experimenta Chimicorum vulgarium.

Dicunt Salomonem ope artis Chimicę ad tantas euafiffe opes, vt fuo tempore parui putaretur argẽtum, fed quam impii fint in diuinam maieftatem iudicet qui volet, cum Dauid pater fpoliis Syrorum, Babyloniorũ, & aliarum gẽtium ditatus, repofuerit prædam in templi ftructuram, quod ipfe fabrificare ex præcepto Dei nequit: & Salomon coniunctis Tarforum nauibus, quotannis ab Ophyr inuehit aurum obrifum, an fit ea mundi plaga, quæ hodie Ophyre dicitur, nomenq; retineat, iudicent alii.

Denique dicunt Henricum Regem Angliæ vltime defunctum opera fui Bachoni belli fumtus ad toti Europæ pene bellum inferendum parauiffe: at hîc miferet me ignauiæ hominum, qui hiftorias non legerint. Henricus enim iugo papæ profligato, afferit fibi diadema, quod à papa pendebat, cum vectigalibus regiis: inde conuertit maximam partem bonorum ecclefiæ in fuos vfus, & his fretus auxiliis, nõ ciniflonia, bellum facit, & ftipendia numerat.

Nunc ad Quercetanum reuertamur, arte inquit, & leuiori

leuiori præparatione in ſua ſpecie quodque metallum perfectius reddi, quia dixit Ariſt. 4. Meteor. cap. 6. ſed ferrum quoque elaboratum liquatur, ita vt humidum fiat, & rurſus cõcreſcat, nec ſecus chalybem facere cõſueuere. ferri namq; fæx ſubſidet, atq; in imum ſecernitur, vbi aũt ſæpe defæcatum fuerit, ac purum mundumq; euaſit, fit chalybs: at ferrũ eò præſtãtius eſt, quò minus habet excrementi. Equidẽ ſane quã optime ſunt iſta cõparata ad tanti momenti negotium è manib. noſtris extorquendum. 1. tunc chalybs eſt ſeptimum metallũ, ſi ferro non amplius adhæret. 2. quia cuilibet rei naturali ſuæ ſunt fæces, eæ ſi ſubſideant, genera & ſpecies ideo redolebunt innatæ eſſentiæ defæcationem: ideo & homo depoſita aluo iuſſerit humanũ genꝰ perfectiorẽ induere naturã, & ſi aqua hęc vel illa ſedimentum det peſſum, naturam mutabit, in aliamq; migrabit familiam? ſed ferri liquamine ſecernitur ſpiſſamẽtum, in chalybemq; abit puriorem: eſt ita, & aqua depoſito limo limpidior euadit, ſed adhuc eſt aqua, & chalybs adhuc eſt ferrum, nomen mutauit non rem, ipſo Quercetano annuente Sclopet. pag. 18. aqua non inuenit aliud nomen, ſed cum adiecto purior dicitur, & vſus noſtri cauſa fæcatius, defæcatius vocatur ferrũ, purius, impurius, non naturæ & formæ, quæ hoc fecit vt quam puriſſimas & perfectiſſimas in ſua quaſq; ſpecie res produceret, quibus gaudere eſt cõceſſum, exuere autem & cum commutare inſitas cum nouis formis non item rebus eſt datum, ac dicemus.

Iam corollarium ex Iſaaci Holandi Chimici theoria adiiciamus, ait: *in rebus ſingulis latet natura quædam, quæ fœtidarum fæcum nomen adſciſcit, hæ impediunt, tolluntque reliquas rei vires, ita vt nihil pene ſuperet boni, quinetiam ea quæ inſunt elementa, putida reddunt, & putredini obnoxia, quare elementaris natura ab ea corruptibili ſeparanda eſt, vt ad mediam qualitatem res reducatur.* En Chenęe quam ſomnias perfectionem metallo-

rum è tenebris erutam: En elementa non ſeparari, nõ mutari, nõ imminui: En perfectioni cõbinationis nihil accedere, ſed ſuperflua quæ videntur, demi, & non in vno vel altero metallo, ſed omni hoc fit, ne tu ſomnies nullas fæces eſſe penes aurum: ſed quia hæ fæces putidæ eliciuntur, an ideo in nouã coloniã diſcedẽt metalla? ſi ita ſit, & diſcedat aurum ipſum in aliud nomen.

Nec eſt quod quiſpiam obiiciat hypoſtaſin rerum ſordidam, formæ, ac denigratricem eſſentialis maieſtatis, volutari in hoc luto gaudet, quę eò perfectionis ruditatem materiæ perducit, vt ſatis præclare cum ſua incolumitate ſerena putet actum, vbi quieuerit, nec vnquam rei cuiuſuis ortui omnẽ voluit abeſſe labem, vel hac etiam ratione, ne materiæ expertes viderẽtur. Sic aurum, quod Chimici nobis obtrudunt perfectionis exemplum inter metalla, naturæ opifex è ſuo ſinu demittit labis conſcium. Paracelſ. lib. 2. ſect. 2. lib. 2. magnæ Chirurg. & ſect. 1. cap. 5. & Paragr. lib. cap. de Alchymia. & Iſaacus Holland. Chimicus in fragmento Theoriæ ſuæ. & Bellonus contra Hiſpanos ſcriptores lib. 1. cap. 52. memorab. Sic homo, perfectiſſimum licet animal, & in cuius vſus hæc quæ formauit, omnia deſtinauit natura, ſordib. cinctus auras ingreditur, nec vnquam cariem materiæ omnẽ deponit, niſi vbi libera forma vindicarit ſe tutam & ſynceram ex ergaſtuli corporei ſedimentis, vt ſecum habitet: ſic elementa ſagax natura temere pene confuſa nobis offert, vt videtur, animalium vitæ conſulens: ſic cætera ex elementis cõflata animalia ſuorum principiorum retrimenta vbiuis gentiũ ſapiũt: ſic vegetabilib. eſt fæx: ſic metallis propria: ſic res aliqua (Parac. de cauſ. morb. tra. 4. & 5.) ad ſummum diſtillata, volatilis fit, vt reputetur eſſe abſq; corpore, ſemper tamen corporalis eſt, & excremẽtum ſuum tartareum habet: ſic vinum ardens quantumuis ſubtile ſit, puriſſime diſtillatum, & circulatum ſubtiliſſime, attamen tartarum in ſe continet.

Imo

Imo nouo argumento contendo aurum nunquam carere posse sedimento: etsi experientia, vt loquitur Aristot. contrarium rationi nobis aliquando demonstret, tamen rationi non diffidendum, nec ei detrahendum. Nam plærumque rerum facies nos ita decipit, vt quod ratio dictat non videamus, aut ita est intricata, vt quod est in re, in anfractibus ita se perdat, vt sensum fugiat: aurum, ad rem dicit Augurell. Chrysop. lib. 1. viuit, & sibi simile generare potest. Quod autem vulgus contradicat, causa est materiæ crassitudo, quæ impedit liberam insitæ animæ in auro actionem, nisi crassamine artis auxilio deposito, eam etiam nunquam posse vires suas prodere. Ergo ars Chimica calcinatione, coctione, cibatione, mortificatione, sublimatione, & aliis potest solutis materiæ vinculis, & spissamento reiecto iubere aurum vita in aperto frui, & animæ operationibus viam facere, vt quam habet in se naturalem facultatem, eam tandem in medium producat. Habere autem animam experientia docet: aurum enim ex auro gignitur, ac ex hordeo hordeum, & vt hordei viuificum est semen, ita & auri: & vt in siliqua hordeum includit suum semen, ita intra suum crassamen aurum habet semen inclusum: iam quod viuit, generat, nutritur, & concoquit, coctio deponit sedimentum aliquod: (Paracels. lib. 5. Paramiric. cap. 1. ait: *Omnia quæ existunt & crescunt, in se stercus, lutum, seu excremẽtum propriæ suæ digestionis habent*) aurum ergo perfectissime elaboratum vt quamdiutissime viuat, ita excrementum continuum deponat necesse est.

Quare artis ignarum merito accuso Quercet. qui ipsam puritatem auro inesse prædicat, aut ipse accuset Chimicum Augur. qui ista in damnum suorum scripserit: at ideo non dicas hæc imperfectæ formæ & natura esse opera, quæ perficere possit ars, cum naturæ integrum sit quæ vult, perfectissime limare. testetur cœlum cuius mirati puritatem varii philosophi, & formæ

elegantioris munditias, negarũt illi cum materia commercium esse, persuasi nolle naturam ex materiei ineptia adeo limatum opus educere, nolle primum agens ex materiæ potẽtia sordida euocare id sibi domicilium, in quo nulla sit labes, cum tale quid apud reliquam mundi suppellectilem non sit inuenire. Sed vulgus philosophantium his contradicat, qui ait, quæ natura rudia dedit aliquando, & deformia, arte perfici, elaborari, & meliora reddi sane: vt etiam cum vulgo loquar, frustratur natura destinato sibi fine, temere quandoq; occurrente impedimento, ita vt somniare videatur in rerum genitura deformi: hanc ars sanat, si non in totum, saltem aliqua ex parte, aut tollit, aut palliat squallorem naturæ impeditæ, sed exteram tantum faciem, fuco suo inducit accidentariam personam rebus, variamque imaginem, gibbos applanat, colorem inducit, crines tingit, laxata reponit, acetabula mundat, desiccat, excudit æra spirantia, tollit metallorum fæces, purgat animalia naturæ hæc simia: sed penetrare in formæ essentiam, vt ei artem adhibeat, polituram, & defæcationem, ridiculum est affirmare, cum ea ex se essentia sit perfectissima, & quæ sua perfectione perficit quæcunque. Et hoc me Chimici doceant, cum omnia metalla ponant vnius speciei, & diuersitas indiuiduorum sub vna specie contentorum à forma sit, an formæ horum vt diuersæ sunt, ita differant secundum perfectum & imperfectum? ita vt forma auri sit perfectior ea plumbi quoad essentiam: nam ego in hac sum hæresi vt fatear formas indiuiduorum vnius speciei omnes æque perfectas esse, quod ad essentialem fabricam attinet, vnde, inquit Paracels. lib. 2. cap. 2. Paramiri. *Colligendum nobis est vniuersas res eiusdem esse valoris, carbunculum non præstare topho, pinum non esse cypresso deteriorem, quod verum esse probat naturæ lumen, qui primo tum aurum prætulit argento, fecit id auaritia: nam æque magnum est argento tributum donum, ac auro:* hoc idem

idem de forma humana astruit lib. 1. de generat. hominis, & quod nobis diuersæ in perfectione videantur, causam ponit cellarum seu instrumentorum varietatem, debilitatem, &c. Et Poëta quidam ait:

Nil luteum de fonte fluit, nec turbidus humor
Nascitur, aut primæ violatur origine venæ.
Sed dum liuentes liquor incorruptus arenas
Prælambit, putrefacta inter contagia sordet.
Nunquid equus, ferrum, taurus, leo, funis oliuum
In se vim sceleris, cum formarentur, habebunt.

Et idem poëta alibi de formis humanis ait:

Sic animas cœli de fontibus vnicolores
Infundit natura solo.

Et si ita est, non anhelabunt eæ metallorum reliquorum vnam auri formam ratione perfectionis: sed si concinnitatem, elegantiam, pondus, colorem, & similia nomine perfectionis intelligant in auro præ cæteris, his iam omnibus obuiam iuimus. Iam placeat formarum ordines peruagari, vt res tota perfectionis intelligatur: cum forma natura quædam sit, eaque motionis principium, quæcunq; vnius simplicisq; motus causa fuerit, simplicissima illa & imperfectissima, & infima iure optimo iudicabitur: sic elementi forma, quia loci mutatione seorsum tantum aut deorsum fertur, omnium censetur imperfectissima & abiectissima. Huic succedit illa æris, auri, lapidis, quibus cum subiectum ex sola elementorum temperatione inest compositum, & erit forma materiæ rudi, simplici & impolitæ respondens. Stirpibus, quia dissimilare & organicũ corpus substernitur, quod nutritione, procreatione, & motu vario opus habent, perfectior & nobilior est forma. His rursum absolutior est ea animantis, quę præter dicta sensum cõfert, & voluntariã progressionem. Omniũ tandẽ suprema & perfectissima est hominis species;

quæ supra hæc omnia mentem diuinum munus à diis immortalibus est consequuta.

En Fernel.lib. 1.de abd.rerum cauſ.verba,quæ fateantur metallorum formas vniusmodi esse in perfectionis gradu: si autem contendas rem aliter se habere, si metalla ad se inuicem comparentur, vbi Quercet. ratione à forma petita hoc docuerit, nobis argumentum diluendum relinquat. Igitur materiæ sordes eluat ars, sic ferri spissamentum separat, æris crassamen elicit. Sed an sordeant hæ fæces rerum genitarum ipsi naturę dubito, tum quia potis est ea,quæ noxia putat,secernere,& vult res esse perfectas in sua quasque specie, quas generat: & quam adhuc in me miraris refractariam contumaciam, ego puto monstra, gibbos, & genitorum omnium, vt nos loquimur, deformitates, naturæ volentis, scientisque esse opera, non impeditæ: ac in gratiam vulgi modo dixi, vel ea de re,quod natura cum omnia possit, semper ad rem attenta sit, quam faciendam fabre habeat præ manibus, nunquam vigilãs dormiat,non obliuiscatur sui, hoc etiam possit, si sedeat animo, ne habeant res genitæ eas, quas vulgus appellat maculas. Sic pictor ludens in arte, quem potuit hominem perfectum penicillo exprimere, capripedem reddit, quam si quis mentem conuellere studeat, habeo quæ illius censuræ dicam in numerato:& quod ad metallorum, vt vocant, retrimenta attinet, ars fidem facit: Faber enim imaginem exsculpturus, lignum dolat, applanat, cauat, striat, at assulæ non ideo sordent, quia faber eas iam tum reiicit, nec ideo sapere reliquũ lignum negamus, quia sculptori eæ ac operi superuacaneæ non arrident, quin potius eas reponit vsui præsenti non seruientes, quas alius & aliquando commodior non horrebit: ita in fodinis secernit aliquid ac inutile natura operans, id est, cum ac faber ampliorem materiam ad suum opus adduxerit (adducere autem naturam etiã quibus sex sunt digiti, aut quid tale, fidem faci-

faciunt) quam propositæ rei inesse possit, partes quæ operis polituræ supersunt, reiicit, & ideo sanum iudicium his crassamenti nomen adaptat, forte etiam securis, aut quid tale, ita mutilat has assulas, & comminuit, vt pene nulli sint præterea vsui habiles: sic natura nunc coctionibus fortibus aliquas comburit omnino partes, nunc incoctas secernit: sic ars dum polit ferrum ignis violentia leuiores partes consumit, & iam est actio tam naturę quam artis, quæ has corrumpit, ne possint cum toto ad nomen respondere, sed ob hanc rem metallis notam imperfectionis inurere non posse aliquem ego spero: aliquando etiam natura solicita, vt vndique rei debitam colligit materiem, aliena temere mixta corradit, quæ in operis efformatione reiicit, sed non ideo spissamenti nomen merentur: præterea homines propter varios vsus humanæ vitæ alia pura, alia sordida putant: sic castoreum illis fœtet, æs nisi limatum non placet: sic arrident multa palato quæ stomachum inuiscant. Sed natura his omnibus parens est cōmunis, æque illi omnia sapiunt, olent, perfecta sunt. Vt enim generationi primæ olim finem imposuit, vidit esse bonum, quodcunque creauit, non item hæc bona, hæc meliora. Et in metallis quæcunque partes aliunde aduehantur à colligente natura ad auri, vel plumbi coalitionem, iam tum sunt materia secunda, cui quidem est certa adnexa forma, *nam materia nunquam est sine forma, & affectionibus*, vt ait Arist. 1. de ortu, quæ vi agentis potentioris (seu verius ita volente natura) qui superuenit, expellitur, aliam cum introducit placitam sibi, (sed pluribus hoc dogma arridet, formæ materias quibus semel infusæ sunt, deserunt nunquam, neque possunt aliæ in alias transitione facta commigrare, sed imperium accipiunt vltimæ aduenientis formæ, & illius dicto parent, dum potentia sunt in toto composito, sed totius interitu similaris cuiusque partis species in suum, vt appellant, actum, & in suam perfectionem

erumpit) quare retrimenta nouæ formæ nisi comparatiue fæces non poterint dici, vt quæ sint corpora suis formis prædita, non indignioribus ea noua, quæ toti accessit: sic vnum elementum fit materia transsubstantiationis alterius, cum tamen vi intruditur in illam alia forma, non ideo est imperfectum ipsum elementum transmutandum, nisi comparatiue, non etiam reliquæ quæ transmigrationem euaserint elementi partes, & si placuit philosophis aliquando aliter dicere, puto docendi fuisse causa, naturam moliri in similibus transmissionibus nobilius opus, & formam aduentantem præstare abigendæ, (intelligo formam hic quæ à materiæ potentia educitur, non eam quæ aliunde adueniat, cuius alia est ratio) reuera tamen mihi videtur naturam potius collimare vicissitudinem rerum, cum mundus sit ita compositus, vt æternis alterationibus fluctuet: & ea est materiæ cōditio, vt nunquam sua sorte cōtenta, nunc componat gremio amatam formam, nunc quæ est eius incertitudo, admissam repudiat, vt alterius vsu fruatur: etsi videamus triticum degenerare in secalis, ac Chimici volunt, deteriorem essentiam & naturam, contra tamen positum iam ordinem qui in vicissitudine meliorem anhelare debuit formam.

Præterea huic toti quæstioni habeo & hoc quod dicam, formam hac in re tantum materiæ antecellere, quod potiorem acceperit à primo agente efficaciam, & quod præcipuam actionum omnium causam voluit ille rotator primus esse penes formam: sed & ex alia parte placuit primo agenti etiam materiei suas concedere actiones, vt appetere formam, ac virum fœmina, ornare se admissariis qualitatibus, inter nunciis, ac veluti Paranymphis, vt indiuulsum permaneat formæ cum toto subiecto coniugium (hanc appetitionem, & ornatum, ego apparatum vocare soleo, qui formæ sit necessarius) nunc admittere, nunc formæ nuncium remittere, quo nomine non minimam sibi peperit glo-
riam,

riam, vt quæ titubantibus & pereuntibus quas admittit, quas demittit, formis, ipsa vna, eademq; res semperque sibi similis maneat, nullo ortu generata, indissolubilis, immortalis seculis omnibus, ac vt ortus ita & interitus expers, & si quam vim ab ingrediente passa est forma, læsæ pudicitiæ pœnas dat, vt continuo foras extruditur, aut saltem formis se mutuo conficientibus, ipsa communis omnium rerum parens se reddit. Sic cerua mares sibi mutuo vim inferētes summa cum voluptate conspicit, vt digniori nubat: habet adhuc secundarias qualitates à patibilibus ortas, quosque corporeos affectus nuncupare solet Arist. & quos optima ratione videbimur nos materiæ vires & qualitates appellare. Eiusmodi autem sunt durum & molle, crassum & tenue, viscosum & friuolum (sic enim verto, quod Græci ψαθυρὸν, Plinius friabile appellat) læue & asperum, rarum & densum, & quæ huius sunt ordinis omnia in materiam penitus immersa. Sunt ergo vires materiei cum forma pene pares, iam si quis explicatis superciliis accedat, qui penitius hanc rem introspiciat, videbit, ni fallor, alienis opibus, ac Æsopi cornicula, luxuriantem formam, ex se autem non habere quadrantē vnde hectas tollat: Quare æqua lance qui pensat singula materiei, singula formæ facta, agnoscet non inesse illis ex se has, quas ostentant vires, sed eas debere ac ancillatrices famulas primo agenti has referre acceptas. Neque hic speret quispiam Arist. nobis aduersari, qui variis rationibus doceat formam antecellere materiei 2. Phys. Ille enim immersus in naturam secundam, ægre animum erigere dignatus est ad primum agens, dum hanc rem disputat. Fatemur igitur cum Aristot. habere á forma rem, vt sit actu, vt similia generentur (licet alibi dixerit homo & Sol hominem generant) vt res dicantur naturales, sed cum his concedimus formam quam habet, hanc vim, eam ab primo agente accepisse accommodato, & in eam acceptam be-

neuole referat, ingratam esse. Deinde non est ea vis superuenienti formæ, quæ possit insitam rei debellare: nam cum pares vires habeant ignis & aquæ masculæ qualitates, credibile est etiam horum elementorum formas se inuicem actionũ viribus æquare, nec se mutuo turpiter eiicere, alioqui conferrent in eodem subiecto manus, quod nequeunt: sic enim essent duæ formæ ęqualis potestatis in eodem corpore, nec quia consenuit prior in materia, ideo eam denuo adueniens expellit vegetior, cum substantię incorporeæ ætatum detrimentis non sint obnoxiæ.

Sed cum animo sedet primi motoris mutare semper res, quarum moles vicissitudini tota patet, ille pro arbitrio vel conseruat, quam indidit formam toti composito, vel elicit, vt nouam ingerit in materiam: hanc actionem, cessionem vocant Philosophi, & ne vis sit, dicunt abeuntem cedere aduenienti formæ. hoc etiam experimento probamus: si enim formæ, quas succenturiatas sibi in opus adiunxerunt qualitates & facultates deturbare ex solio possunt, aut ita sopire, ne illis cum labore vllum amplius sit negocium, & nouas conciliare, interdumque generare, ac quotidie videmus in nobis ipsis, quid est quo minus queat etiam prima natura formis similiter imperitare: Nullum est igitur proprie loquendo rerum sedimentum, nullum spissamentum, sed alienæ substantiæ aut secretio, aut eiusdem, sed varie affectæ, sed quæ rei quæ efficitur præterea non sit vtilis, aut læsæ coctionibus, sed in concinnatione reliquarum partium ablegatio, nec formã præstare materiæ, & si præeat, hanc illi aliunde contigisse gloriolam, seu verius propter docendi methodum esse hanc rem totam ab Philosophis adinuentam.

Tota hac re ita se habente frustra contendunt Chimici diuidere metalla in perfecta & imperfecta, cum ac Philosophis omnibus placet, ab essentia & forma vt definitio, & diuisio petenda est: & præcipue in iis, quæ se ob-

se obuiam dant: Frustra dicere naturam ac præstantissimum metallum sibi proponere efficiendum aurum, & conari vt reliqua in id vnum transsubstantiet, persuadeoq; naturæ fictrici nunquam venisse in animum, vt vellet in vnum aurum cætera metalla aliquãdo conuertere, aut posse aliquando id efficere, cum quas leges sibi imposuerit ipsi, eas effugere non possit, & ne me impium hic quis suggillet nostræ mentis inscius, nulla in re ego primi motoris detraho potestati: nam

—Triplices Deus indidit almæ
Rerum naturæ leges, 1. sunt sponte caducæ
Et fluxæ quædam, sic infinita nouarum
Obiiciunt oculis sese discrimina rerum:
Quauis luce tamen Deus hanc moderatur amussim.
2. Sunt rerum per se certissima vincula quædam,
Et certæ leges aliæ, Deus obligat author.
Sed quibus ipse ita se, vt quoties mutare pararit,
Immutet, fiunt sic quæ miracla vocamus.
Stoicus hic nimium mihi delirare videtur,
Alligat ad rerum causas cum forte secundas
Motorem primum, fati ne concidat ordo,
Non tamen hæc perimit res commutatio, tantum
Vt quæ cessat in his quæ rebus iure secundo
Eueniunt, mare sic fluctus suspendit vtrinq;
Cum validos rubrum, non desinit esse profundum,
Nec cum Sol reuocat cursum, Sol desinit esse.
3. In rebus quædam sunt insita iure tenaci
Et substantifice fundantur stamine in illis
Vt si mutentur pereant res sponte necesse est,
Vnde fit vt saluo mundo Deus illa nouare
Nec velit, aut possit, quoniam sibi dixerit ipse
Has leges vltro atque volens.

Huius tertiæ farinæ sunt rerum species: indidit enim hac lege plumbo, auro, stanno, & id genus aliis, primum agens formas, vt salua rerum fabrica nec velit aut possit eas ipsis adimere, aut in alias transsubstan-

tiare: sic beluæ in humanam licet præstantiorem formam nunquam migrabit, nec tota, nec ex parte, nec species in speciem, nec indiuiduum in indiuiduum, homo in beluam, bos in Ioannem; sic quercus in vlmum abire nequit, nec plumbum in aurum. Si perfectionem & imperfectionem metallorum adhuc obiiciant, conuellant primo essentialem à nobis positam diuisionem, desumtam suam accidentariam à materia desumtam melius solite concinnent, & argumenta quæ illi obiicimus diluant, vel nihil agunt, nec plumbi migrationem in aurum feremus: at in his ne nimium philosophari me quis arbitretur, quoniam quæcunque tandem hæc sunt ex philosophantium communi schola non sunt depromta, subdo me communi philosophorum placito, & placeat committere rationes nostras physicas illis Chimicorum laruis, vt quantum intersit stulto, qui intelligit, sanus orbis perpendat.

Transsubstantiationi metallorum obiiciunt medici physici, ars atq; natura aliter res efficiunt, natura naturales, ars artificiales, sed metallorum ex nominis notione & essentiæ definitione genus in numero est naturalium: naturales principium suæ effictionis in se habent, scilicet augmentationis, diminutionis, loci mutationis, & si quid tale: artificialium omnis motus, quietis, & effictionis causa aliunde aduenit, & per accidens: Quare si velit plumbum abire in aurum, cum habeat à natura concessam sibi hanc vim, non exspectabit ancillantem artem, & cum metallorum metamorphosin non audeant in totum arti ascribere, intra vtramque volet Chimicorum hæc iocularia transfiguratio: sed naturam iam probauimus non habere opus arte, vt rerum genituram perficiat. De his, quæ obiiciunt impedimentis & naturæ & matricis terræ aliqua diximus, mox plura dicturi.

Reliqua est experientia quæ euersis rationibus manum adiutricem præbeat, metallicos nempe in centum pon-

tum pondo plumbi vncias aliquot inuenire argenti, & in ærifodinis vt argenti, aliquando permistum videri aurum. his authores adhibent Plinium, Galen. Altera est, quoties effossores periti inueniunt argentum imperfectum, propter indigestionem fodinas occludere consueuerunt, consuluntque, vt per triginta annos, aut plures ita dimittantur, donec absoluatur a calore subterraneo coctura. Tertia est, effossoribus hoc pro lucro esse.

Experimentis ita satisfacimus. reperiatur in plumbi, in æris fodina plus etiam auri, quam Chimici volunt, sed hoc inde efficient, quod & nos multis antea docuimus, non esse syncerum quid in operibus naturæ, quod non redoleat diuersam materiam: vt enim vndique corradit materiam natura ad hoc vel illud metallum efficiendum, poteritne colligenti aliena occurrere? poteritne etiam proxima illi esse? quæ in argentum, in plumbum coalescat. Sic in succinum coaluit musca apud Martialem: sic Paracelsus audet affirmare in magna Chirur. homines participare metallica principia. Sane dicam ex Plinio hist. nat. lib. 33. cap. 6. metalla dicuntur quasi μετὰ ἄλλα, quod alia post alia inueniantur: nisi testatur ideo alienæ adhæsisse matetenteriæ, vt tandem omnem aliam, quæ ipsam quantitate superat & viribus, in se transformet: quin potius dicamus, eam penes quam est superior potestas frangere debilem sibi adhærentem & vim & materiem, vt tandem in se commutet.

Et hæc est congruentior philosophis ratio, vt si in æris centum pondo insint tres auri, aut decem vnciæ, facilius fuerit æri in suam coloniam transcribere aurum, quam e diuerso. At perfectioni auri hoc dant, & perfectio eius ex Chimicorum ipsorum doctrina consistit in pondere, puritate, splendore, partium concatenatione, quæ omnia à nobis superius refutata sunt: & in temperie, forma, vi ac potestate, quæ etsi

Chimicis concedamus, longe tamen à ſcopo aberrabunt. Et primo ratione formæ non poteſt aurum cætera in ſe cogere metalla, quæ quam habet vim, eam referat primo agenti acceptam. Quare doceant me Chimici voluntatem primi motoris, qua vult efficacem eam eſſe penes formam auri poteſtatem, quæ reliqua aliquando in ſe tranſmutet: aut ſi hic hæreant, quoniam modo contrarium probauimus, habent qualitates & facultates auri, quæ natæ ſunt vt formæ ingenium exprimant, ſed has nihil tale præ ſe ferre audiemus: Sed eò euadunt vt dicant, eam efficaciam non eſſe penes aurum quæ tranſmutet, ſed cætera metalla abire in aurum, vt in terminum vltimum vltimi motus, ergo actio eſt penes alia metalla, & hæc ad aurum progrediuntur ac perfectionis metam: & ita eo venimus, vnde digreſſi ſumus ad cramben bis coctam, perfectionem & imperfectionem. Tamen ne ita res euadat, actioni reſpondent Phyſici, agunt quæcunq; vt quamdiutiſſime ſint, conſeruabunt igitur ſe metalla quæque in ſuis ordinibus, nec vt non ſint vnquam aſpirabunt.

2. Natura non deſtruit vnquam quæ ſemel voluit, eſſe genera & ſpecies, huiuſmodi ſunt plumbum, æs, &c. 1. Quia omnes proprietates generis & ſpeciei illis conueniunt, ac diximus. 2. Quia falſum eſt, quod dicit Quercet. formam Embryonis eſſe diſpoſitionem, non formam, cum ab omnibus in confeſſo ſit Embryonem viuere vita cum plantis communi, & plantarum anima, forma eſt, non diſpoſitio. Et licet accipiat iugum præſtantioris formæ, quæ ſuperuenit: non tamen ideo incipit eſſe ſpecies qualitatis, vt deſinat eſſe forma ſubſtantialis. Nec eſt inconueniens plures formas habitare vnum corpus, ſed apud plures imperium eſſe poſſe negant Phyſici. Et voluit genitor penes animalium exiſtentiam legem eſſe eam, vt ab vna & inferiori forma procederet genitura ad aliam tum ſuperiorem

riorem tum excellentiorem, vt omnium formas in ſe habens, omnibus imperitante in ſe forma leges diceret præſtantiſſimum animal homo, quem tam fabre fecit natura, vt videatur voluiſſe ex eo tanquam abſolutiſſimi operis exemplari, de ſe fieri exiſtimationem, adeo multis gradibus, & ſupra reliquas res naturales extulit. Sed hanc geniture ſeriem auro inditam eſſe nullo pacto, iam probaui: addoque, ſi Quercet. comparatio momentum habere poſſet, in auro gradatim quinque reliquorum metallorum formæ ineſſent actu, ſimul, & ſemel, & præterea ſua ſexta, quæ leges dicat ſubditis: ſed non eo inſaniæ adhuc Chimicos abduxit error, vt hæc audeant affirmare: forte reſpondebit plures habere hominem formas ſine incommodo, & actu: fateor actu, quantum ad exiſtentiam attinet, ineſſe homini varias formas, ſed quia rude ſint donatæ, & ſeruiant, ideo potentia habitare hominem arbitramur: Et ſi ita ſit comparatum aurum, vt in eo non pereant reliquorum metallorum formæ, audeat affirmare: nam in elementis & aliis, quæ tranſmittuntur hoc vſu venire ſupra oſtendimus.

3. Quia etiam in eo errat, vbi dicit pag. 34. *Nam quamuis metallorum differentia ſit in forma ipſa, non erit tamen proprie differentia ſpeciei, ſicut equi & hominis.* Sed omnes ſpecificæ diuiſionis proprietates, illi cōuenire iam dico: eſt enim generis in ſpecies, non vocis ambiguæ in ſua ſignificata, non fiſſura rei in partes, ac mecum fatetur Chimicorum diuiſio, non rei diuiſio in accidentia, vt eſt illa Chimicorum, quæ teſte Quercet. ſumitur ex partitione totius in partes, tum ex materiæ accidentibus, nempe digeſtum indigeſtum, completum incompletum, perfectum imperfectum. tum quia diuiditur metallum, quod eſt genus per differentias in ſuas ſpecies, plumbum, aurum, &c. & licet differentiæ non expreſſo & ſuo nomine nominentur, (quod rarum eſt) ac illæ hominis & bruti: tamen cum

accidentibus & propriis affectionibus innuant suam naturam & indolem quæque species, satis habemus: cum hoc vsu venire in multis aliorum generum & formarum diuisionibus videamus: his dictis eodem vnde veni mihi recidat oratio.

4. Frustra est ea potentia penes naturam, quæ in actum nunquam erumpit: sed nunquam abiuit adhuc omne plumbũ æs, &c. in aurum, nec abire potest, etsi mundus cum Aristot. ac ego sentio sit æternus: quia, vt idem ait 1. de ortu, vniuersale nec generatur nec augmentatur, & plumbum cum sit species non etiam corrumpetur, vt aliquando abeat in aurum.

5. Non abient ac dixi reliqua metalla in vnum aurum salua mundi fabrica.

6. Si vt ista fiant, pereat orbis, me mortuo terras, quæ non erunt, fulminet Iupiter qui erit, & alium habeant defensorem incolumitatis suæ metalla, sed & alios Chimicos & nouum Quercet. Pythagoram, Euphorbium, Deiphobum, qui me ex vinculis metallicis causam dicere iubeant.

7. Non sunt omnia metalla vnum aurum.

8. Quæ neque fuere, sunt, nec fieri poterint vnum aurum metalla, secum quæque habitent necesse est.

9. Et vos sutores defendite me vestrum aduocatum, si enim Chimici aliquando omne ferrum iusserint in aurum, vbi acus? vbi subula chalybea? sed neque æreum aut stanneum erit Chimicis vtensile ad opus supra aurum conueniens, non forcipes carbonarii seu pyrolabe, & qui ex poculis argenteis modo aurum potabile ebibunt, interea ipsorum mendicitas ex caua manu cum Diogene sitim aqua depellent.

10. Non etiam secundum partes vidit vnquam Chimicus, aut ratione probauit reliqua metalla abire in aurum in fodinis, & si natura quid tale non machinetur, nec eius simia ars ista operabitur.

11. Si plumbum abit in aurum, abire potest & in

ferrum,

ferrum, & æs in plumbum, & aurum in ferrum. ſed Quercet. ait cætera ratione perfectionis in aurum abire ſolummodo.

12. Paracelſ. lib. 2. ſect. 1. cap. 5. grandis Chirur. conuincit diſcipulum ſuum Quercet. erroris, dum ait, vt quoduis elementum in quodlibet vertitur: ita metalla quæuis in quælibet migrant, ferrum in æs, æs inferrum, aurum in ferrum, æs, &c. Et Geber. 1. parte libr. 2. Summæ capit. 65. Plumbum præparatione certa conuertitur in ſtannum, item ſtannum in plumbum. Iſta aperte fatetur Hermes cum aliis, non igitur eſt ratio, quorſum potius abeat ferrum in aurum, quam econtra, & ſi cætera metalla anhelant aurum, & aurum in illa migrabit. Temperies non eſt efficax cauſa tranſelementationis: temperatiſſimum enim, ac Chimicis placet, aurum potius ab intemperie ſumma æris vincetur, quam ediuerſo: ſic quadrata hominum temperies nimium aut calorem aut frigus non ſuſtinet, quin ab eis immutetur, & in deterius abſcedat, non autem fortuitam ipſa mutabit qualitatem. Ita cum æs, ex Quercet. aduſto & ſuperfluo coaguletur calore, temperato aurum, ſæua exuſtio potius graſſabitur in auri temperiem, & turbidum æris incendium facilius immutabit auri mitem calorem, vel ad minus ſibi conciliabit, vt velit intempeſtiue ſeruire. Aſſerit Ariſtot. 1. de ortu cap. 6. contraria in ſeſe commigrare non poſſe, ergo qualitates temperamenti quæ inſunt plumbo non abſcedent in eas auri, ſed quod ſubiicitur his, materia: ſed materiæ nulla eſt metamorphoſis, quoniam ea ſe continuo reddit, & formæ rerum inanimatarum pereunt: aut ſi quid Fern. iudicat. lib. 1. de abdit. rerum cauſ. cap. 4. manent in mixto, certe ne ſic erit formarum in ſe inuicem abitio. Sed cum hæc tantum tria, materia, ſpecies & temperamentum in vniuſcuiuſq; rei naturalis conſtitutione contineri conſtat, & his lege ſua vtentibus nequit plumbum in aurum

abire,nullo pacto abibit. Et hoc habete ex Isaaco Hollando, cap. de quinta essentia sacchari: ex quatuor elementis est compositum aurum, exterius est calidum & humidum, interius frigidum, siccum, & album, iam vbi decantata temperies Quercetani, quæ sollicet trãselementationem, cum ex Hollando sit varium & intemperatissimum aurum.

Nunc quod authoritatibus Galen. & Plin. respondeam, habeo, esse auri particulas, esse argenti apud æs, plumbum, hospites, qui famularia forte subeant apud exteros & potentiores dominos iura: sic Crystallus rupem, & musca succinum habitant. Sed an ita comparatum est plumbũ, vt apud se teneat alumnũ lupum, qui aliquando ipsum aut deuoret, aut in nihilũ redigat, ni docueris sanioribus rationibus quam hactenus, non persuades Chenæe, cum rupi, cum succino nihil tale inferant Crystallus, musca. Fodinis præcoces esse fructus, aut immaturos volo, abortum fatebor (etsi hæc etiam quæstio digna sit, quæ discutiatur, an metalla simul & semel vnica actione & coalitione raptim accurrentis materiæ coagulentur, ac in lapidibus, gemmis, crystallo, & similibus fieri videmus: an potius longi temporis variis decoctionibus) sed denuo cooperiatur vt adoleat, & ego non eo inficias; sic ægrotanti ex vtero mulieri grauidæ medicus astrictoriam adhibet medelam, si abortus est suspicio, ne immaturus excidat fructus: sic fossores humum incocto super ingerunt metallo, vt suæ maturitatis exspectet tempus, at hac de re transsubstantiationis fabricare Chimeram friuolum est.

Tertium argumentum in lucro deputat maturum, vel immaturum metallum erutum, vel rursus suo limo obfirmatum: equidem hæredibus lucro esse potest obfirmatum ad 30. vel 40. annos fodina, sed præsens lucrum exspectãt præsentanei operarii, & habeãt per me licet. Sed cum omnia metalla respectu auri in fieri sint,

obiici-

obiiciunt Chimicis viri boni auarum animum, & naturæ iniurium, qui vt immaturum terrę filium (etiamsi maturum sit, argentum, plumbum, &c.) ponant in lucello, crudeliter matri ipsum eripiũt, quæ sane si loqui posset, detestaretur cõceptis verbis nefaria ausa, æque ac si, qui hæreditatem fratris adire cupiat, vtero habẽti hominis vxori præberet aut Phthorium aut Ecboliũ. Adde vt quam ditissimum eueniat lucrum, & opima spolia, fueritne expectanda vltimæ decoctionis hora, vbi omnia erunt putum aurum? Et Geber ait 3. parte Summæ: *per nostram artem perficimus aliquot mensibus miraculum, quod ipsa natura vix posset mille annis.* Sed ego, demus naturæ mille quingentos, & perficiet quod Chimicus arte perficit, sed à mundi iactis fundaminibus natura hoc miraculi non perfecit, nec Chimicus igitur arte, & breui perficiet, minor si non est certa doceat me Chimicus, vbi huiusmodi lapidem, vbi mutatum æs, plumbum in aurum, aut viderit aut audiuerit, & tamen à mundo condito plures sunt anni quinque millibus. Quare, vt recte Treuisanus concludit, *qui lapidem vidit, is pariter credat.* & Geber 2. Summæ, ca. 8. *Materia coagulans argentum viuum ex illis elicitur, in quibus est.* En facetam hominis insaniam vtriusque. Quod ad me attinet, ego firmiter credo, & Zachariam Gallum, & Treuisanum, & si qui sunt alii, qui se iactant lapidem tandem inuenisse, post multos frustra exantlatos labores, & dilapidationem, vt constat, omnium bonorũ, tandẽ voluisse suis scriptis super hac re imponere aliis, cum, vt in prouerbio est, *Solatium sit miseris, socios habere miseriam.* Et vterque vendicauit se ex inuidia amicorum & parentum, vt fumis patriis satiatus solum verterit: hic enim Rhodum ex Italia, ille Lausannam ex Gallia abiit. sed timentes & arti & vitæ abeũt? hæc enim est horum hominum trita euasio: per deos immortales quis insidiabitur eius vitæ, qui vitæ humanæ bene consulit? quis nõ bene illi precabitur, qui tot

opima ſpolia hominibus cōceſſerit? quis eſt Rex? quis monarcha, qui nolit in delitiis habere hominem tam inſigniter patriæ vtilem? Sane dux Saxoniæ, vltime qui animam egit, cum impenſa annua multorum millium magni fecit hos homines, vt & præſens Hetruriæ dux, & per omnem pene vitam, quo ſucceſſu omnes nouimus, id eſt, indubia iactura impenſæ & temporis. At Angli in vinculis imperatoriis abiectum offerent mihi Chimiſtam, & ego, ne quid durius, neminem poſſe auribus hunc nugiuendulum adulteratorem tenere perſuadeo: dedit enim eas arti & adulterio metallorum. Sed arti cauere oportet, ne eam vulgus intelligat, ſi frugifera eſt, ac dixi, charitas iubet eam alios docere: ſed qui bene de arte meriti voluerunt nepotes hoc miraculi tacere: ſane credo, quia quam ipſi comprehendere non potuerunt, hoc ſcommate velant rem, & quā poſteri æque callent, æque excuſant.

Quare recte Richard. Angl. correct. cap. 14. truffatores in ſtercore aurum & argentum quærentes in libris ipſorum propriis, quos & ipſi proprie compoſuerunt, & ipſos tamen compoſuiſſe philoſophos teſtantur, quod veritas non teſtatur, quoniam veritatem poſuerunt, quare caueas tibi ab odore Alchymiæ, ne te interficiat. & ibid. Auguſt. ait ad Alchymiſtas: *Vos deceptores eſtis, & ſentētia excommunicationis aggrauati, cum veſtra opera elementa ſint falſa & mala.* Sed Chimici ſe non expectare decoctionem aiunt, quia non vbiuis gentium ad perfectionis ſuæ terminum adſpirant metalla, ſed certis locis: at & hoc adnecti debuit, Chimicos & foſſores vt terram aperiunt certis ſignis cognoſcere corruptelam, indigeſtionem & cōditionem eam eſſe illi metallo, quæ nunquam poſſit adſpirare ad perfectionis metam, vt aliquando ſit aurum. ſed hæc res, quia male habuit viros, non eo progreſſi ſunt: ſed ne moniti ſtudeant huic argumento facere ſatis, oppono venienti malo viri ſolertis in re metallica Belloni potius.

tius, quam meas rationes, vt videat orbis quam inepte Quercet. Chimica tueatur figmenta, inquit enim lib. 1. cap. 52. memorab. *Aurum è fodinis occiduis erutum æquiparat sua virtute illud orientis, & illud septentrionis, aliud meridiei. Nam etsi Oriens occidente calidius est & siccius, & Aquilo meridie frigidior & humidior, tamē aurum in omnibus his plagis æque suam assequitur cocturam. nā id septentrionis frigidissimi æquiparat illud Æthiopiæ exustæ continuis solibus.*

Habet ille ibidem rationes, & experimenta, quibus se tueatur, & ego pro comperto habeo aurū ex tesquis Crafurdiæ, & aliis Scotiæ famatis arrugiis effossum, nulli cedere, quod orbis etsi calidissimus habeat. Vnde & merito Paracelsum damno, qui contrarium statuere videtur, tract. 2. lib. de morb. metall. At sit quod velint Chimici, & metalla posse perfici, aut hanc tum transmissionem ratione confirmabunt, aut experimēto: non hactenus audiuimus rationem, quæ nostro iudicio nō faueat, sed se vnquam vidisse in fodinis plumbum, quod abiret in aurum non dicent, arbitror, & quod non efficit natura, ars non efficiet Chimicorum, quæ naturam se imitari profiteatur: id est, ac dixi ex Richard. Angl. correct. cap. 1. Ars imitatur naturam, non quod nouam ædificet, sed quod illius virtutem subtiliet. Eaque quam adferunt Arist. 2. Cœli authoritas pro me facit. bonum enim complementum illud vnū est, quod non indiget operatione qua fiat bonum, & perfectio omnis rerum in eo est posita, vt suscipiant vltimum complementum: ideoque nos dicimus terra operam dante & eius affectionibus, primum agens educere ex certæ materiæ potentia formam, quæ perficiat eam metalli speciem, id indiuiduum quod primum agens sibi conficiendum proposuit, & eousque insistere, quoad res efformanda, puto stannum, plumbum, aurum, &c. suæ perfectionis complementum adepta fuerit vltimum: adipiscitur autem, vt est perfectum in

fua fpecie plumbum, aurum, &c. Sed fi quid indigefti natura impedita, aut volens, vt fit, relinquat aliquando, id vt abfumat ars non curo, fed indigeftas effe metallorum formas, & difpofitiones ac Quercetan. vocat, quæ illam auri anhelent, non perfuadent: fed aliam effe penes artem digeftionem, nifi retrimētorum corporeorum abalienationem, nifi politionem externam, non nouæ formæ inductionem facile eft probare. A peritiffimis enim Philofophis fcriptum audies, quicquid rei fua fpecie perfectæ, quam illi in actu (fic enim loquuntur) effe dicunt, acceffferit, id neque fubftantiam effe poffe, neque formam, fed folius accidentis rationem fubire.

Deinde, fi artificialis res ea eft, quæ ab intellectu practico libera cum voluntate efficitur opera externa, & naturalis ea, quæ eft ex materia & forma. 2. Vel ipfæ naturæ, puto materia & forma. 3. Vel difpofitio & qualitas conueniens fubftantiali formæ rei naturalis, vt eft calor ad ignem. 4. Vel qualitas materiæ primæ conueniens, quæ aduerfatur effentiali formæ, vt calor eft res naturalis, quæ materiei aquæ fatis conuenit, quam tamen forma non agnofcit pro fua: patet effe primi agentis, feu naturæ informantis indere in hanc materiem, quam velit aptam formam, & naturā efformatam feu effictam effe eam, ac nunc loquimur, non quæ eft materia vel forma abfolute, fed relatiue ad motum & requiem naturalem, & fic ex fignificato materiali illam rem, quæ eft materia, vel illam, quæ eft forma, fignificat, & infert, quod ab ea dependent motus & ceffatio, quæ à natura funt, feu naturalia, vnde eft vt natura non fit categoriæ fubftantiæ, fed relationis.

Ex his hanc colligimus definitionē, *natura eft principium principale*, ad differētiam principiorum inftrumentalium, cuiufmodi funt qualitates materiam difponentes: *& caufa*, quia motus & requies dependent à natura agēte vel patiente: *natura inftinctu, propter ca-*

fum

ſum & fortunam: eius in quo eſt ac pars eſſentiæ, quia natura quatenus talis, eſt cauſa internorum motuum & effectuum ipſius mobilis quod conſtituit, & quod inhabitat. Nunc conferamus iſta cum re artificiali.

1. Natura eſt principium internum, artifex res eſt externa.

2. Naturalis præcedit vt ſit artificialis res, & niſi ſit illa, hęc nequit eſſe, & ſi omnia metalla naturaliter ſint aurum, & aurum præcedit artem, iam quod eſt, fictori peregrino non habet opus, ſed aiunt ſe breui tempore facere, quod natura vix poteſt longiſſimo, at his modo reſpondimus.

3. Sed metalla cætera potentia ſunt aurum, ſed & huic infantiæ obuiam itum eſt.

4. Cauſæ motus & quietis ſunt penes naturam, & illi ingenitæ, vt moueãtur igitur ab imperfecto ad perfectum metalla, requirunt motum, ſed cum penes artem is non ſit, perfici ea tunc à ſola natura perficitur.

5. Opifex in re naturali eſt pars eſſentiæ, & aduenit aliunde rei artificiali artifex, & abſoluto opere deſinit eſſe is qui fuerat, natura in re naturali adhuc permanente.

6. Per ſolam remotionem vel additionem alicuius rei non generatur res aliqua, quæ prius non fuerat, ſed per ſolam remotionem aliquarum partium à lapide, ex eo fit Mercurius: vel ex charecteris impreſſione, vt in fuſili ſtatua: igitur res artificialis nõ penetrat in eſſentiæ naturalis interiora, vt eam efficiat aliam ab ea, quæ iam eſt.

7. Per ſolum motum localem, exteramque additionem vel ſubductionem non generatur noua forma, quæ prius non fuit, ſed ars mouet tantum motu locali externo, addit vel demit materiei.

8. Ens naturale, ęſt id quod eſt compoſitum ex naturis materia & forma, vt autem aliqua res ſit huiuſmodi, habeat in ſe principium motus & quietis opor-

tet: patet, omne ens naturale est elementum vel ex elementis, sed talia gaudent motu & cessatione: elementa enim sursum & deorsum: ex elementis, vel suo proprio, vel illo ab elementis mutuato motu: at artificialia formam motiuam intrinsecam ab artifice non accipiunt.

9. Penes artificem non est vti naturis ac instrumétis, sed hãc potestatem sibi intactam reseruat primum agens, seu natura informans quam diximus.

10. Non potest secernere materiam à forma ars, vt vtraq; suis locis integra permaneat, sic Dionys. Zachar. opusc. Alchym. par. 2. dicit: *Impossibile est arti primas formas dare*, id est, eleméta in mixto coadunata separare ab se inuicem, & ait: *certissimum est quatuor elementa minime componi posse, nisi prius destrueretur: quapropter non est opus hac elemetorum Sophistica separatione, falsaq; ad operis diuini compositionem*: Falsam esse talem separationem hoc ipso probatur, nempe duo eleméta aërem & ignem in aliis duobus aqua & terra cõprehensa, vt affirmat in fragmento theorico Ioan. Isaacus Holandus Chimicus. Quo fit, vt veram eorum separationem cognoscere minime possumus, quãto minus perfectam coniunctionem. Experientia comprobatur elementa, quę separasse se dicũt, nihil habere cõmune cum natura verorum elementorum: (vt ait Valerandus) exemplo sit ipsorum oleum, quod vocãt aërem, humectat & madefacit omne quod tangit, cõtra veram aëris naturam, & Holandus in Theoria ait: *Vnus Deus elementa ab se inuicem disiungere potest, tum tres spiritus elementis insidentes, præter eum, nullus*.

11. Ipsi primo motori hoc non esse integrum videtur, cum expulsæ à corporibus formæ non intrent aliud nouum, sed intereant, atq; vsu venire in elementorum mutua transcolatione dicunt Philosophi.

12. Si ars conseruare formas à corporibus separatas nequit, non potest eas in alias mutare.

13. Non

13. Non poteſt eam naturam, quæ diſpoſitio & qualitas eſt formæ conueniens ſubſtantiali rei naturalis euocare ex hac re, vt alii eam indat, igitur neque elicere vnam metallis formam, quam cum illa alterius commutet.

14. Qualitatibus inimicis formæ, amicis materiæ vtitur quidem ars, ſed ceſſante arte redit ad ingenium ſuum ars ex inſtinctu formæ regentis ſuum domicilium.

15. Sed has qualitates, quibus vtitur, acceptas naturæ refert, cum ars ex ſe nullam, vt formam, vt mate, riem, ſic neque qualitatem faciat.

16. Eiuſdem eſt opificis & efficere & conſeruare: ſed Chimici quod ſe geſtiunt efficere aurum, regere & conſeruare nequeũt: eſt enim hoc officium præſentis & interni imperii: at Chimicus ſemper vt adſit efformato à ſe auro, tamen illi ineſſe nequit. Reſpondet ſe tale effinxiſſe aurum, quod gubernatore opus non habet, vt quod temperi non cedat, corroſionem nõ ſubeat, & non alteretur corroſiuis: huic menti fauet Bellonus loco citato. ſed tinctura auri omnium fidei detrahit. Nam probe Lemnius cap. 21. lib. 1. de nat. occult. mirac. *Nihil eſt in vita hac caduca & mortali, quod ſuas non experiatur aduerſitates atque incomoda, multisq́ vexationibus, atque inſultibus non ſit expoſitum.* & ſi verum Chimici tradunt, per Stybium, hydrę ſanguinem, & ſpiritum acerrimum, per acetum, & alia quæ Fiorouantus & Paræus in auri potabilis trãsfiguratione docent, vitiatur aurum, & æternitati non ſuperat, vt quod redigatur in veram lunam, ſiue vt Holandus ſupra dixit, frigidum & ſiccum album internum (nota conuerſionem auri in argentum etiam ex omnium, tum ciniflonum tum Chimicorum, certa experientia) tandem in Mercurium, auri hic Mercurius in fumos, in tãtum vt omnia quæ dixit Quercetan, pag. 24. aliis metallis ignis violentia euenire poſſe in cineritio & copella, ea

&auro accidant mortificato, & Chimice præparato. & iubeat Paracelſ. vt ſemper, Quercet. purgare cerebrum, vt veritatem palpabilem auſcultet, hic ait tract. 2. cap. lib. 2. de morb. metal. tria fragilia corpora (puto Mercurium, Salem, Sulphur) progreſſu temporis metalla per ignem abſumunt: quanquam autem & argẽtum non vt reliqua metalla ſe habeant, hoc eſt, nõ dent ſcoriam neque æruginem: nihilominus ſcitote, quod etiamſi oculi non videant ſal auri & argenti, tamen in pondere percipiatur minutio, quæ in cupro & ferro eſt viſibilis, propterea quod fiat craſſo modo, in auro vero & argento ſubtilis fit ſubſtractio, ad extremum tamen totum hoc modo conſumitur, corpus ſulphureum cõſumitur igne: (nota in fixo auro ſuum ſemper ineſſe ſulphur contra nugas Chenæi noſtri) nam flores in cineritio apparentes, & ſtricturæ ſiue ſcintillæ conniuentes illæ veniunt ex ſulphure, quod eſt in auro & argento, & ſunt conſumtio metallorum, iuxta quorum ſulphuream naturam tales ignei colores apparẽt. Mercurii corpus fumi more aufugit: quæuis enim res in igne iacens dat ſuum fumum, prout metallicæ fixationis conditio eſt.

17. His appendicem hanc necto, non ideò metallum aurum præſtare cæteris, ac falſo ſibi hucuſque perſuaſit mundus, quia igne non domatur, & plane falſam eſſe eam & Poëtæ, & Plin. fabulam, *vni auro nil deperit igne:* aut ſaltem excuſandos eſſe tantos authores, qui, quantum ex aurifabrorum officinis, & aurifodinis, vbi ſeparatur à ſuo ſpiſſamento, colligere potuerunt, id ſcriptis commendarunt, ineptumque eſſe Quercetan. qui quod in ſua videat arte, & ſcripto commendet, ipſe non videat, non ſentiat: at in ſuas partes temere trahat futilitatem, aut ſaltem inexploratum bonorũ virorum testimonium: taceo quod potuerit hic vidiſſe, ac dixi, circularem metallorum tranſmigrationem.

18. Ad metallorum transſubſtantiationem requiruntur

runtur hæc officia naturæ, ars cum his omnibus vti nõ poteſt, nec metalla in aurum tranſelementabit.

19. Dicit Ioan. Mehumius in Lamentationib. naturæ, aurum & gemmæ per me naturam ſolum cõponuntur, nemo enim proportiones præter me nouit.

20. Ait Bachonus Speculi cap. 4. Natura tam perfecta quam imperfecta cuncta ſola decoctione perficit, ſiue facit metalla, & infert. O nimia dementia, quis vos cogit Chimicos rogo per aliena regimina melancholica & phantaſtica velle perficere metalla? quemadmodum quidam dicit, veh vobis, qui vultis ſuperare naturam, & metalla pluſquam perficere nouo regimine ſeu opere orto ex capitoſitate veſtra inſenſata! hũc colophonem addat Holandus ex Theoria, hæc tria elementa, ignis, aër, tellus, inſeparabilia ſunt.

Cum etiam quatuor ſunt genera artium à fine ſumtarum, videre nõ erit anxium, ſi apud horum aliquod metallorum peregrinatio deliteſcere poſſit. 1. Eſt cõtemplatoria philoſophia, & vt Chimici dicunt, Chimiam eſſe feliciſſimam totius philoſophiæ finem, ita ne hac in parte locum habeat, doceo breuib. nã philoſophia moralis, politica, ſupercœleſtis, aut naturalis eſt: ſed hæ partes, quæ mores priuati, vel omnium, vel œconomiam familiæ & reipu. motus cœleſtes & ſubſtantias à materiæ concretione liberas ſpectant, longe digniorem ſibi proponunt finem, quam eſt metallorũ ille rubiginoſus, & ſquallore natiuo obductus. Reliqua eſt naturalis familia, in quã ſe coniiciat: at ſi Chimicos quæramus, an in eo bonorum ordine res, quam illi tantis inueſtigant laboribus, ponenda ſit, qui ſummus dicitur, plures reſpondebũt ita ſe arbitrari: at per deos, quid hoc eſt aliud, quam addictum terræ habere felicitatis humanæ gloriam, quę cum eius dignitate æternas exercet inimicitias? & quod ad aurum attinet,

in eum finem id natura destinat, vt homini seruiat, affectus autem nostros auro subdere non iussit, etsi cum Chimicis alii, id ac natura præstantissimum ornamentum admirentur, quod tamen in philosophiæ naturalis classem reponere non Zachar. 2. part. opusc. Chimici. Sed est actiua philosophia, quæ in actione tota est, vbi vero ab actione cessauit, nullum ex se opus potest ostendere, vt saltatio, citharistria, neque hic aurifigmentum caput reclinabit. est comparans, quæ nihil efficit, verum res quasdam studio & labore venatur, & acquirit, vt piscatio, venatoria, non hic video plumbi transfusionem. est factiua, quæ absoluta operatione aliquod opus ostendit, estque triplex. 1. vel facta conseruat, corrigit ac reparat, vt nauium gubernatoria, & qui laceras vestes, & detritos calceos resarciunt, hic ad nomen cum aliis non respondent Chimici. 2. vel & facit, & facta conseruat, vt ædificatoria: huius enim duplicia sunt opera, domus nimirum nondum existentis constructio, & ruinosæ reparatio, hic pro se causam nō dicit Chimia. 3. vel denique res componit, & nouum opus, & ea quæ non sunt, efficit, vt sutoria, textoria. hic degere vitam potuit Chimicorum adinuētum, nisi rationes prius dictæ obstreperent, nisi hæc artis species subalterna cōtenta addere rei naturali accidentariam formam, vlterius tentare nollet, nisi sibi conflare negotium hæc artis species timeret, si Chimicis chimæris adhæserit, quæ illi exhibere carbonarium præter spem possent ad operis cremationem imperfecti. Sed Zachar. Chimicus dicit opusc. par. 2. cum cæteris philosophis erit fatendum Chimiam cōtineri sub ea philosophiæ parte, quam operatiuam vocant, & sub medicina, quæ sui veritatem non aliunde comprobare, quam ab experientia potest: sed prouoco ad ipsum Zachariam, qui alibi ait: Chimia est philosophiæ naturalis pars quædam, docens modum perficiendi metalla

supra

ſupra terram ex imitatione operationum naturalium, quanto proximis fieri poteſt: nam ſi eſt naturalis philoſophiæ pars, quid ſoli Chimiam operationi concedit,& econtra? quid ſe non reddit? cur & ſupra & hic ſibi contradicit? ſi pediſſequa eſt medicinæ, quid vſq; adeo abhorrent, & medicinam dominam vſu & ratione comprobatam Chimici? ſi veritatem ab experiẽtia comprobare, ac medicina, vnquam potuit Chimia, quid nõ,ac medicina, iam olim probauit? aut iam nũc comprobat, vt tandem illi apud nos ſit fides? Sed ſane ineptit Zachar. cum medicinam totam ab ſola experientia pendere ait, cum theorica etiam ratione vtatur,& deſipit,vt ſubdit Chimiam medicinæ, cùm lapidi philoſophico & tranſelementationi metallorum cum medicina nihil ſit commune, vt quæ nũquam cogitauerit.

Sed ſane ſi naturalis eſt pars philoſophiæ, etiam ſcientia eſt, & in hac 4. deſideramus. 1. vt ſit cognitio certa. 2. neceſſaria. 3. cauſæ ſint perſpicuæ. 4. vt omnia demonſtratione concludantur: ſed in Chimia plurima ſunt, quibus argumentatio æternum dicit vale, ex quibus veritas quaſi laqueis irretita educi minime poteſt, & metalla omnia eiuſdem eſſe ſpeciei veritas apodictica nunquam admittet, cum philoſophia ſpeciem in ſpeciem poſſe confundi neget,prȩcipue ab arte: vnde ſuperſtitioſæ alicuius religionis (vt Galeot. Martii verbis vtar, cap. 30. doct. promiſc.) nomen potius,quam ſcientiæ aut artis Alchymia ſubibit. Sed cognitionem eſſe certam, eſſe neceſſariam, & neceſſitatis cauſas in Chimia eſſe perſpicuas nemo Chimicorum eſt qui dixit, & ego in ſuperioribus nihil tale fieri ſatis probaui. Sed quoniam imperfecta metalla, dicent, non perueniunt ad illum perfectionis vltimum finem & complementum labore naturæ: ideo indi-

gent operatione artis, cuius auxilio naturam ipsam imitando illa tandem perficiantur, ac finem assequantur, ad quem à natura sunt ordinata, nempe vt fiant aurum: nos iam probauimus nihil tale meditari naturam, & perfectissimum adepta esse gradum metalla singula, & eum, quem cuiusque natura ferre potest, naturamque his effectis genituram pro derelicto habere,& quæ produxit in suum æuum gubernare,ne temere occidant, sed præfinito à natura generante, tempore: satisque docuimus externam rei delineationem penes artem esse, nec posse operari, nec cooperari in intrinseca rerũ natura, vt formas his corporibus ereptas cum illis aliorum commutet, his iterum reiectis illas vt recipiat. Scribat tũc Philosoph. 2. Ethic. artem aliqua perficere, quæ natura nequit, alia imitari, sed perficit rude ingenium sanis documentis,nõ iubet beluam abire in naturam humanam: operatur quæ natura impedita,aut sponte peccans,non potest,aut nõ vult limare, gibbos equidem aut applanat, aut palliat analectide, phimosin fœminis, viris frænum aperit, simia est naturæ, simulat homines, excudit beluas, zeuzidis vuas,metalla ad viuum sculpit,exprimit penicillo, calceum facit: at ista non probant artem in rerum essentiam agere: etiam arte adiuta natura flores elicit ex arboribus alieno tempore, focillando, calfaciendo, nutriendo: sic alba spina Lutetiæ Parisiorum ad Bartholomæi florescit: sic Saxoniæ, & alibi vitreæ domus dãt granatis, lauris, aurantiis in solo inimico quasi vitam, vt frigus arcent, Solem admittunt hyeme: sic quam dedit nobis vitam natura, cibo & potione conseruamus, & arte medica producimus: sed ideo fingere nos posse in angelos abire, beluas in hominem, arborem in taurum, vlmum in quercum, plumbum in aurum extremæ est insaniæ, aut poëtici Enthusiasmi, qui ad metamorphosin Ouidianam referri debet, ne illi cum

nuda veritate sit consortium.

Sed triticum temporis spacio dicit Quercetan. & pro loci conditione degenerat in siliginem, esto simile in simile, triticum in triticum, idem in seipsum abeat: sed cum sit siligo purius & perfectius triticum, non degenerat, potius contra ac ille sperat, est mutatio imperfectioris tritici in siliginem perfectiorem: & si Quercetan. nomen intellexisset, suæ rei conuenientius inuenisset argumentum: nam genus in speciem non dicitur degenerare, sed voluit dicere triticum deficere in secale & deterius granum: sit ita, sed nobis in controuersia est positum, an imperfecta abeant in perfectiora, imperfecta metalla in perfectum aurum, cum reciprocam commigrationem Quercet. non admittat, & hoc me doceat, aut meras nugas, quare & suo telo seipsum hic iugulat.

Iterum obiiciant, *ars imitatur naturam*, ex Arist. 2. Metaph. assumendo substantiam ferri, aut æris, illamque ministrando naturæ, solutionibus, distillationibus, & coagulationibus reiteratis, vt tandem ingeniose perficiatur, ergo se intelligant mutuo natura & ars: & sit ita, & his operis spissamento excocto materia euadat purior, præterea quod agat ars non video: & sal est factitium in Gallia, qui easdem cum illo Poloniæ fossili habeat vires: sed quam parum medice Quercetan. ista dixerit Gal. testatur libr. 4. capit. 20. de simpl. med. facult. de aliment. lib. 3. & lib. 9. de simpl. med. facult. Sed similes sint sibi, Sol ignisque excoquant, non est sali tamē factitio alia essentialis indita forma, quam quæ prius fuerat in aqua salsa, alioqui & ferro, ceræ, plumbo liquefactis nouæ accederent formæ, quod nō conuenit dicere. Et quamuis propriæ immediatæ, & secundæ naturæ defectus, vt Chimico male concinnanti res hoc etiam demus, sint potissimum causa, cur

ex re quapiam non gignatur altera ei similis; tamen si materia idonea inuenta est, non erit artis ex vno alterum & sibi simile producere, penes quã non est primi agentis, non est formæ, ac dixi, potestas, nedum hospitium, sed primum agens, & forma Elphesteria informata solummodo rerum genituram perficiunt. Sed dicet ratione naturæ agentis Chimia est opus naturale, siquidem materia illud ipsum est, quod decoquendo appetit, retinet, digerit, expellit, permiscet, corrumpit, generat præcepto Dei omnipotentis lapidem, cum quo natura informat metalla per ipsam permixtionem. En nouam philosophandi rationem, en formæ omnes operas tralatas in materiã, O vbi ille prior Quercetan. qui tam acerrime tutatus sit formæ imperium!

Sed quid facies, mendax semper immemor sui est, & qui technam astruere cogitat, sæpe ex inopinato sibi non adest, se obliuiscitur, & hamum deuorat: denique dixi iam sæpe, naturam vt perficiat generationem non habere opus arte, non vt misceat qualitates per substantias. Deinde ita perspicue opera artis & naturæ distinguit Arist. 2. Physi. vt ista non habeant opus mea censura, nisi etiam latomus, quia sculpit, quadrat, mollit, lenit, macerat, scindit, glutinat, cæmentat lapides, & quatenus domum ex his construit, sit res naturalis: & à vero abhorret Chimia decoctrix, quæ naturam in suas partes velit trahere, cum penitus illa materiæ præparatio, siue Elixiris philosophici fanatici sit artis opus, æque ac decoctio olerum in cœnam, sic ait Geber in Summa: *Scientia nostra per diuersa non perficitur: at solum per vnicam rem, cui nihil addimus nec diminuimus, sed superflua tantum remouemus, præparatione sola separando*. En tibi totum opus ab arte dependẽs. Quare vt sit Chimiæ suus lapis: (qui tamẽ cum puluis sit, si sit

ſit,ac non eſt, aut vnquam eſſe poſſit, vides ac in aliis etiam hic Chimicos fucum facere) tamen adhibere Deum huic impoſturæ agentem proximum, impium eſt, quæ Geberi tota ſapiat cacangelium. Sed an cum eo natura informet metalla, ignoro, hoc ſcio naturam nullis humanis adminiculis egere, vt materiem formis informet,vt eſſentiam perficiat, alioqui primi agentis mutila eſt poteſtas, & non ea, quæ rerum moderetur amuſſim. Sed ait Treuiſan. 3. part. de lapid. philoſophic. *pro gradibus alterationis Mercurii per ſuũ ſulphur vincens Mercurii frigiditatem & humiditatem, diuerſi colores oriuntur, colorum huiuſmodi primus eſt nigredo Saturnea. 2. Albedo Iouialis. 3. Lunaris. 4. Venerius. 5. Martialis. 6. Solaris. 7. Vero vno gradu per nos altius adducitur, quam per naturam, ſiquidem perficimus, & plus quam perfectum reddimus rubro, ſanguineòve colore lapidem.* Hinc infero lapidem philoſophicum vno gradu decoctionis ſuperare aurum, & præterea dico, quæ eſt ratio lapidis ad aurum, ea eſt auri ad ferrum, & ita de cæteris metallis, atque lapis ratione vlterioris decoctionis aurum multiplicat, ergo & aurum debet multiplicare ferrum (ferrum, vt hac etiam eadem parte dicit,vno tantum gradu decoctionis ab auro diſtat) & ferrum alia metalla, quorũ hic eſt ordo ex parte iam citata: calor & ſiccitas digniora ſunt elemẽta,quæ vincere conantur alia duo, frigiditatem & humiditatem in Mercurio dominantes.nam cœleſtes motus excitãt alios motus calorum naturalium, per quos Mercurii motus,id eſt,qualitates mouentur,poſtmodũ ſucceſſu longo temporis Mercurii ſiccitas vincit gradum vnum ſuæ humiditatis,& fit plumbum, aliũ quoq; deinceps gradũ vincit,& fit ſtannũ:tãdẽ calor Mercurii iterũ paululũ humiditatis ex frigiditate vincit, & fit luna: calore adhuc plus dominãte, fit æs vel Venus, & poſtea ferrũ, atq; Sol perfect⁹. Hinc cõcludo cõtra alios Chimicos,

ac dixi; ferrum vno, vel nullo gradu decoctionis, id est, perfectionis teste Bachono, cap. 4. Speculi, ab Sole differre.

Si autem medicinam ferri requiras, dicit Penotus Londrada Chimicus capit. de sulphure auri, &c. *vtimur tinctura auri debita parata, loco eius auri.* item contra naturales omnes Philosophos, & etiam aliorum Chimicorum, qui causam dant metallis efficientem, pro nobilissimo poni elemento siccitatem: sed vt ferrum non multiplicat alia metalla, sic neque auri proiectio, sic neque lapidis. Sed infert Treuisan. cum miraculum hoc Chimicum sit plus quam perfectum, eatenus alia perficit, & addit causam hanc: nam si non perficeretur amplius, quam à sua simplici natura, quid opus esset tantum impendere temporis, vtputa mensiũ nouem cum dimidio: vltimæ parti dicimus, frustra & plusquã frustra huic idioticæ vanitati tempus impendi, cum & ipsemet dicit in libri sui præfatione, Chimia facultates dilapidat, laborum, nominis, & famæ iacturam facit. Et 2. part. *Fugite sophisticationes Alchymistarum nequam, & quoscunque alios, qui istis fidem adhibẽt.* Primæ parti huius argumenti damus Geberum, qui 2. part. lib. 2. Summæ. cap. 86. ait: præparatione medicinæ solaris tertii ordinis est, vt per sublimationis modũ lapis perfectissime mundetur, & illius additamentum, ergo & lapis, quem plusquamperfectissimum dicunt, adhuc perfectione opus habet, quę est per sublimationem. Deinde lapis ideo fit, vt fiat aurum, sed Chimia imitatur naturam, & natura corrumpit vnum, vt aliud generet, id est, ab imperfectiori, quod esse desinit, ad perfectius, quod esse incipit, progreditur: quare & ipse lapis, cuius terminus, ad quem est aurum, erit auro imperfectior, contra ac putarunt Chimici, & male sibi consulere, dum contraria ponunt principia.

Sed fatetur Quercet. Chimiam ratione ministerii esse opus artificiale, quid tum? & latomus etiam est res naturalis, si personam spectes, quia ex naturis est compositus: & illi sunt subiecta materia res naturales, vt lapides, calx: habet tamen hoc nominis, & condit domum quatenus artifex, non quatenus ex naturis est, & res naturalis: & lectus vt est lignum, sui motus principium in se habet, atque vult Aristot. 5. metaph. tamen quod sit lectus ab arte habet, & lex est artificialis, & artes hoc nominis adeptæ sunt ratione ministerii: & huius ratione distinguit ab se inuicem naturales & res artificiales Arist. 2. phys. Et Chimia, si quid sit, ratione ministerii hoc est, quod est, non ratione naturæ: ratione manus operantis, non naturæ præsidentis, etiamsi mutuo ab natura accipiat materiem quam fucet, quam infinitis laboribus perdat.

Sed sub quo genere Chimiam reponam plane nescio, cum sit neque scientia, neq; ars, ac probatum est, dabisque veniam lector, si hanc verbosam vanitatem, & merum stultiloquium aliquando artem voco in disputationis serie, vt veritas Chimice debilitata tandem emergat è funis & furnis, nisi mauis illi artis nomen adaptare, quia nequissima sit techna.

Sed generationem, dicent, Chimia & corruptionem, & informationem naturæ subministrat operanti, quæ assequi ex se natura non posset: Primo cuius opificis sunt opera, generatio, corruptio, informatio? puto naturæ solius, & hæc natura vel est materia, vel forma, vel efficiens materia secunda & metallorum sunt elementa (sic dicit Zachar. part. 1. opusc. ex Arist. natura operatur sub terra in procreationem metallorum quatuor qualitatibus, id est elementis, igne, aëre, aqua, terra) quæ suis qualitatibus agentibus & patientibus non sufficiunt ad ortum & interitum metallorum. 1. Quia sunt agentia mota. 2. Quia patibilia, nec materia per

ſe, quia non agit, ſecus ac ſupra putauit Quercet. nec forma, quæ eſt illud cuius gratia aliquid fit. nec materia proxima metallorum ex Chimicis, argentum enim viuum non agit. nec ſulphur. 1. Quia dicit Treuiſ.parte.3. Sol eſt purus ignis in Mercurio, Sulphur eſt purus ignis in Mercurio, ergo aurum nullo modo differt à ſulphure: nam quorum definitiones eædem, ipſa eadem ſunt, ſed aurum non generat metalla, igitur neque ſulphur. 2. Quia non conuenit inter Chimicos ſulphur ſitne principium metallorum an non: & inquit Treuiſ.ibid. Sulphur non eſt quippiam à Mercurio diuerſum, diuiſum aut ſeparatum, ſed eſt ſolum caliditas & ſiccitas, quæ non dominantur in frigiditatem & humiditatem Mercurii: & ipſe Mercurius componitur ex 4. elementis, ſed hydrargyrum non agit, igitur & Mercurii alter ego nempe ſulphur non aget. 3. Si ſulphur ſit tantum caliditas & ſiccitas non videtur, ſed Paracelſ. tract.2.cap.1. lib.2. de morbis metallicis, in omnibus metallis ſulphur video: quare & hæc concinnent priuſquam agere dicatur, vt quid ſit intelligamus, an ſubſtantia, an accidens. & Quercet. dicit pag. 34. argentum viuum metallorum materiem dixerũt Chimici, addiderũt nonnulli ſulphur. 4. Cum ſulphur hoc non ſit actu in fodinis, actu informare non poteſt, & ſic metalla formas habebunt ſemper potentia, nunquam actu. 5. Probauimus calorem ſulphureum non eſſe cauſam coalitionis metallorum, ergo multo minus informationis, generationis & corruptionis. igitur eſt cum his operans natura efficiens, hanc ponit Plato Ideas eſſe. Democritus & Leuſippus atomos. Ariſtot. cœli & Zodiaci motum: nos cum Bellono primum motorem, noſtramque Elpheſteriam in natura ſecunda, & ea ratione quam diximus.

Sed quæcunque tandem hæc ſit cauſa, neceſſe eſt, vt ſemper ſit, neceſſe eſt perennem eſſe ortum & interitum,

teritum, igitur necesse est, vt semper assideat genitis, & perpetuo generet: si assidet, & continuo operetur, si & vult & potest orta interimere, & interemta restituere in integrum, saltem quoad speciem, sane opus illi esse Chimia, vt corrumpat, generet, & informet male subtiuit Arist. 2. de ortu, acutissimus alioqui naturæ inuestigator generantis, quem Auerrois plurimi facit, cum à mille quingentis annis, tot enim inter vtrumq; interfuere, non esse in eius scriptis errorem alicuius momenti inuentum asserat: ingens profecto laus ait Galeott. cap. 28. promisc. doct. cum à tanto viro, vt Auerroidem cognoscimus, proficiscatur: sed aliam esse rem suam generationem, corruptionem, & informationem dicāt Chimici (ac sæpius) quam nos putamus, & nunc refellimus, tamen quicquid sit, vel erit naturalis vel artificialis, vel inter has quæ ambigit, vt Quercet. mecum fatetur. non est naturalis ex dictis. est artificialis? tunc accidentarias dabit tantum formas: & quod inter hæc duo ambigat, ego in rerū inuestigatione naturalium seria adhuc non reperi, nec etiam me multo oculatior Arist. qui res omnes dicit esse, vel naturales, vel artificiales. Sed impediatur natura, & impedimento manum adiutricem ferat ars, iam antea dixi in essentia nullum esse vitium, sed in mole corporea, quod applanat, tollit ars: sed in concinnatione partium solidarum, quam malleat, temperat, mollit, focillat, restituit. Sed crudam à fodinis erutam materiam digerit ars, etenim spissamenta excoquit, secernit, sic abortum octimestrum cibat nutrix, fouet, componit partes corporis, retundat caput, producit brachia & pedes, superuacanea amputat, & quæ natura casu aut volens impedita perficere non potuit, restituit ars. at forma rerum non ita comparata est, vt paulatim adueniat, quæ tota & in temporis momento in materiem imperium accipit.

Reliqua igitur est materia in quam agat ars, eam digerendo, vt fæces excoquat. non est tūc artis corrumpere, generare, non ancillari naturæ in essentia rerum concinnanda. Sed nec qualitatibus poterit vti ad placitum ars, si mixtio fiat per cōfusionem elementarium qualitatum, quæ vires remittunt, vt ipsis reductis ad aliquod medium fiat tertii alicuius generatio, si totæ totis permiscentur, vel si cum Gal. 1. de element. elementa secundum substantias misceantur: vtcunq; sit, cum miscere corpora tota totis non hominis, sed primi agentis & naturæ sit opus, ac vult Gal. lib. 1. de temper. certe neque qualitatibus ad generationem, neque substantiis ad efficientiam sui auri ex plumbo, ferro, &c. Chimicus poterit abuti pro libito, non igitur transelementabit metalla sua arte.

Quod ad illud Arist. attinet 9. Metaph. *Aliquid ex aliquo fit dupliciter, mediate & immediate, ex materia prima mediate, & proxima immediate*, dicere ita conuenit: sed non dixit ideo eandem rem secundum essentiam immediate à natura generari, & mediate ab arte mediate à natura, & immediate ab arte.

Præterea vel Chimico fideiubente nullus potest in mensura & proportione debita cōsequi naturæ intentionem, sed si ars æquiparat facto à se auro naturam, & Chimicus sibi non constabit, cui est curæ in omnibus ex imperfectis perfectum metallum conficere, quod nisi adsit materiæ proportio ad formam, & agentis ad patiens, & modus in efficientia, & mensura in determinatione, nunquam exibit in auras aurum Chimicum. Et cum artis Chimicæ tum finis idem sit naturæ, vt Quercet. loquitur, nempe, vt ex vnione istius formę cum sua materia aurum tandem generetur, quorum cum causæ omnes sint eædem, dicit & effecta eadem necessario esse debere: & ego, si in omnibus conueniunt, in pondere & mensura conueniant, minimis iis

tricis

tricis quæ generationi ſubſeruiunt: ſi in maximis, etiam in his debenr conuenire.

Sed male habet viros & qualitatum & ſubſtantiarum mixtio, & ponderis & menſuræ regula, & hæc pertinent ad cauſas & effecta, de quibus non conuenit, imo omnia quæ ad mixtionem attinent Chimicos fugiunt, & illis vna pro omnibus reliqua eſt ſubtiliatio: Sic Richard. Ang. correct. cap. 1. iam ſupra dixit, quamuis ars non tranſcendat faciens nouam naturam per ſimplicem laborem, tamen ars tranſcendit naturam quo ad illam naturam, quam poteſt proprie ſubtiliare, & ideo dicitur *ars imitatur naturam*, non quod nouam ædificet, ſed quod illius naturæ virtutem ſubtiliet. Sed quicunque ſcripſerunt de ortu & interitu, hanc ſubtiliationem ac generationi tam neceſſariam non inuenerunt, non agnouerunt, aut ſi hanc materiæ præparationem cognitam habuerunt, eam nunquam verbis expreſſerunt, & in rerum ortu minimas tantum dederunt partes, non totam generationis poteſtatem. Sed & hanc naturæ imitationem quam profert Richard. nunquam cogitauit ſapiens orbis, mirorque Chimicos tam multo in ore habere, *ars imitatur naturam*, cum ſubtiliare ſeu depurare, vt ſic loquar, materiam, neutiquam ſit naturam imitari. Sed ſimiles ſint materiæ præparatio naturalis, & materiæ ſubtiliatio per ignem Chimice, non tamen ideo aut generationem nouimus, aut eius & effecta & cauſas comprehendimus; quare tota hæc res male habet viros, dicatque Mantuanus Æglog. 6. quod ægre habebit Chimicos.

Eſt etiam cuius vecors induſtria vanas
Quærat opes, vbi nullus opes inuenit ab æuo,
Æs lauat herbarum ſuccis, & vertere in aurum
Æſtimat, ac nigra ſemper fuligine pallet.
Eſt qui dum tellure latens deſiderat aurum
Dat magicis operam ſtudiis, & tempora perdit.

Quid leuius? quid futilius? quid inanius vnquam?
Omnia, ne veniant ad opus telluris & agri,
Omnia pertentant, & agunt nihil, omnia versant,
Semper agunt, nunquam peragunt.

Nunc subiectum Chimicorum se offert, sed inter eos ipsis prius conueniat an aurum purum, vt Augur. Chrys.3.an vinacea, an capillamentũ flauum, an ouum, argentum viuum & sulphur, tutia, antimonium, arsenicum, auripigmentum, sanguis humanus, an ouis nigra, &c. sit Elixir lapidis philosophici, seu verius pulueris, an Sol mas, Luna mulier sit illud: & ratione stabiliant, & omnia deniq; nobis syncere diluẽda relinquant: nam de incognitis disputare nõ ego induxi in animum, satis habens ea dixisse, quæ supra, non esse eiusmodi lapidem, nec esse posse, & quando fuerit non posse inde resultare transsubstantiationem. Quare, vt supra ex Threuis. dixi: *Qui lapidem vidit, is pariter credat*: & ex Gebro, *in quibus est, ex illis elicitur lapis*, id est, nullis rebus, id est, eum ac nullus vnquam vidit, ita nec se visurum credat. Recte enim Paracel. lib. 1. de caus. morb. inuis. Alchymistæ nihil sciunt, & semper quærunt, si vnum inueniunt, econtra vicies decipiuntur, aut nunquam aliquid habent: qualis enim quisque est, talis est & fides & ars eius. Et lib. Paragr. cap. de virtute, ait, Alchymia seducta est à diabolo, & se in linguas mendaces & doctrinas falsas dispersit: & vt cantato lapidi semel nuncium remittam, ait, Penotus Londrada à portu sanctæ Mariæ Aquitanus, Chimicus, tractatu de particularibus: Quibusdam Chimicis, Saturnus Philosophorum est proprie Marchasita plumbi, & certe præstat Sole & Luna, & transmutat Lunam in Solem. Vale Geber qui persuaseras vnam esse viam transmutationis, per puluerem scilicet, en tibi aliam, tu cornix cornici confige oculos. Heus Augurelle, non ex auro, & in auro est auri semen ac sperasti, sed plumbo: cum Chenæ-

Chenæus apud animum suum quid sit dicturus constituerit, his tribus diem dicat.

His omnibus absolutis, & contrariis rationibus dilutis, calcinationi, solutioni, elementorum separationi, coniunctioni, putrefactioni, coagulationi, cibationi, sublimationi, fermentationi, exaltationi, augmentationi, proiectioni Elixiris, Chimici, habent quod respondeant omnes. quid tandem? equidem sane, vt sit operosis hominibus aliqua apud me gratia, incumbant operi, fingant, transmutent, nouent, alterent, generent, destruant, verberent, reuerberẽt, sopitum suscitent cinerem, viuum sepeliant, fumos colligãt, collectos macerent, euaporent, mortificent spiritus, matratiũ Hermetice claudant, Gebrice aperiant, Paracelsice obturent, Bachoniçe in fine sepeliant, Treuisanice per nouẽ menses foueant, sales resuscitent, fulminatam Lunam calcinent, extrahant alculi, cum cœlesti menstruo eliciant animam, & spiritus quos voluit esse nigros natura in Chimicorum vsus, saltem occiduos & septentrionales, illi dealbent, elementa graduent, terram subliment, salamãdram Chimicã coagulent, & quid non? sed inde, ac Plato suos poetas hos obsoletæ nequitiæ, interpolatores ego balsamo coctili delibutos, sulphur spirantes, Mercurium eructantes, carbonem olentes, fumis nigricantes, ex cerebro laborantes, ex influxu spiritus antimoniaci syderatos, bonorũ omnium decoctores, nepotes exulare in oris Christiano orbi ignotis iubebo. Spagyricæ animalium, vegetabiliũ, & mineralium præparationi incũbant, vt suam rem profundant per leges licet, aut conniueant quousq; decoquat opifici res, qui bonæ fidei & creditoribus decoxerit: sic Comici scortũ publicũ vt adornet, vt ditet, vt accubet infrænis iuuentus, permittũt, ne occupatã stultis his causis adhuc occupent, sed vbi aliquando id nimium delicatũ habuerit iuuentus, vbi argentariæ non sunt illecebræ, vbi bene merentẽ iuuentam meretrix habet despicatui, cõtinuo

rixæ, dies dicitur, audita re ex vtraq; parte, sublinitum os iuueni damnat authoritas publica, negotiosum fit scorto tergum: ita Chimici ornent Elixir, fucent mineralia, alterent vegetabilia secum per leges licet. At si facetis fabricis, & doctis dolis glaucomam ob oculos nobis obiecerint, nosque ita faciant, vt quod viderimus non viderimus, nostras vitas negociẽtur, aut prostituant venenatis pharmacis: *Omne enim metallum intra corpus sumtum venenum est*, teste Paracelso lib. 2. de morb. metall. tract. 1. cap. 2. qui ait: *Corpus sulphuris est ignis, corpus Mercurii est fumus, & quoduis metallum suum dat ignem, suum fumum, & hæc duo corpora pariunt hominibus ignem tractantibus morbos suos: quilibet enim ignis suum habet aerem, qui ipsi est congenitus, & ex sulphure oritur, ille aër naturam habet, vt aër in quo est impressio: hæc impressio scatet ex minera sulphurea, sicut lilium emittit odorem, qui est naturalis impressio inseparata a corpore, talis etiam odor est in sulphure, qui quidem aër vocatur. Ex quo sequitur quod & illi, qui in igne laborant, illum aërem, qui ab igne exit, & non illum, qui est ex mundo, hauriant, vnde & venenum: sed cum varia sunt genera fumi metallicarum tabernarum ex mineris suis ascendentis: vt arsenicum, realgar, auripigmentum, & similia multa vna cum suis speciebus, scimus quod iste fumus sit Mercurius, similiter quod iste Mercurius sit arsenicum, realgar, & auripigmentum. Sciendum etiam est quam mala venena illa sint, & cum quanto periculo vitam nostram quærant, quod ipsorum halitus sit insalubris. nam fumus iste antequam adhæreat, tam efficax est ac quando adhæsit. Itaque manifeste videmus, quod aër & fumus vnum fiant, & indiuisibilem mixturam coëant: cum vero homo aëre vti cogatur, sine dubio etiam Mercurium assumere cogetur: hominibus enim impoßibile est aërem separare: imo qualis est in sua coniunctione, talem ipsum attrahi necesse est.*

En

En duo hic habeo: 1. eſt, materiam primam metallorum, id eſt, argentum viuum: & Quercet. opificem, id eſt, ſulphur plane & plene eſſe venena, ſed cum omni metallo ſemper inſint, ſequitur quicunque metallum deuorat, venenum deuorare. & ne Chimici ſomnient eſſe res diuerſas, quæ ſeparantur ac dixi ex Paracelſo ex fluxione mineralium, & quæ remanent in fixo corpore, Paracelſ. ait ibidem, corpus fragile eius eſt naturæ, vt tria corpora in ſe contineat, videlicet Sal, Sulphur, & Mercurium, iſta tria in igne ſegregantur, & quamuis fixum corpus ex iiſdem tribus conſtet: attamen in fixo non ſeparantur: quando igitur corpus fragile in igne ad ſeparationem tendit, pars eius recidit ad Sal, hoc eſt, cinerem ac ſcoriam, quæ fiunt, de his non eſt mihi ſcribere animus, de Mercurio & Sulphure reliquis partibus agamus.

En rem noſtram optime comparatam: ſed regerent Chimici præparationibus ſuam deleteriam vim annihilari, dico ſi principia ſemper inſunt, vt partes, & ipſa ſint venenum quod quærimus, nullis coctionibus eluitur macula, recte enim ille ignis metallorum venenum non tollit, ſed acuit.

Secundum quod occurrit eſt Chimicos ex præparatione metallorum ſeipſos interficere volentes, ſcientes, vt dicunt, vnde duplici nomine male habendi. Primo, cum Deus ſit caſtri id eſt hominis rector, Chimici inconſultò rectore rude donant animam, militem Dei præſidiarium, qui iuſſus eſt in aduentum domini ſui & gubernatoris corpori leges dicere, & pacifice corpus habitare pro rationis ductu, vt vterq; tandem laurea coronatus debiti officii præmio accumuletur: Secundo & hac de cauſa admonitione digni, quod omnem nequitiam ſuperent, etiam magorum eam, qui ſe Satanæ proſtituere, ac ſupra ex Paracelſ. dixi: hi enim ſe lædunt, aliis ſunt ſæpius vſui, frequentius tamen nocent. At enim Paracelſ. cap. 4 tract. 2. lib. de morb. me-

tali. *Accidit omnibus Alchymistis, qui se in igne oblectant & exhilarant, quod ad extremum omne in luctum vertitur, ignis enim multo subtiliora venena contra eos euomit, quam mineræ, nec præ illis stat, quin obruto mundo illi sint comites: ô insania intoleranda! sed & hoc est illis curæ, vt politia occidat inter viuos, aurum enim adulterant, vt numus regius adulteretur, emungunt compositis ad rem vocibus numos, quos denuo decoquant, causa non est tamen, quin leges in ista, vt faciunt, animaduertant, ne scilicet vitam hominum nequitiæ ludibriis exponere venalem videantur, qui maleficos frænare volunt videri mores.* Sed quod ad me attinet, habeat Chimicorum ista boni aliquid disciplina, si quam fere totam ac spuriam, & morbosæ rei inutilem omnis damnauit, & proscripsit respublica, in integrum restituat, sanis cōsiliis edocta metallorum metamorphosin, & decoctionem illi esse necessariam, & hominum vitæ amicam, si ratione ex sapientibus Academiarum doctoribus euicerint Chimici frugem bonam aliquando se facere posse, quos, vt plurimum, ac rationis inscios, & periclitatores, hoc est, vt Paracelsi verbo vtar, lib. Paragr. cap. de Philos. experimentatores, seu fortuitos & desperabundos spiratores illi damnant, qui, vt habet Prouerbium, in vasis iactura, referente Quercet. Sclop. cap. 5. experiri non verentur, hoc est, vt cum Plinio dicam, hominum periculis discere, & per experimenta fallacia, ac cōiecturas morbum hominibus inferre, quorum culpa ac temeritate efficitur, vt medendi ars (qua post sacra dogmata nihil mortalibus est excogitatum salubre magis ac necessarium) vna cum professoribus sit despicatui.

FINIS.

IVDICIVM IVLII CÆSARIS SCALIGERI, IN EXOTERICIS diſputationibus ſuis, de transelementatione metallorum, & fornace Alchymiæ.

Iſtas (puta Alchymiſtarum) fornaculas odio odi pluſquam Vatiniano. Sunt enim noctuæ ad aucupia crumenarum, à quibus aurum, quod poſtea pollicentur, aliis ſibi captent prius. Exerc. 23. ſect. 1.

IDEM.

Cæterum ſuo quicque in cenſu perfectum, etiam Pulex, etiam Ricinus. Tam vero ſunt alia metalla à Natura inſtituta, vt ex eis aurum fiat, quam cæteræ animantes, vt ex iis fiat Homo. Exerc. 106. ſect. 2.

